

Sebastian Kajander

TÄRKEINTÄ EI OLE VOITTO, VAAN...?

Ilves-jalkapallon juniorivalmentajien kasvatuskäsityksiä

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2019

TIIVISTELMÄ

Sebastian Kajander: Tärkeintä ei ole voitto, vaan...? Ilves-jalkapallon juniorivalmentajien kasvatusnäkömymiä
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Luokanopettajakoulutus
Toukokuu 2019

Jalkapallo on maailman suosituin ja Suomen harrastetuin urheilulaji. Yhä useampi lapsi ja nuori on päivittäisessä kasvatussuhteessa valmentajansa kanssa. Ilves on suurimpana junioriseurana merkittävä liikuntakasvatustoimija niin paikallisesti, kuin kansallisesti. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Ilves-jalkapallon juniorivalmentajien kasvatusnäkömymiä. Tutkimus pyrki tuottamaan lisätietoa ja edesauttaa liikunta-, urheilu- ja kasvatustehtävää etenkin jalkapalloseuran kontekstissa.

Juniorivalmentajien kasvatusnäkömymykset on laaja ja monitulkintainen aihe. Ilmiön rajaamiseksi käsiteltävämpään muotoon keskityin ainoastaan taitotasoluokiteltuihin edustusjoukkueisiin. Tutkimusta ohjasivat kasvatuskäsitteet, joista korostuivat etenkin arvot ja tavoitteet. Käsitteitä verrattiin lajiorganisaatioihin ja urheilun puhetapaan, joka antoi tutkimukselle merkityksellisyyttä ja jalansijaa laajemmassa viitekehityksessä.

Noudatin hermeneuttista tutkimusperinnettä ja hyödynsin fenomenografista tutkimusotetta, jolla keskitytään toisistaan poikkeavien tutkimusilmiötä käsittävien laadullisten eroavaisuuksien tarkasteluun. Puolistrukturoidulla haastattelulla selvitin yhdentoista Ilveksen juniorivalmentajan dialogia kasvatuksesta. Tulkituista merkityksistä oli havaittavissa kulttuurisia toimintatapoja ja asenteita, joista näkyy kasvatuksen ja urheilupuheen luonne. Aineistoanalyysin tulokategorioilla pyrin tuomaan esille, mihin yksittäisessä jalkapalloseurassa kasvatetaan ja miten siellä kasvatetaan.

Tutkimuksen mukaan Ilveksessä hyvä tavoiteltava valmentajuus on ammattimaista laji- ja ihmissuhdetaitojen opettamista vastuullisen kasvattajan roolissa. Arvomaailmaan kuuluu olennaisena mielekkyys, tavoitteellisuus, menestys, avoimuus, reilu kilpailu ja turvallisuus. Valmentajat tavoittelevat urakehitystä kilpahuippua kohden, lajitaitojen vahvistamista ja ihmisenä kasvamista. Käytännön keinoja ovat tarkka suunnittelu, terveelliset elämäntavat, oman esimerkin näyttäminen, toiminnan sopiva haastavuus, ongelmanratkaisutehtävät sekä kannustava palaute. Seurojen tulisi eriyttää omia roolejaan, jolloin toteutettaisiin toivottua yksilökeskeisyyttä. Haasteita aiheuttavat etenkin taloudelliset resurssit. Valmentajat peräänkuuluttavat Ilveksen strategiaan selkeyttä ja painotusta huippu-urheiluun. Viime kädessä keinot lajikulttuurin kehittämiseksi eivät ole yksiselitteiset, mutta kansainväliset vaikutteet voivat tuoda kaivattua muutosta muun muassa ammatillisuuteen.

Valmentajien käsitykset olivat pääasiallisesti samankaltaisia, kuin Ilves sekä jalkapallon kotimaiset kattojärjestöt suosittavat ja vaativat. Tulkinvaraisia eriväisyyksiä oli etenkin kilpailun ja tehovalmennuksen painottamisessa, voiton ja menestyksen tavoittelussa sekä tasapuolisessa tavoittavuudessa. Tulokset noudattivat perinteistä urheilun puhetapaa, joka painottaa etenkin tehovalmennusta, sosialisatiota, hauskuutta ja terveyttä. Valmentajat myös vahvistivat urheilupuheen myyttejä muun muassa siitä, että joukkueurheilu kasvattaa ja vastoinkäymiset vahvistavat.

Tutkimukseni toi vähän raportoidusta spesifistä aiheesta uutta tietoa paikallisesti, mutta sitä voidaan myös hyödyntää kansallisesti tarkastellessa valmennusta ja kasvatusta. Se tarjoaa hyvän lähtökohdan tutkia Ilvestä tai muita junioriseuroja myöhemmin esimerkiksi toiminnallisuuden avulla.

Avainsanat: Ilves, jalkapallo, juniorivalmennus, kasvatus, fenomenografia

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	JALKAPALLO JA SEN ORGANISAATIOT	8
2.1	HISTORIALLINEN JATKUMO	8
2.2	LAJIKUVAUS SÄÄNTÖINEEN.....	10
2.3	SEURA KULTTUURISENA ILMENTYJÄNÄ JA MÄÄRITTÄJÄNÄ	11
2.3.1	<i>Lokaalista globaaliksi ilmiöksi</i>	12
2.3.2	<i>Seurakulttuuri Suomessa</i>	13
2.4	UUSI OLYMPIAKOMITEA.....	16
2.5	SUOMEN PALLOLIITON SEURAYHTEYS.....	18
2.6	ILVEKSEN LIKUNNALLINEN MERKITYS	21
3	KASVATUS- JA LIKUNTAKÄSITTEISTÖN MÄÄRITTELY	25
3.1	KASVATUS ON KEHITTÄVÄÄ VUOROVAIKUTUSTA.....	25
3.2	LIKUNTAKASVATUS ON LIKKEELLISTÄ TERVEYTTÄ	26
3.3	LASTEN JA NUORTEN VALMENNUS	29
3.4	ARVOT OHJAAVAT HYVÄÄN JA OIKEAAN	31
3.5	TAVOITTEET TEKEMISEN MAALINA	32
3.6	URHEILUPUHEEN MERKITYKSET.....	33
4	METODOLOGISTEN VALINTOJEN TOTEUTUS	37
4.1	TUTKIMUSKYSYMYKSET	37
4.2	LAADULLINEN TUTKIMUS	38
4.3	FILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT FENOMENOLOGIASTA HERMENEUTIikkaAN	41
4.3.1	<i>Yhteinen käsitteistö</i>	42
4.3.2	<i>Eriytyminen fenomenologiasta</i>	46
4.3.3	<i>Gadamerilainen hermeneutiikka</i>	47
4.4	FENOMENOGRAFINEN TUTKIMUSOTE.....	50
4.4.1	<i>Historiallinen konteksti</i>	50
4.4.2	<i>Aineistonkeruu</i>	52
4.4.3	<i>Puolistrukturoitu haastattelu</i>	54
4.4.4	<i>Aineiston analyysi</i>	56
5	TULOKSET	63
5.1	HYVÄN VALMENTAJUUDEN KOKEMINEN	64
5.2	ARVOT	67
5.3	TAVOITTEET	68
5.4	KÄYTÄNNÖN TOIMET	70
5.5	YKSILÖKESKEINEN TEHOVALMENNUS VS. TASAPÄISTÄVÄ HARRASTETOIMINTA	72
5.6	VERTAILU KOLLEGOIHIN JA KOTIIN.....	76
5.7	LAJIKULTTUURIN UUDISTAMINEN	80
6	TULOSTEN TARKASTELU	84
6.1	PELI JA UUDET HORISONTIT TULOSAVARUUDESSA.....	85
6.2	TULOSTEN VERTAILU LAJIJÄRJESTÖIHIN JA URHEILUPUHETAPAAN	86
6.2.1	<i>Olympiakomitea</i>	87
6.2.2	<i>Palloliitto</i>	88
6.2.3	<i>Ilves</i>	90
6.2.4	<i>Urheilun puhetapa</i>	93
6.3	LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI	97

7	POHDINTA	102
8	LÄHTEET	106

1 JOHDANTO

Ilves ry:n jalkapallojaostoon kuuluvat jalalla pelattavat pallopelit jalkapallo ja futsal. Tämä tutkimus tarkastelee näiden lajien piirissä vallitsevia kasvatusnäkemyksiä urheiluseurojen kontekstissa. Tutkimuksessa keskitytään eri junioreikäluokkien edustusjoukkueiden päävalmentajien kasvatuservoihin ja -tavoitteisiin sekä urheilupuheen merkityksiin. Samalla henkilökohtaisia näkemyksiä verrataan Olympiakomitean, Palloliiton ja Ilveksen ohjeistuksiin.

Kyse on koulutetuista ja virallisessa työsuhteessa Ilvekseen olevista pää- eli vastuuvallmentajista, jotka ovat ensisijaisesti tekemisissä taitotasoltaan parhaimmiksi todettujen pelaajien kanssa. Tulee muistaa, että heidän työnkuvaansa kuuluu myös muita tasoryhmiä ja tehtäviä, mutta keskiössä on edustusjoukkueiden toiminta, joka on tavoitteellista, kilpailullista ja nimensä mukaisesti seuran huippua edustavaa. Tutkimuksessa ei siis keskitytä harrasteporukoihin, joissa on amatööripohjaisia valmentajia, usein lasten vanhempia. Näin pyritään minimoimaan vaihtuvuus ja saamaan seuraan sitoutuneiden ja seuran virallisesti valtuuttamien toimihenkilöiden ääni kuuluviin. Kaikki ovat käyneet Palloliiton valmentajakursseja ja muita alan opintoja, joten he edustavat formaalia koulutuslinjaa.

Tutkimukseni noudattaa gadamerilaisen hermeneutiikan filosofista lähtökohtaa, jossa tulkitaan puhetta ja tekstejä sekä pyritään ymmärtämään ihmisen tekojen ja käytäntöjen merkitysten kokonaisuutta (Kakkori & Huttunen 2014, 392). Tutkimukseni toteuttamiseen vaikuttaa esiarvostelmani, joka on muodostunut jalkapallon ja useiden seurojen, myös Ilveksen, parissa toimimisesta. Pohjatietoni kohtaavat valmentajien käsitykset ja saavutetun yhteisymmärryksen avulla tulkitsen jalkapallovalmentajien juniorityön kasvatusta.

Toteutan puolistrukturoidun haastattelun, jossa valmentajat pääsevät ääneen anonymisti. Hyödynnän fenomenografista analyysia selvittäessäni valmentajien esiin tuomia käsitysten ja kokemusten kirjoa, määrittäviä termejä ja ilmauksia sekä niiden hierarkkisia suhteita. Haastattelun avulla kerättyä aineistoa

verrataan Ilveksen, Suomen Palloliiton sekä Uuden Olympiakomitean virallisesti julki asettamiin kasvatusarvoihin ja -tavoitteisiin. Lisäksi aineistoa peilataan aiempien juniorivalmennustutkimusten ja yleisen urheilupuheen malleihin.

Avaan monipuolisesti tutkimusaiheen käsitteitä ja teorioita, jotka tietyllä tavalla antavat suuntaviivat tutkimukselle, mutta on tärkeää korostaa empiriaa fenomenografisen tutkimuksen luonteenpiirteenä. Tutkittavan ilmiön erilaiset ymmärtämistavat eli kuvauskategoriat luodaan aina aineiston perusteella, eikä etukäteen teorian pohjalta (Åkerlind 2005, 321). Avoin käsittely ei hukkaa vähän tutkitusta aiheesta uutta ja arvokasta informaatiota, jota saatettaisiin teorialähtöisellä analyysillä menettää (Ahonen 1994, 123).

Tutkin vain yhden lajiseuran valmentajia, joten laajaa yleistettävyyttä muihin seuroihin ei voida luoda. Ilves on Suomen suurimpana junioriseurana todella merkittävä yksittäinen toimija. Urheiluseurojen merkitys lasten liikuttajina ja kasvattajina on suuri, joten tarvetta tutkimukselle on paikallisella ja kansallisella tasolla. Toimin eräänlaisena kohdistettuna ”pelinavaajana”. Työni tuo lisäarvoa Ilveksen seuratoimijoille ja kaikille juniorivalmentajille. Suomalainen jalkapalloyhteisö tarvitsee tutkittua tietoa lajikulttuuria ja -osaamista kehittääkseen. Työn loputtomuutta korostaa hermeneuttinen oletus siitä, että tulkinta perustuu aina tulkitsijan omaan elämäkäytäntöön ja aikakauden ajattelutapoihin.

Tutkimukseni siis pureutuu juniorivalmennukseen sekä liikuntakasvatuksen merkitysmaailmaan. Suomessa jalkapalloa ja tietyn urheiluseuran osallisuutta kasvatukseen on tieteellisesti tutkittu erittäin vähän verrattuna moneen perinteiseen ja suureen jalkapallomaahan, jossa aiheesta on jopa omia tutkinto-ohjelmia. Lajitaitoja, urheilumarkkinointia, urheilulääketiedettä ja ylipäätään liikuntakasvatusta käsittelevien julkaisujen rinnalla varsinainen seuravalmentajan pedagoginen aspekti myös on jäänyt vähemmälle.

Aihepiiri on henkilökohtaisesti lähellä minua siten, että olen pelannut lapsesta tähän päivään asti jalkapalloa ja aikuisiällä futsalia. Olin läpi koko teini-ikäni pelaajana kahden eri pääsarjataso jalkapalloseuran organisaatiossa ja kilpailin ikäluokkani parhaimpien suomalaispelaajien kanssa, joista osa on tehnyt merkittävän kansainvälisen ammattilaisuran. Huipulle tähtäävä kilpaurheilu päättyi omalta osaltani juniiori-ikäluokkiin, mutta jalalla pelattavat pallopelit ja urheilu ylipäätään ovat aina lähellä sydäntäni seurarajoista riippumatta. Kenties

jalkapallo- ja futsalvalmennus tulee vielä näyttämään jonkinlaista vakituista roolia myöhemmässä elämässäni.

Tampereelle muutettuani tutustuin lähemmin Ilveksen toimintaan seurassa pelaavan opiskelutoverini kautta. Sittemmin olen työskennellyt useita vuosia freelancer-selostajana Veikkausliigan, Suomen Cupin, Futsal-Liigan ja Futsal Cupin otteluissa. Olen nähnyt pääsarjatason joukkueiden, erityisesti Ilveksen, otteita läheltä. Lisäksi suoritin kasvatustieteen syventävät projektiopintoni Ilveksen juniorivalmennuksen parissa ohjaamalla harraste- ja kerhoryhmiä. Nykyisessä päätoimisessa työssäni luokanopettajana opetan liikuntaa viidelle eri luokalle, joten pohdin liikunnallisia kasvatuskäsityksiä ammatillisesti päivittäin eri ikäluokkien parissa. Koulujen ja vapaa-ajan yhdistysten yhteistyö on kasvava trendi ja se voi poikia lisää hedelmällistä kasvatustoimintaa eri harrasteiden parissa.

Kenties kuuluisin jalkapalloaforismi on brittivalmentaja Bill Shanklyn toteamus: ”Jotkut luulevat, että jalkapallossa on kysymys elämästä ja kuolemasta. Olen pettynyt sellaiseen asenteeseen. Vakuutan teille, että kysymys on paljon, paljon vakavammasta asiasta.” Jean-Paul Sartre, yksi aikamme merkittävimmistä filosofiista, totesi jalkapallon olevan elämän metafora. ”Kaikki minkä olen oppinut filosofiasta ja moraalista, olen oppinut sen jalkapallokentällä”, totesi Nobelin kirjallisuuden palkinnon saanut filosofi Albert Camus. Tutkiva journalisti Franklin Foer puolestaan maalailee Jalkapallon maailmanselitys - kirjassaan, että ”Jalkapallo on enemmän kuin peli. Se on elämäntapa ja nyky maailman kuvastin. Jalkapallokulttuurissa heijastuu koko maailma – uskonnot, poliittiset ideologiat ja talouspoliittiset suhdanteet.” Nämä irralliset väitteet voivat toki olla vain korkealentoisia sutkauksia, mutta ympäri maailmaa niissä nähdään totuuden siemen.

2 JALKAPALLO JA SEN ORGANISAATIOT

Suomen Palloliitto sekä Ilves ry:n alainen jalkapallojaosto sisältävät kaksi toisiaan muistuttavaa urheilulajia, jalkapallon ja futsalin. Jalkapallo tituleerataan usein kuningaslajiksi sen monipuolisuuden ja tunnettuuden ansiosta. Jalkapallon ”pikkusisaruksena” tunnettu futsal on helposti harrastettava urheilulaji, jolla on suuri kasvupotentiaali. Ilves on Suomen mittapuulla perinteinen urheilun suurseura, joka toimii yhtenä tärkeimmistä ja arvostetuimmista suunnannäyttäjistä jalkapallovalmennuksessa. Tulen seuraavissa kappaleissa perustelemaan näitä väittämiä. Mikäli asiayhteys ei erikseen vaadi, käytän jatkossa termiä jalkapallo molempiin lajeihin viitaten tutkimuksen luettavuutta parantaakseni.

2.1 Historiallinen jatkumo

Jalalla pelattavia pallopelejä on pelattu tuhansia vuosia. Varhaisimmat löydetyt todisteet jalkapallosta ovat Kiinasta Han-dynastian kirjoituksista yli kahden tuhannen vuoden takaa. Höyhenillä ja hiuksilla täytettyä nahkapalloa pyrittiin potkimaan maalina toimivaan verkkoon, joka oli punottu bambukehikkoon. Läpi historian sivilisaatiot ovat jättäneet jälkeensä merkintöjä ja kuvia ihmisistä, jotka potkivat jonkinlaista palloa – oli se sitten täytetty sian virtsarakko tai viholliskansan sotilaan päätä. Nykysääntöjen tyylinen moderni jalkapallo kehitettiin Isossa-Britanniassa 1800-luvun lopulla. (Radnedge 2017, 10; Fifa 1994.)

Dosentti Arto Nevala on tutkinut muun muassa liikuntakulttuurin historiaa. Jyväskylän yliopiston liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimusjulkaisussa Nevala (2012, 240-258) erittelee jalkapallon lajikulttuuriselle historialle viisi tärkeintä käännekohtaa. Ensimmäinen on pelin *sivilisoituminen* 1800-luvun puolivälin jälkeen. Väkivalta kitkettiin pois ja yhteiset lajisäännöt muodostettiin. Pian tämän jälkeen alkoi pelaajien *ammattilaistuminen*. Seuraava vaihe oli *globalisoituminen*,

kun toisen maailmansodan molemmin puolin jalkapallo levisi maailmanlaajuisesti ilmiöksi. Etenkin MM-kisojen järjestäminen vuodesta 1930 alkaen vauhditti kehitystä. 1980- ja 90-luvuilla lajissa tapahtui *kriisiytyminen*. Väkivalta palasi kentille ja yleistyi kentän ulkopuolellakin, kunnes laki- ja sääntömuutoksilla lajikulttuuri uudistettiin merkittävästi. Viimeinen vaihe on kuluvalle vuosituhannele ominainen tuotteistettu *viihhteellistyminen*. Tätä kehityslinjaa tarkastellaan seurojen näkökulmasta myöhemmässä kappaleessa.

Kansainvälisen jalkapalloliitto Fifan (Fédération Internationale de Football Association) tutkimusten mukaan jalkapallo on ylivoimaisesti maailman pelatuin ja seuratuin urheilulaji. Vuosituhannen alussa 250 miljoonaa ihmistä pelasi itse ja 1,3 miljardia ihmistä oli erityisen kiinnostuneita jalkapallosta (Fifa 2017).

Suomessakin rekisteröityjen harrastajien määrällä mitattuna jalkapallo on selkeästi suosituin palloilulaji. Vuonna 2016 pelipassin lunastaneita eli lisensoituja pelaajia oli yli 140 000 ja määrät ovat edelleen kasvussa (Palloliitto 2016; Palloliitto 2017 (1), 17). Taloustutkimuksen vuosittain toteuttaman Sponsorointi & urheilun arvomaailma -tutkimuksen mukaan jalkapallo on ollut 2010-luvulla yksi suomalaisten eniten arvostamista urheilulajeista yhdessä jääkiekon ja yleisurheilun kanssa. Jalkapallo on vuosittain suomalaisten eniten arvostamien urheilulajien kärkikymmenikössä. Kaikkein arvostetuin laji se oli viimeksi vuonna 2014 (Hakola 2014). Jalkapallon kokonaisvaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan on Euroopan lajiliitto UEFA:n (2016) mukaan 770 miljoonaa euroa vuodessa.

Futsal on maailman nopeimmin kasvava sisäurheilulaji. Suomessa, niin kuin kansainvälisestikin, futsal on jalkapallon kattojärjestön alainen laji. Yleisen käsityksen mukaan futsal sai nykyisen muotonsa Etelä-Amerikassa 1930-luvulla. Maailmanlaajuisesti harrastajia on ainakin 12 miljoonaa yli sadassa eri maassa. Suomeen laji tuli 1990-luvulla harrastajamäärän kasvaessa alati vauhdikkaasti. Vuonna 2016 lisenssipelaajien määrä ylitti jo 40 000, mikä on kaikista joukkuelajeista neljänneksi eniten jalkapallon, jääkiekon ja salibandyn jälkeen. Pelkästään Tampereen piirin alueella futsalpelaajia on noin 4 500. (Uefa 2013; Sivonen 2017, 22.)

2.2 Lajikuvaus sääntöineen

Jalkapallo-ottelussa on kaksi 11 pelaajan muodostamaa joukkuetta, 10 kenttäpelaajaa sekä maalivahti, jotka yrittävät saada pallon vastustajan maaliin jalkoja ja päätä käyttäen. Pelaajilla on erilaisia roolitettuja pelipaikkoja, jotka poikkeavat toisistaan verrattain paljon. Esim. keskuspuolustajat eli topparit ovat usein ulottuvia ja tasaiseen suoritusvarmuuteen pyrkiviä, kun taas hyökkäävissä rooleissa kevytrakenteisella vikkelyydellä ja yllättävyydellä voi pärjätä paremmin. Roolit eivät kuitenkaan ole pysyviä, ja ne voivat vaihdella otteluiden ja pelitilanteidenkin sisällä. Virallinen kenttä on noin 105 metriä pitkä ja 70 metriä leveä nurmialue, joskin myös tekonurmialustat ovat yleistyneet. Maalin koko on 2,44mx7,32m. (Radnedge 2017, 8-9.)

Futsal on puolestaan pienkentällä (20mx40m) pelattava pallolaji, jota pelataan 2mx3m maaleihin. Kentän pinta on tavallisesti parkettia tai kumimattoa. Pelaava joukkue koostuu maalivahdista ja neljästä kenttäpelaajasta. Pallo on kimmottomampi, pienempi ja hieman painavampi kuin tavallisessa jalkapallossa (Fifa 2012–2013, 7–15). Pelkistäen voidaan todeta, että futsal on sisätiloissa pelattavaa minijalkapalloa.

Jalkapallon peli-idea on tehdä maaleja ja estää vastustajaa tekemästä maaleja. Yksinkertainen perusta on yhteinen monen muun pelin kanssa. Jalkapallon erityispiirre onkin, että siinä ihmiskehon taitavin osa, käsi, on lähestulkoon käyttämättä. Koko ihmisen menestyskulku lajien evoluutiossa on perustunut nimenomaan pystyasentoon, joka on vapauttanut kädet ruoan hankintaan, keräilyyn ja työkalujen käyttöön (Luukkonen 2017). Kädentaidot ovat määritelleet nykyihmisen elintavat, mutta jalalla pelattava pallopeti eri muodoissaan on hurmannut kansoja vuosituhansien ajan (Fifa 1994).

Palloliiton nuorisovalmennusoppaassa Bisanz, Köppel, Osieck ja Vogts (1985, 9) kuvailevat seikkaperäisesti jalkapallon luonnetta. Ajattomat opit on koettu tärkeiksi, ja kirjan uusintapainoksia on tuotettu pitkälle 2000-luvulle. Heidän mukaansa jalkapalloilun erityispiirre johtaa kahteen kauaskantoiseen seuraukseen. Ensinnäkin jalalla pelaamiseen sisältyy epätarkkuutta ja osumaepävarmuutta, joten yksittäisten pelitilanteiden lopputuleman ennakoiminen on haasteellista tai jopa mahdotonta. Mahdollisuudet ja riskit, ennakkosuunnitelmat ja sattuma sekoittuvat sekä synnyttävät jännitystä.

Toiseksi, voimakkaimmalla raajalla eli jalalla pallo pystytään pelata pitkälle suhteellisen helposti. Tämä merkitsee sitä, että pelaajilla ja etenkin yleisöllä on mahdollisuus seurata tarkasti ja myötäelää useita pelitilanteita aina niiden alkamisesta ja kehittymisestä loppuun saakka.

Tiukat kaksinkamppailut, onnistunut yhdistelmäpeli, taidokkaat pujottelut, rohkeat torjunnat ja tietysti maalitilanteet tekevät pelistä puoleensavetävän ja kiinnostavan. Jalkapallo, futsal ja kaikki niiden sekoitukset ovat myös erittäin edullisia ja helppoja urheilumuotoja käytännön toteutukseltaan. Yksinkertaisimmillaan pelkkä pallo ja tasainen pelialusta riittävät. Loppujen lopuksi jalkapalloa pelataan melko harvoin suurilla stadioneilla ja viralliset määräykset täyttävillä varusteilla. Jalkapallo ja futsal sulautuvat informaalisti keskenään, kun pelipaikkana toimii esim. takapiha, pelto, kaupunkikuja tai vaikka tyhjä luokkahuone. Jalkapallosta on polveutunut lukuisia virallisen lajistatuksenkin saaneita variaatioita, kuten beachfutis (rantajalkapallo) ja etenkin suomalaisille tuttu suojalkapallo.

Jalkapallo on vaativa ja monipuolinen joukkuelaji. Se asettaa pelaajalleen suuret vaatimukset pelaajan liikkeessä täydessä vauhdissa, vastustajan ahdistamana tai erilaisissa olosuhteissa ja alustoilla. Pelaajan tulee vaihtuvissa pelitilanteissa pystyä ratkaisemaan erilaisia taktisia haasteita nopeasti ja samalla joukkueen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla (Miettinen, 1990, 369). Suunnanmuutospeli on monipuolista, niin vertikaalisesti kuin horisontaalisesti, sillä usein pallokontakti vaatii hyppäämistä, rinnalla haltuunottoa tai päällä puskemista. Pitkä 90 minuutin peliaika vaatii pelaajilta hyvää yleiskuntoa ja kestävyysominaisuuksia, sekä toisaalta yksittäisissä tilanteissa korostuvat tempomuutokset ja räjähtävä voima.

2.3 Seura kulttuurisena ilmentyjänä ja määrittäjänä

Jalkapalloseurat ja -maajoukkueet heijastavat yhteiskunnan kulttuurisia, taloudellisia ja poliittisia muutoksia. Suorantaa (1999, 168) mukaillen, jalkapallon kautta on mahdollista tutkia yhteiskunnassa vallitsevia arvoja ja arvostuksia, ideologioita ja moraalimaisemia. Jalkapallon avulla on perinteisesti tuotu esille erilaisia ylpeyden aiheita ja tavoitteita perustuen muun muassa kieleen,

kansallisuuteen ja kannattajakulttuuriin, mutta viime vuosikymmeninä etenkin kaupalliset intressit ovat myös vallanneet alaa.

Nevalan (2012, 257-258) mukaan suurimpia hyötyjiä nykypäivän jalkapallossa ovat taloudellista voittoa tavoittelevat seuraseurat. Samalla kuilu lajin huipun ja ”ruohonjuuritason” välillä on kasvanut. Viime kädessä tämän vuosituhannen seurajalkapallossa tiivistyy myös laajemmin yhteiskuntaa määrittävä kysymys yksilöiden ja yhteisöjen ensisijaisuudesta.

2.3.1 Lokaalista globaaliksi ilmiöksi

1800- ja 1900-luvun alussa jalkapalloseurat syntyivät pieniksi yhteisöiksi ilmentämään seuratoimijoiden paikallisympeyttä ja omia toimintatapoja. Isosta-Britanniasta muualle Eurooppaan ja lopulta joka maailman kolkkaan levinnyt laji houkutti ensisijaisesti työläisten luokkaa. Teollisuusjohtajat pyrkivät toimintaa rahoittamalla saamaan hallintaotetta työväestä, mutta ei pelkästään rahallista voittoa tavoitellakseen, vaan myös paikallisen yhteisön sosiaalista pääomaa kasvattaakseen ja sitouttaakseen työntekijöitä lähelle. Työväenluokkaisuudesta huolimatta myös yksityiskoulujen rooli sääntöjen luomisessa ja lajin organisoimisessa oli merkittävä. (Kennedy & Kennedy 2016, 1-2; Radnedge 2017, 12.)

Jalkapallo on aina ollut suuressa suosiossa etenkin vanhoissa teollisuuskaupungeissa, kuten synnyinseuduillaan Britanniassa Manchesterissa, Liverpoolissa ja Glasgow'ssa. Jälkimmäisimmän kaupungin kaksi suurinta seuraa Celtic ja Rangers edustavat kirjaimellisesti veristä taistelua katolisten ja protestanttisten uskontokuntien välillä. Kaksinkamppailuissa on myös vahvasti edustettuna irlantilaisvaikuttaisen republikanismin ja britti-imperialistisen lojalismin vastakkainasettelu. (Wilson 2012, 87; Foer 2004, 39.)

Toisena esimerkkinä mainittakoon viime vuosina kansainvälisissä uutisissa vellonut keskustelu Katalonian itsenäisyysäänestyksestä ja -julistuksesta, sekä sen väkivaltaisesta tukahduttamisesta Espanjan hallinnon toimesta. Samaa vuosikymmeniä ja jopa vuosisatoja vanhaa kiistaa edustaa kenties maailman kuuluisin arkkivihollisten välinen jalkapallo-ottelu ”El Clásico” (klassikko), joka pelataan keskusvaltaa ja kuningasta edustavan Real Madridin ja separatistisen FC Barcelonan välillä. Vuosina 1939-1975 Espanjaa totalitäärisesti hallinnut

diktaattori Franco nimesi ”puhdistettavien” oppositiojärjestöjen listalle kommunistit, anarkistit, separatistit ja FC Barcelonan. (Foer 2004, 192; McNeill 1999, 61) Poliittiset kannanotot seurojen välillä ovat sittemmin lieventyneet, mutta eivät kadonneet. Talouslehti Forbesin arvion mukaan ottelu kerää jokaisella kerralla vähintään 100 miljoonaa katsojaa, joten laaja näkyvyys on taattu (McMahon 2017).

Jalkapallo onkin muuttunut etenkin kilpaurheilun osalta globaaliksi markkina-alustaksi, jossa Forbesin selvitysten mukaan yksittäisten seurojen brändiarvo mitataan jopa miljardeissa ja liikevaihto sadoissa miljoonissa euroissa (Ozanian 2017). Nevala (2012, 257) huomauttaa, että maailmanlaajuisesta suosiostaan huolimatta jalkapallon hallinnollinen ja taloudellinen valta on keskittynyt vahvasti Eurooppaan. Seurajalkapallon on kritisoitu näivettyvän etenkin Etelä-Amerikassa. Toisaalta viime vuosina Yhdysvallat ja Kiina ovat nostaneet asemaansa kansainvälisillä jalkapallomarkkinoilla.

1990-luvulla alkanut murros on kansainvälisten TV-lähetysten ja vapaamman liikkuvuuden myötä tehnyt seuroista suuryrityksiä. Medianäkyvyys ja sponsoritulot ohjaavat toimintaa, joka on ammattimaista. Entistä harvempi seura on enää kannattajien omistamia saati hallinnoimia. (Kennedy & Kennedy 2016, 63-65) Tulee toki muistaa, että valtaosa seuratoiminnasta on edelleen vapaaehtoisvoimin tehtävää ”ruohonjuurityötä”, eikä kapea kilpailullinen eliitti edusta koko lajikenttää.

Tutkimukseni keskiössä on seurataso, mutta myös maajoukkueet voivat edustaa kirjavalla tavalla eri arvojen yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia. Maajoukkueen menestys ja arvokisojen järjestämisoikeudet ovat vuosikymmeniä toimineet suurvaltojen ulkopoliitikan jatkeina. Maaotteluissa voi ilmetä valtiotason jännitteitä muun muassa rotuerotteluun ja kolonialismiin pohjautuen, kun vaikkapa Ranska kohtaa Algerian, Portugali Brasilian tai Saksa Puolan.

2.3.2 Seurakulttuuri Suomessa

Suomessa jalkapalloseurojen aatteellisuus ei ole ollut yhtä voimakasta kuin edellä mainituissa esimerkeissä, mutta etenkin kansanliikkeiden alkutaipaleella 1900-luvun alussa poliittiset vaikutteet heijastuivat myös urheiluseuroihin. Poliittisen historian dosentin Seppo Hentilän mukaan urheilun keskusjärjestöjen

yhteys tiettyihin puolueisiin oli poikkeuksellisen kiinteä. Seurojen politisoitumiseen vaikuttivat kielikysymykset suomen, ruotsin ja venäjän suhteen, kansallisaate ja työväenliike. Nuorisokasvatus ja henkiset harrastukset tapahtuivat harrastusurheilun ohessa, kun kansanliikkeet vaikuttivat kansalaisen jokapäiväiseen elämään kokonaisvaltaisesti kotona, koulussa ja töissä. (Hentilä 1993, 24-28.)

Myös Suomessa on nähty raskaan teollisuuden ja jalkapalloseurojen tiivistä yhteistyötä. Teollistumisen aikakaudella ylläpidettiin tehdasyhteisöjä, joihin liikunta kuului olennaisena. 1930-luvun Suomessa jalkapallo oli yleinen laji tehdasmiljöössä, mutta myös pesäpallolla oli vankka suosio etenkin suojeluskuntien parissa. Yhtyneiden Paperitehtaiden omistajasuvun patruunan Juuso Waldenin vaikutus näkyi voimakkaasti 1920-60-luvuilla. Walden oli erityisen mieltynyt jalkapalloon ja tuki lajia yrityksensä kautta merkittävillä summilla. Suuret paperitehtaat Valkeakoskella ja Myllykoskella ovat avainasemassa useita jalkapallon Suomen sarja- ja cup-mestaruuksia voittaneiden Valkeakosken Hakan ja Myllykosken Pallon tarinassa. Seurat perustettiin tehtaan yhteyteen. Pelaajat saivat automaattisesti työpaikan, ja vastavuoroisesti työntekijät saivat pelipaikan. Pelikenttä ja asuintalot pelaajille rakennettiin tehdasrahoitteisesti. (Somppi 2007, 8-13; Raiskio 2012, 148-165.)

Waldenin henkilöstöjohtamista ja tehdasyhteisöjä tutkinut Kaj Raiskio toteaa väitöskirjassaan, että työntekijöistä haluttiin kasvattaa sivistyneitä, isänmaallisia sekä maanpuolustustahtoisia, terveet elämäntavat omaavia, jopa porvarillista maailmankuvaa kannattavia yhteisön jäseniä. Yhtiöiden sosiaalinen toiminta oli laajaa, mutta myös autoritääristä. Työntekijöitä painostettiin urheiluseurojen jäseniksi ja jalkapallotoimintaa ohjattiin tiukasti porvarillisin arvoin. Myös muualla Suomessa on tehdastoiminnan yhteydessä ylläpidetty samanlaisia arvoja urheilutoiminnan taustalla. Työpaikkaurheilu alkoi 1900-luvun alussa. Periaatteina oli terveellinen elämäntapa ja työkuoron ylläpitäminen. Ajatukset maanpuolustuskunnon ylläpitämisestä, vasemmiston urheilutoiminnan vähättelystä ja tehdasyhtiön yhtenäisyyden luomisesta ohjasivat toimintaa. (Raiskio 2012, 160-168.)

Viimeistään vuoden 1918 sisällissodan suuren jännitteisyyden ja vaikutuksen takia urheilun järjestökenttä jakautui voimakkaasti kahtia, porvarilliseen oikeistoon ja sosialistiseen vasemmistoon. Suomalaisen

Voimistelu- ja Urheiluliiton (SVUL) ja Työväen Urheiluliiton (TUL) keskinäiset järjestöriidat polarisoivat urheiluelämää vuosikymmeniä. 1960-luvulla alkanut ammatti- ja elinkeinorakenteen muutos kuitenkin rapautti luokka-asetelmaa ja omaleimaista työväenkulttuuria. Järjestäytyneeseen urheiluun vaikutti entistä enemmän yksilölliset intressit ja arvot, samalla kun vapaa-ajan liikunta kasvatti suosiotaan. Seurojen ja yksilöiden omatoimisuuden lisääntyessä poliittisuus väheni. Seurojen välisiä voimakkaita yhteiskunnallisia jännitteitä ei enää juurikaan ole olemassa. Markkinaehtoisuus on yksioikoistanut urheilukeskustelua. (Hentilä 1993, 25-29; Koivula 1993, 36-37) 1990-luvulla alkanut urheilun ja liikunnan keskusjärjestöjen murros johti lopulta yhtenäiseen kattojärjestöön, jota tänä päivänä edustaa Uusi Olympiakomitea (kts luku 2.4).

Urheilun sosialisaatiota tutkinut tohtori Jari Eskola (1999, 36-38) kertoo, että juuri 1990-luvulla juniorijääkiekkoilun suurimpina toimintaa määrittelevinä ilmiöinä olivat kaupallistuminen ja ammatillistuminen. Joukkueurheilun piirissä voidaan vetää sama johtopäätös myös juniorijalkapalloon. Ennen 1990-lukua huippu-urheilun kaupallisuus ja ammatillisuus nähtiin ongelmana etenkin olympialiikkeen piirissä. Maailmanpoliittisten muutosten takia ongelmalle annettiin periksi ja lopulta se nähtiin enemmänkin voimavarana.

Suomessa talousluvut ovat kansainväliseen huippuun verrattuna huomattavasti pienempiä, mutta tietyt uusliberalistiset yhteneväisyydet pätevät. Ammattilaistuminen ja mediavetoinen viihteellistyminen ohjaavat seurojen kilpatoimintaa (Nevala 2012, 257-258). Jalkapalloliigan markkinointijohtaja Risto Oksasen laatimassa MBA-tutkinnon opinnäytetyössä laskettiin kotimaisten seurojen brändiarvoa. Yhdeksästä tutkitusta pääsarjaseurasta jokainen oli vähintään miljoonan euron arvoinen, keskiarvon ollessa n. 2,7 miljoonaa euroa (Oksanen 2015, 23-36).

Huippu-urheilun trendit näkyvät myös junioritoiminnassa. Suomessa etenkin jääkiekkoilijat pääsivät runsaille palkka-ansioille, jolloin kasvanut markkina-ajattelu johti siihen, että junioriharrastus alettiin nähdä urapolkuna. Ilmiö toistuu muissakin lajeissa. Junioriseurojen vapaaehtoistoiminta on murroksessa, kun seuroja yhtiöitetään. Seuraukset voivat olla talkootyötä ja vapaaehtoistyötä rapauttavia, jos seuratoimijat eivät enää suostukaan seuratyöhön ilman rahallista korvausta. Vapaaehtoistyötä on pitkään pidetty

suomalaisen liikuntakulttuurin kivijalkana, voimakkaimpana resurssitekijänä. (Eskola 1999, 38-39.)

Ammattilaisuus on vahvistanut asemiaan myös suomalaisen urheilun terävimmällä huipulla, mutta valtaosa urheilukulttuurista nojaa amatööriyden ihanteisiin. Vapaaehtoinen seuratoiminta vastaa suurelta osin käytännön kenttätöystä, kun taas ammattimainen huippu-urheilu sanelee ehdot markkinoilla ja julkisuudessa. Suomessa urheilun yksi keskeisin jakolinja erittelee amatööriperustaisen lapsi- ja nuorisourheilun sekä ammattimaisen huippu-urheilun omiin leireihinsä. (Ilmanen 2017, 43.)

Valtioneuvoston liikuntapoliittisen selonteon mukaan seuratoiminta on tänä päivän yhä suurempi ja merkittävämpi väestön liikuttaja Suomessa. Lapsista ja nuorista jopa kaksi kolmasosaa liikkuu seuratoiminnassa. Viime vuosina valtio on osoittanut tukea seuratoiminnan kehittämiseen noin neljä miljoonaa euroa vuodessa. (Valtioneuvosto 2018, 35-36.)

2.4 Uusi Olympiakomitea

Suomalaisen urheilun keskusjärjestö Valo perustettiin vuonna 2012. Ennen Valoa Suomessa toimi neljä keskusjärjestöä eli Olympiakomitea, Suomen liikunta ja urheilu SUL, Nuori Suomi ja Suomen kuntoliikuntaliitto. Järjestörakennelmaa ja hallintoa selkeyttääkseen Olympiakomitean ja Valon hallitukset päättivät vuosikokouksessaan 2016 fuusioda järjestöt yhden ja saman nimen alle. Vuoden 2017 alusta Valo jäi lopullisesti historiaan, kun Uusi Olympiakomitea aloitti toimintansa 1.1.2017 Suomen 100-vuotisen itsenäisyyden juhluvuoden alussa. (Sport 2017; Olympiakomitea 2019 (1).)

Olympiakomitea hyväksyi myös uudet säännöt. Tehtävänä on laaja-alaisesti lisätä liikettä huippu-urheiluun ja huippu-urheilua liikuntakulttuuriin. Yhdistyksen hallinto muuttuu myös merkittävästi. Toiminta pohjautuu kokouksissa hyväksytyyn suomalaisen liikunnan ja urheilun menestyssuunnitelmaan. Suunnitelmaan kuuluu missio elinvoiman lisäämisestä Suomessa liikunnan ja urheilun kautta. (Sport 2017.)

Tehtävä perustuu neljään lupaukseen, joiden keskiössä ovat erikseen lapset, nuoret, aikuiset ja urheilijat: 1. Liikunnan avulla luodaan lapselle hyvä päivä, jossa toteutuvat innostus, monipuolisuus ja -lajisuus, paljon liikettä ja

leikkiä sekä terveelliset elämäntavat. 2. Mahdollistetaan liikkeen lisääminen ennakkoluulottomassa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Nuoret ja aikuiset liikkuvat ja voivat hyvin arjen toimintaympäristöissä. 3. Huolehditaan siitä, että seurat näkevät toimintaympäristön muutokset ja elävät ajassa. Seurat ovat innostavia ja inspiroivia yhteisöjä, joihin kaikki ovat tervetulleita. Seuroilla on osaamista ja toimintaedellytyksiä lisätä liikettä ja rakentaa urheilijan polkua. 4. Varmistetaan, että urheilijoilla on kansainvälisen vertailun kestävä päivittäisvalmennus ja toimintaympäristö. Lahjakkaat nuoret voivat saavuttaa oman potentiaalinsa urheilussa ja muilla elämänaloilla. Toimitaan eettisesti kestävästi. Kansainvälisesti menestyviä urheilijoita ja joukkueita on enemmän. (em. 2017; Olympiakomitea 2019 (2).)

Suomen olympiakomitean johdolla tehdyn huippu-urheilun yhteiskunnallisen perustelun mukaan ”huippu-urheilu on yhteiskuntaan erottamattomasti kuuluva elämänala, joka tuottaa iloa ja hyötyä sekä yksilöille että yhteiskunnalle. Huippu-urheilu on tärkeää, koska se opettaa hyvää kilpailua ja muita elämäntaitoja sekä näyttää, ettei mahdoton olekaan mahdotonta ja rakentaa yhteisöllisyyttä. Huippu-urheilu vahvistaa myös kansallista identiteettiä. Kolme neljästä suomalaisesta on kiinnostunut siitä, että suomalaiset urheilijat menestyvät kansainvälisesti.” (Valtioneuvosto 2018, 38.)

Kunnianhimoisena visiona on luoda Suomesta maailman liikkuvin ja Pohjoismaiden menestyvin urheilukansa vuoteen 2020 mennessä. Keskeisimmät arvot ovat yhdessä (tulkittuna yhteisöllisyys), ilo, kunnioitus, vastuullisuus ja erinomaisuus. (Sport 2017) Toimintakriteerit täyttävät seurat, kuten Ilves, kuuluvat Olympiakomitean uuteen laatujärjestelmään.

Ilves on Uuden Olympiakomitean sinettiseura. Sinetti on lupaus laadusta lapsen ja nuoren parhaaksi, ja siihen sitoutuneita seuroja oli vuoden 2017 lopussa yhteensä 637 kpl 45 eri lajista. Toiminta pohjautuu suomalaisen liikunnan ja urheilun menestyssuunnitelmaan, jonka yksi tavoitteista on luoda Suomesta maailman liikkuvin ja Pohjoismaiden menestyvin urheilukansa vuoteen 2020 mennessä. (Olympiakomitea 2017) Tutkimus pyrkii osittain selvittämään, yhtyvätkö Ilveksen valmentajien kasvatusnäkemykset tähän strategiaan ja samalla koko yhteiskuntaan.

Olympiakomitea reflektoi strategiaansa ja on tällä hetkellä järjestämässä työpajan ja kyselyjä täsmentääkseen aiemmin linjattuja arvoja ja tavoitteita.

Yhteenveto strategian hienosäädöstä julkistetaan kesäkuussa 2019 (Olympiakomitea 2019 (2)).

2.5 Suomen Palloliiton seurayhteys

Suomen Palloliitto on määrittänyt toiminnalleen keskeiset suuntaviivat ja junioritoiminnan yleisohjeet eri ikävaiheille. Kaikki Pelaa –säännöt, Fair Play –ohjelma ja Toimintastrategia 2016-2020 sisältävät keskeisimmät kasvatusarvot, joita ovat muun muassa iloisuus, luotettavuus, menestys ja yhteisöllisyys. Tavoitteina on nostaa miesten A-maajoukkueen statusta, taata entistä laadukkaampi seuratoiminta, parantaa kansanterveyttä liikunnan kautta sekä lisätä yhteisöllisyyttä. (Palloliitto 2017 (2)) Arvot käsittelevät reilua peliä, eettisesti oikeaa toimintaa sekä kaikkien ikäryhmien tasapuolista huomioista. Palloliiton kasvatuslinja ja seurayhteys rakentuvat useiden eri strategioiden ja ohjelmien kokonaisuutena, joten seuraavaksi avaan edellä mainittuja ohjeistuksia hieman syvemmin.

Vuonna 1907 perustettu Palloliitto jakaa valmennuslinjansa kolmikantaan: lapsuus-, nuoruus- ja huippuvaiheeseen. Lasten (7-11-v.) jalkapalloharjoituksissa korostuu iloinen liikkuminen ja innostus. Niiden avulla luodaan perusteita urheilulliselle elämäntavalle ja rytmille. Nuoruusvaiheessa (12-15-v.) innostus kasvaa intohimoksi sekä urheilulliseksi elämäntavaksi. Ainoastaan sisäinen motivaatio ja halu kehittyä mahdollistavat huippupelaajaksi kehittymisen, jota tuetaan mahdollistamalla kokemus omasta pätevydestä, autonomiasta ja yhteenkuuluvuudesta. Huippuvaiheessa (16-21-v.) seuran, valmentajien, koulun ja kodin yhteistyöllä luodaan huippu-urheiluun tähtäävälle nuorelle menestystä tukeva toimintaympäristö. Pelaajille kehitetään tekniset, taktiset, henkiset ja fyysiset perusvalmiudet, joilla he pystyvät ratkaisemaan tilanteita kentällä ja vastaamaan kansainvälisen vaatimustason haasteisiin. (Palloliitto 2019.)

Tässä tutkimuksessa haastatellut valmentajat edustavat kaikkia edellä mainittuja ikäluokkia, mutta jokainen heistä on huippuvaiheeseen orientoituneiden kilpailullisten edustusjoukkueiden valmentajia. Toki tavoitteena on, että iloisuus ja innokkuus jatkuvat aikuisikään asti, mutta kolmikantaa ei täysin otettu huomioon valmentajia tutkimukseen valittaessa, sillä keskiössä eivät ole

rentoon ajanvietteeseen kilpailun kustannuksella suhtautuvat harrasteporukat. Palloliitto tunnustaa tasoryhmiin jakamisen mielekkäänä, sillä niiden taustalla on pyrkimys antaa jokaiselle harrastajalle haasteita henkilökohtaisen kehitystasonsa mukaan.

Seuran rooli kasvattajana määräytyy Palloliiton kahden kansallisen ohjelman mukaan, jotka ovat Fair Play ja Kaikki Pelaa. Vuonna 1991 julkistettu Vihreän Linjan arvopohja eli Fair Play on lajivastuuta, johon kuuluu Reilu Peli kaikessa käytännön toiminnassa sekä aktiivinen rasismien, dopingin ja väkivallan vastustaminen. Fair Play on globaali FIFA:n ohjelma, johon Suomessa on yhdistetty arvoiksi luotettavuus, yhteisöllisyys, iloisuus ja menestys. Vuonna 1999 käyttöön otettu Kaikki Pelaa -ohjelma on lasten ja nuorten jalkapallon kehittämisohjelma, joka rakentuu kahdeksalle tasaveroiselle periaatteelle, joita ovat 1. leikinomaisuus 2. tasavertaisuus 3. yksilökeskeisyys 4. taito 5. monipuolisuus 6. turvallisuus 7. suvaitsevaisuus ja 8. päihteettömyys. (Seuraohjelma 2019.)

Toimintastrategian 2016-2020 mukaiset päävalinnat kehityskohteille ovat pelaajan laadukas arki, elinvoimainen seura, mielenkiintoiset kilpailut sekä jalkapalloperheen aktiivinen viestintä ja vaikuttaminen. Seurojen taustahenkilöiden rekisteröinti otettiin käyttöön kaudesta 2017 alkaen. Tällä pyritään selkiyttämään seurojen ja joukkueiden taustahenkilöiden sitoutumista Palloliiton sääntöihin ja määräyksiin samalla, kun heidän koulutustasojen kehittymistä seurataan (Palloliitto 2017 (1), 5-19).

Sinettiseuratoiminta on Palloliiton ja Uuden Olympiakomitean toimintamalli, jonka tavoitteena on auttaa seuroja kehittämään lasten ja nuorten seuratoimintaa. Sinetikriteerit pohjautuvat asiantuntijatyönä hyväksytyihin lasten ja nuorten urheilun laatutekijöihin sekä yleisesti hyväksytyihin laadukkaan seuran kriteereihin. Sinettiseurantoiminnan on oltava monipuolista ja kasvatuksellista, seuran on pidettävä huolta jokaisesta mukana olevasta lapsesta ja nuoresta sekä seuran ohjaajat ovat saaneet tehtävänsä asianmukaisen koulutuksen. Sinettiseurantunnus on lasten ja nuorten urheilun laatumerkki, jonka saadakseen seuran tulee täyttää Sinetikriteerit. (Olympiakomitea 2017.)

Palloliiton ylläpitämä laatujärjestelmä arvioi ja tukee jalkapalloseuran johtamista kolmella määritetyllä osa-alueella: toiminnan johtaminen, seuran urheilutoiminnan johtaminen ja seuran myynnin ja markkinoinnin johtaminen.

Jokaisella kolmella osa-alueella on viisi tasoa, joista seura voi päästä Palloliiton ohjaamalla itsearviointilla tasolle 2. Tasolle 3 ja 4 seura pääsee hyväksytyyn arvioinnin ja dokumenttien varmennuksen jälkeen. Tasojen kriteerien vaativuus kasvaa alkaen tasolta 1 ja päättyen tasolle 5. Järjestelmällä pyritään varmistaa seuratoiminnan lupauksen toteutuminen liikkujan ja urheilijan polkujen eri vaiheissa. Samalla vahvistetaan yhdessä tekemistä ja rakennetaan innostavaa toimintakulttuuria. (Seuraohjelma 2018 (1).)

Palloliiton tiedotteen (Seuraohjelma 2018 (2)) mukaan ”Jalkapalloseurojen laatujärjestelmä voidaan nähdä ’seurajohtamisen road-mappina’, jonka avulla seura voi kehittää yhteisen ajattelutavan ja perusrakenteen seuran johtamiseen, jossa laatuksiteereillä luodaan pohjaa tietoon pohjautuvalle päätöksenteolle. Laatujärjestelmässä olevien kriteerien avulla seura voi arvioida lyhyen ja pitkän aikavälin kehityskulkua, kehittämisen tarpeita sekä onnistumisia.” Kivijalkana toimii vahva seuraidentiteetti ja seuran jäsenistön laajasti hyväksymä toimintamalli.

Laatujärjestelmä on rakennettu yhdessä seurojen kanssa ja siihen osallistui vuosien 2013–2014 aikana 32 jalkapalloseuraa ja se avattiin kaikille seuroille vuoden 2015 alussa. Vuonna 2017 laatujärjestelmässä oli mukana eri tasoilla yhteensä 169 seuraa. (Seuraohjelma 2018 (1)) Helmikuussa 2018 Helsingin Jalkapalloklubi saavutti ensimmäisenä seurana laatujärjestelmän korkeimman tason. (HJK 2018) Ilves seurasi pian perässä ja nousi korkeimpaan laatuluokitukseen huhtikuussa 2018. HJK ja Ilves ovat toistaiseksi ainoat seurat viidennellä tasolla (Ilvesedustus 2018 (1)).

Ilves ry:n valmennuspäällikkö Markus Paananen kuvailee sinettitoimintaa palloliiton tiedotteessa: ”Laatuseurajärjestelmä on auttanut käymään läpi seuran rakenteen, toimintatavat ja viestinnän. Suurin osa on ollut kunnossa, mutta yksittäisiä tärkeitä asioita on osattu lisätä tai viestiä paremmin. Tehtävät ovat myös nostaneet suunnitelmallista kehittämisenäkökulmaa vielä paremmin esiin ja auttanut kohdentamaan seuran resursseja oleellisiin kehittämiskohtiin. Laatuseurajärjestelmä lisäksi käsittelee seuraa kokonaisuutena, jossa ydin on liikunta/urheilutoiminta, mutta jonka laadukkaaseen toteuttamiseen tarvitaan laadukkaan johtamisen ja viestinnän rakenteet.” (Seuraohjelma 2018 (1).)

2.6 Ilveksen liikunnallinen merkitys

Ilves toteuttaa jalkapallotoiminnassaan nelivuotissuunnitelmaa, joka on laadittu vuosille 2017-2020. Strategiset painopisteet ja mittarit on esitelty seuran laatimassa tietopaketissa, jonka mukaan keskeisimmät arvot ovat välittäminen, avoimuus, ilo, taito, voitontahto ja terveet elämäntavat. Missiona on tarjota jalkapalloa kaikille ja visiona on olla Suomen paras jalkapalloseura. Avaan tässä kappaleessa syitä sille, miksi edellä mainitut arvot ja tavoitteet ovat Ilveksen kautta merkittävässä roolissa tamperelaisessa, pirkanmaalaisessa ja kansallisessakin mittapuussa. Lopuksi käsittelen myös tasoryhmiin jaottelua. (Ilvesjalkapallo 2018.)

Joukkueurheiluun panostava Ilves perustettiin Tampereella vuonna 1931. Harrastajamäärältään se on Suomen suurin urheiluseura, jonka toiminnan piirissä on yhteensä yli 5000 pelaajaa. Monipuoliseen joukkuelajien valikoimaan kuuluvat jalkapallo, futsal, jääkiekko, ringette ja salibandy. Jalkapallojaoston piirissä toimivat myös Ilves Edustus oy sekä Ilves Jalkapallo oy, jotka vastaavat muun muassa miesten edustusjoukkueesta, kenttäolosuhteista ja fanituotemyynnistä. (em., 2018; Ilves ry 2019.)

Jalkapallossa Ilveksen toiminta on pelaajamäärällä mitattuna Suomen kärkeä. Junioripelaajia on yhteensä noin 4600, joille on harrastejoukkueiden lisäksi tarjolla 43 jalkapallon edustusjoukkuetta alkaen poikien F8- ja tyttöjen F9-junioreista. Juuri näihin pelaajien korkean taitotason mukaan jaoteltuihin edustusjoukkueisiin ja niiden päävalmentajiin tutkimukseni keskittyy. Aikuisten puolella Ilveksessä toimivat pääsarjatasolla myös naisten (Naisten Liiga) ja miesten (Veikkausliiga) edustusjoukkueet. Ilves on ainoa seura Suomessa, jolla on joukkue kaikissa jalkapallon SM-sarjoissa. Joukkueet pelaavat pääsarjaa miehissä, naisissa, A-pojissa, B-pojissa ja B-tyttöissä. Ilveksen pelaajia on myös mukana jokaisessa ikäluokassa juniorimaajoukkueissa. (Ilves ry 2019.)

Ilves Futis Akatemia järjestää lupaaville Ilves-junioreille ohjattuja lisäharjoituksia, ja Talentti-ohjelma koului 15–19-vuotiaista lahjakkaista ja motivoituneista nuorista huippujalkapalloilijoita. Oma lukunsa on vuodesta 1975 lähtien pyörinyt jokakesäinen Ilveksen Futis-Liiga, jonka toimintaan osallistuu vuosittain noin 200 joukkuetta ja yli 3 000 tyttö- ja poikajalkapalloilijaa. Futis-Liiga tarvitsee toiminnan ylläpitämiseen vuosittain 300-500 valmentajaa, joista valaosa

on lasten vanhempia vailla formaalia valmentajakoulutusta. Ilves järjestää vuosittain useita turnauksia, koulutustilaisuuksia ja muita tapahtumia. (Ilvesfutisliiga 2019) Tässä tutkimuksessa keskitytään ympäri vuoden toimiviin junioriedustusjoukkueisiin ja niiden valmentajiin.

Ilves on valittu yhdeksi yhteistyöseuraksi Sami Hyypiä Akatemialle (SHA), jonka tehtävänä on kehittää suomalaista jalkapalloa kohti kansainvälistä kärkeä. SHA keskittyy huippujalkapallovaatimusten mukaisen toiminnan kehittämiseen lapsesta aikuiseksi. Lisäksi Ilves on kahden viime vuoden aikana laatinut Palloliiton yhteistyömääräyksiä noudattavan virallisen yhteistyösopimuksen Ylöjärven Ilveksen, Hämeenlinnan Jalkapalloseura Akatemian, JJK Jyväskylän ja valkeakoskelaisen FC Hakan kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on helpottaa nuorten pelaajien siirtymistä seurojen välillä. Ilveksen seuravaikuttavuus ei siis rajoitu ainoastaan Pirkanmaan alueelle, vaan yhteistyötä tapahtuu kansallisesti seurarajojen yli. (Ilvesjalkapallo 2017 (1); Ilvesedustus 2018 (2).)

Futsalin saralla Ilves on toiminnaltaan pisimmällä koko maassa, sillä seuralla on tätä nykyä edustusjoukkueen lisäksi farmijoukkueet ja juniorijoukkueet joka ikäluokkaan. Edustusjoukkueet niin naisissa kuin miehissä ovat Suomen kaikkien aikojen menestyneimpiä SM-mitaleilla mitattuna. (Ilvesfs 2017.)

Ilveksen tiedotteen mukaan seura ja Palloliitto käynnistivät vuonna 2017 prosessin, jonka tavoitteena oli Ilveksen nouseminen laatujärjestelmässä tasolle viisi. Ilves oli tuona ajankohtana yksi kolmesta tamperelaisesta sinetillisestä jalkapalloseurasta ja ainoana pirkanmaalaisena urheiluseurana Palloliiton ja Uuden Olympiakomitean yhteisessä Laatujärjestelmässä tasolla 4, jolle on päässyt vain muutamia seuroja Suomessa (Ilvesjalkapallo 2017 (2)).

Ilves saavutti viidennen laatutason huhtikuussa 2018. Maaliskuun aikana kerätyn ulkoisen arvioinnin pohjalta Ilves nostettiin HJK:n jälkeen toisena suomalaisena seurana korkeimmalle tasolle 5. Toiminnassa pureudutaan laaja-alaisesti seuran strategiaan ja siihen kytkeytyviin valintoihin. Arviointia olivat tekemässä Palloliitto ja Laatu keskus Excellence Finland ulkoisena arvioijana. Prosessin perustaksi otettiin Ilves jalkapallojaoston tekemä 2017 – 2020 nelivuotisstrategia, jossa oli määritelty jo seuran visio ”jalkapalloa kaikille” sekä missio ”Suomen paras jalkapalloseura”. Painopisteeksi strategiakaudelle oli valittu ”Pelaajakehitys – pelaajapolku Futis-Liigasta, oman edustusjoukkueen

kautta kansainvälisille kentille”, Futis-Liiga ja harrastetoiminta – jalkapalloa kaikille” sekä ”Seurakulttuuri – Keltavihreä Ilves ja ylpeys omasta seurasta”. (Ilvesedustus 2018 (1).)

Ilveksen tulos arviointiraportissa nousi kaikkien arvioitavien organisaatioiden joukossa selvästi yli keskiarvon. Seuran vahvuuksia ovat suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen kehittäminen, edestä kentällä johtaminen resurssien mukaisesti, juniorien ja edustuksien yhteistyö, valmentajien sitoutuneisuus sekä osaaminen ja vapaaehtoisten toimijoiden osallistuminen laajasti toiminnan organisointiin ja jalkauttamiseen. Erityismainintoja sai tekijöiden positiivisuus, sitoutuminen toimintamalleihin sekä kriittinen mutta rakentava suhtautuminen omaan toimintaan sekä seuran kehittämiseen. Kehittämiskohteiksi todettiin esim. talviharjoitteluolosuhteiden parantamisen sekä tieteellisen tiedon paremman integroinnin toiminnan kehittämiseen. (Ilvesedustus 2018 (1).)

Voidaan siis todeta, että Ilves on Pirkanmaan alueen jalkapallon lippulaiva, ja erittäin merkittävä tekijä myös kansallisesti. Ilves ry on koko lajikirjossaan tärkeä yhdistys tamperelaisen liikunnan, terveyden sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden toimijana. Seuran tulevaisuudennäkymät ovat nousujohteiset.

Tässä tutkimuksessa keskitytään ympäri vuoden toimiviin junioriedustusjoukkueisiin, joihin on valittu ikäluokkansa lahjakkaimpia ja taitotasoltaan parhaimpia pelaajia. Ilveksen hyväksymän palloliiton (2016) määritelmän mukaan tasojoukkue on melko kiinteä osaamis- ja aktiivisuustason mukaan valittu ryhmä. Osaamistasoihin jakamisen taustalla on pyrkimys antaa jokaiselle harrastajalle haasteita henkilökohtaisen kehitystasonsa mukaan. Tavoitteena on lasten ja nuorten onnistumisten määrän kasvattaminen erityisesti harjoituksissa ja oikealla tavalla myös peleissä.

Palloliiton tasoryhmittelyohjeistuksen mukaan ”Pelaajien jakaminen tasoihin on tunteita herättävä ja melko monimutkainen asia, jota ei voi tehdä ilman aikaa ja keskustelua vaativaa prosessia. Tasojoukkue- ja tasoryhmittelykeinojen osalta seuroissa kaivataan toimivia esimerkkejä, jotta yksilöt tulevat paremmin huomioituksi ja seura saisi luotua oman pitkäjänteisen toimintakulttuurin.” Ohjeissa painotetaan myös, että huomio on kiinnitettävä kaikkiin mukana oleviin

junioreihin ja kaikille tulee antaa oikean kokoinen haaste valmennuksen laadusta tinkimättä. (Palloliitto 2016.)

3 KASVATUS- JA LIIKUNTAKÄSITTEISTÖN MÄÄRITTELY

3.1 Kasvatus on kehittävää vuorovaikutusta

Kasvatus on laajasti määriteltynä sellaista toimintaa, jonka tehtävänä on mahdollistaa ihmisen monipuolinen kasvu ja kehitys. Se linkittyy kiinteästi kohti muuta kulttuuria sekä inhimillistä toimintaa, kuten myös yhteiskuntaa ja sen rakenteita. (Hirsjärvi 1983, 72 – 73.)

Rinne, Kivirauma ja Lehtinen (2004) määrittelevät kasvatuksen olevan kulttuurin, historian ja yhteiskunnallisten rakenteiden muovaama sosiaalista toimintaa vähintään kahden yksilön muodostamassa yhteisössä. Se on aina yksilöllistä toimintaa, sillä kasvatuksen avulla yksilö hankkii varusteet omien mahdollisuuksiensa toteuttamiseen.

Engeströmin (1982) ja Siljanderin (2014) mukaan kasvatus on yleisesti nähty toimintana, jolla edistetään erilaisia prosesseja kuten sivistystä, kasvua, sosialisatiota ja oppimista. Kasvatus on ensisijaisesti tavoitteiseen ohjaukseen perustuvaa. Sillä luodaan tietoisia edellytyksiä ihmisen monipuoliselle kehitykselle. Usein kasvatuksen ajatellaan olevan kattokäsite, jonka alle listataan laajoja teemoja, kuten koulutus (kreik. scholeio) ja opetus (kreik. didaxis). Institutionaalinen kasvatus on koulutusta, jota ohjataan erilaisin säädöksin. Opetus on tiettyyn sisältöainekseen kohdistuvan oppimisprosessin edistämistä ja samalla valmistamista sivistystä varten. Kasvatukseen kuuluu kiinteästi myös arviointi ja ohjaus.

Engeströmin näkemyksiä (1982) tulkiten kasvatus on tietoista ja tavoitteellista ohjaamista. Sen pyrkimyksenä on sosialisatio (kehittyminen yhteiskunnan ja yhteisön jäsenenä ja ammatinharjoittajana) sekä ihmisen persoonallisuuden muovaaminen ja kehittäminen. Kasvatukseen sisältyy myös

itsekasvatuksen kautta tapahtuva oman persoonallisuuden tietoinen kehittäminen.

Ihmisiin vaikutetaan heidän muun toimintansa yhteydessä esim. leikin, harrastusten, taiteen ja viihteen tai yhteiskunnallis-poliittisen toiminnan yhteydessä. Tärkeää on jonkin työn yhteydessä annettava kasvatusta. Se voidaan toteuttaa esim. tiedottamalla ja antamalla virikkeitä. Samalla yhdistyvät myös opastus, työnohjaus sekä suorituksista annettavat arviot, kiitos ja kritiikki. Tällaisessa muun toiminnan kasvatuksessa ihmisen kehittymisen virittäjänä ja oppimisen sisältönä ovat ennen muuta hänen omat elämäkokemuksensa. (Engeström 1982, 9-11.)

3.2 Liikuntakasvatus on liikkeellistä terveyttä

Liikunta on moniulotteinen käsite, eikä sille ole suomenkielen sanana täysin saman sisältöistä vastinetta muissa kielissä. Käsitteen avulla kuvataan sitä jatkumoa, joka muodostuu täydellisen inaktiivisuuden ja äärimmäisen fyysisen ponnistuksen välille. Liikunta voi olla spontaani tai järjestelmällisesti suunniteltua, omaehtoista tai ohjattua. Kasvatus auttaa urheilijaa kohtaamaan harjoittelussa eteen tulevia ongelmia ja selviytymään niistä. Urheilu edustaa kuitenkin vain pientä osaa liikunnasta, johon voidaan laskea esim. pihaleikit, arkiaskareet sekä kevyen liikenteen matkustus. (Laakso 2007, 16; Jaakkola, Liukkonen ja Sääkslahti 2017, 12.)

Maailman terveysjärjestö WHO (2018) määrittelee fyysiseksi aktiivisuudeksi kaiken luuston ja lihaksiston tuottaman kehollisen liikkeen, joka vaatii energiankulutuksen kasvua. Osana fyysistä aktiivisuutta nähdään tarkoituksellinen liikuntaharjoittelu, joka on suunniteltua, strukturoitua ja toistettavaa. Tavoitteena on kehittää tai ylläpitää fyysistä kuntoa. Liikunnalla on merkittäviä terveyshyötyjä ja se ennaltaehkäisee tarttumattomia tauteja, kuten sydän- ja verisuonitauteja.

Liikuntapedagogiikan professorit Pilvikki Heikinaro-Johansson ja Risto Telama (2004, 250-251) toteavat juuri terveyden olevan liikunnan arvopohjan perusta. Terveys ei tarkoita ainoastaan sairauksien estoa tai hoitoa, vaan myös henkisen ja sosiaalisen aspektin edistämistä. Kokonaisvaltainen hyvinvointi tukee ihmisenä kasvua.

Liikuntakasvatukseen kuuluvat kaikki toimet, jotka tarkastelevat liikunnallisia ilmiöitä kasvatuksen näkökulmasta. Liikuntakasvatus on osa yleisesti tarkasteltua kasvatusta ja sen vuoksi pedagogiset tieteet tarjoavat pohjaa myös liikuntakasvatukselle, kiinnittäen erityistä huomiota didaktiikkaan, opetussuunnitelmaoppiin sekä opetusmetodiikkaan (Laakso 2007, 16–18). Pitää muistaa, että kouluikäisten liikunnalla hankkimat fysiologiset - sairauksia ehkäisevät - vaikutukset eivät varastoidu, vaan häviävät, kun liikunta loppuu. Kahila ja Telama painottavatkin, että kouluikäisten liikunnan tärkein tehtävä on jatkuvan liikuntaharrastuksen aikaansaaminen ja kehon kunnon hoitamismenetelmien opettaminen. Tärkeää on kuntoilutottumuksen omaksuminen ja kunnon ylläpito- ja arvioimismenetelmien oppiminen, jolloin liikunta toimii terveisiin elämäntapoihin johdattelevana tekijänä. (Kahila ym. 1994, 150-151.)

Yhteiskunnan organisoimaa liikuntakasvatusta toteutetaan koulujen lisäksi monissa liikuntajärjestöissä ja vapaa-ajan harrastusryhmissä. Liikuntaa voi oman huvin lisäksi harrastaa tavoitteellisesti kilpaillen esim. lajilähtöisessä urheiluseurassa (Jaakkola ym. 2017, 12-13). Muun muassa Hämäläinen (2014, 16) toteaa seuraavaa: ”Valmentaja on kasvattaja, halusi tai ei. Valmentaja tekee kasvatustekoja ja näyttää esimerkkiä. Urheilu tarjoaa mahdollisuuden monenlaiseen kasvuun ja oppimiseen ja valmentaja on usein tärkeä kasvatuskumppani vanhempien tukena. Urheilun parissa opitaan asioita, joista on iloa muussakin elämässä”.

Dosentti Sami Kokon (2017) mukaan se, että lapset ja nuoret osallistuvat vapaaehtoisina ja tietystä lajista kiinnostuneina seuratoimintaan, luo seuroille erityisen kasvatusluonteen. Ei ole kuitenkaan automaattista, että seuratoimijoiden mahdollisuus kokonaisvaltaiseen liikuntakasvatukseen oikeasti hyödynnettäisiin. Valmentajien ja ohjaajien ammattitaidon merkitys on viime vuosina kasvanut. (Kokko 2017, 114.)

Jaakkola ym. (2017, 18) allekirjoittavat väitteen, että valmentaja on keskeinen tekijä lasten urheilussa. Van der Bijl (2012) näkee liikuntajoukkueen valmentajan olevan kuin mentori. Valmentajan kasvatukseen koostuvat kuudesta vaatimustasosta: yhteisen tavoitteen olemassaolosta, motivaatiosta, avoimista kommunikaatiokanavista, yhteen sovitetusta päätöksenteosta, säännöllisistä tapaamisista sekä arvostelusta palkintoineen. Kun nämä tekijät

toteutuvat, kehittyä joukkueessa ryhmädynamiikoita, jotka saattavat kompensoida yksilökohtaisen valmennuksen puutteita. Lisäksi ne voivat toimia valmennuksen ja mentoroinnin syventäjinä, jolloin kasvatukselle syntyy kerrannaisvaikutusta. Ryhmädynamiikka avaa mahdollisuuksia vertaisvalmennukseen ja mikäli joukkueessa kehitetään reflektioita harjoituksia, voi esiintyä myös itsensä valmennusta. Ryhmädynamiikan jakava vaikutus täten moninkertaistaa valmennuksen tarjoamat kasvatusmahdollisuudet. (Van Der Bijl 2012, 25-33.)

Kasvatuksen asemaa seurakentällä tarkasteltaessa on huomioitava seurojen erilaisuus ja niiden omasta itsestään kumpuava ydintehtävä. Lajitoiminnan lisäksi urheiluseurat eivät välttämättä keskity kokonaisvaltaisesti kasvatustehtävään, mikäli esim. kilpailumenestys priorisoidaan muun toiminnan edelle. Jaakkola ym. (2017, 18) huomauttavat, että vaikka suurin osa suomalaisista on lapsuus- tai nuoruusvaiheessa harrastanut aktiivisesti liikuntaa urheiluseurassa, on liikuntaharrastuksen lopettaminen organisoidun urheilun merkittävä ongelma. Tämä on keskeistä kasvatustehtävän kannalta, joka voi sekä ehkäistä että edesauttaa niin sanottua drop out -ilmiötä, eli liikunnan ulkopuolelle jääntä.

Kokko (2017, 120-121) on tarkastellut liikuntakasvatuksen halukkuuden ilmenemistä eri seuroissa. Rooleja on Kokon mukaan kolme, joista ensimmäinen on *passiivinen valistusmalli*. Seura tavoittaa kohderyhmänsä, mutta ulkoistaa liikuntakasvatuksen toteuttamisen. Roolin mukaisesti seura sallii ja jopa kannustaa valistamista, osallistumatta siihen kuitenkaan itse. Käytännössä toteutus tapahtuu usein yksittäisinä tilauksina esim. vanhemmilta. *Seuralähtöisessä valistusmallissa* organisaatio ottaa aktiivisemmän roolin. Seuran tukitoimiin kuuluu esim. valmentajien kouluttaminen ja yhteistyö muiden liikuntatahojen kanssa. Seuraväki sitoutuu kasvatustehtäväänsä kollektiivisesti myös osana valmennus- ja ohjaustoimintaa. Kolmannessa *seurayhteisön kehittämismallissa* toimitaan edellä mainittua pitkäjänteisemmin. Yksilöiden edelle menee koko seuraorganisaation jalostaminen. Liikuntakasvatus halutaan kiinteäksi osaksi rakenteita, ei ainoastaan yksittäisten valmentajien tai ohjaajien ponnistukseksi. Positiivisessa toimintakulttuurissa kasvatuksen voidaan olettaa olevan pysyvää.

3.3 Lasten ja nuorten valmennus

Kuten Vasarainen ja Hara (2005, 109) toteavat, hyvä valmentaja tietää ja tuntee oman lajinsa, jolloin hän osaa myös rakentaa erilaisia haastavia, tehokkaita ja samalla mielekkäitä harjoituksia. He lisäävät, että taitamattoman valmentajan joukkueessa syntyy helposti ristiriitoja, jolloin kasvatuksellinen ote jää vähemmälle. En kuitenkaan pyri tutkimuksessani keskittymään lajikohtaisiin nyansseihin tai valmennustapahtumien pelilliseen sisältöön. Tarkoitukseni ei siis ole luoda spesifiä valmentajamanuaalia, jossa eriteltäisiin jalkapallolle ominaisia teknis-taktisia harjoitteita. Jalkapallo toimii tässä johdattelijana ja viitekehyksenä osana yleisempää lasten ja nuorten joukkuelajien valmennusta.

Jalkapallossa – kuten muissakin joukkuepeleissä – vain harmoninen yhteistyö johtaa menestykseen, samalla henkilökohtaiselle kehittymiselle jää riittävästi vapautta. Lajin aloittamisen helppous, pelaamisen riemu, omien ideoiden kehittäminen ja suuret maailmanlaajuisesti tunnetut idolit tarjoavat lapsille intohimoisen kimmokkeen tarttua tuumasta toimeen. Orastavasti jalkapalloon ihastuneina he siirtyvät vapaasta pelimaailmastaan seuroihin. Heiltä ei saa ottaa pois heidän spontaanisuuttaan, iloaan ja innostuneisuuttaan asiaankuulumattomalla seuravalmennuksella. Ohjauksen on oltava hellävaraista ja kärsivällistä. Kannustavalla valmennuksella heistä kasvatetaan arvokkaita jäseniä joukkueelle. (Bisanz ym. 1985, 9.)

Jalkapallo on kehittynyt pelinä yhä nopeammaksi ja taktisemmaksi. Huipputasolla peliä käydään usein yhdellä tai kahdella pallokosketuksella. Pelivälineen hallinta eli pelaajan taitotaso korostuu. Teknis-taktisen kehittymisen myötä jalkapallossa pyritään erilaisiin variaatioihin, joilla voidaan yllättää vastustaja ja mukautua erilaisiin tilanteisiin. Valmentajat pyrkivät havaitsemaan jo junioreikäluokista lahjakkaita pelaajia, joita kehittää ja ohjata erityisosaamiseen. Tehovalmennus ohjaa nuoria jo varhaisessa vaiheessa tasojoukkueisiin. Lahjakkuuksia saatetaan hukata, mikäli tasojaottelu vähentää lapsen innostuneisuutta lajia kohtaan. (Vasarainen & Hara 2005, 110-112.)

Weinin (2007) mukaan lapset oppivat nopeasti, tehokkaasti sekä perusteellisesti, jos heidän osallistumien harjoitus- tai kilpailutapahtumien vaatimustasot kohtaavat heidän älyllisen, henkisen sekä motorisen tasonsa. Liian usein lapsia valmennetaan samoilla metodeilla kuin aikuisia jalkapalloilijoita.

Lasten valmentajan on erityisen tärkeä tunnistaa oman joukkueensa pelaajien kehitystasot (Wein 2007, 2).

David Gallahuen laatimaa lasten ja nuorten kehitystasomallia on käytetty apuna suomalaisenkin opetussuunnitelman perusteiden liikunnan aineosion valmistelutyössä. Gallahue & Ozmun (1997, 80-89) jakavat motorisen kehitykseen neljään eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa lapsen liikkeet ovat refleksinomaisia ensimmäisen ikävuoden loppuun. Toisessa vaiheessa kyse on rutiininomaisista perusliikkeistä, joita lapsi harjoittelee syntymästä toisen ikävuoden loppuun. Kolmannessa vaiheessa lapsi harjoittelee jo spesifejä perusliikkeitä. Tämä vaihe kestää toisesta ikävuodesta seitsemänteen ikävuoteen, jonka aikana moni juniori aloittaa jalkapalloharrastuksensa. Kun lapsi hallitsee spesifit perusliikkeet, hän voi siirtyä neljänteen vaiheeseen, joka sisältää lajitaidot ja niiden harjoittelun. Neljäs vaihe voidaan vielä purkaa kolmeen jaksoon, jotka ovat siirtymäjakso (7-10-v.), soveltamisjakso (11-13-v.) ja elinikäisten taitojen hyötykäytön jakso, jossa lajitaitojen harjoittelu jatkuu kuolemaan asti.

Lajitaitojen pohjalla ovat motoriset perustaidot ja lajitaidot muodostuvat kahden tai useamman perustaidon yhdistelmästä. Gallahue ja Ozmun (1997) lisäävät spesifisti jalkapallon osalta, että pelaamisessa yhdistetään kaikkia motoristen perustaitojen yhdistelmiä. Tasapainotaidoista hyödynnetään koukistusta, ojennusta, kiertoa ja kääntymistä, liikkumistaidoista juoksua ja hyppyä sekä esineen käsittelytaidoista kuljetusta, syöttöä, puskua ja potkua (Gallahue & Ozmun 1997, 80).

Palloliiton (2019) valmennusohjeistuksen mukaan kehitystasot jaetaan 7-11-vuotiaisiin lapsiin, 12-15-vuotiaisiin nuoriin ja 16-21-vuotiaisiin huippuihin.

Lapsuusvaiheessa korostuvat runsas pelaaminen ja innostava harjoittelu pelaajien yksilölliset ominaisuudet ja taidot huomioon ottaen. Ensimmäisten vuosien aikana pyritään varmistamaan kipinän syttyminen. Harjoittelu alkaa palloon tutustumisella ja yksinkertaisten perustaitojen opettelulla. Perustaitojen kehittyttyä huomiota suunnataan pelin havainnointiin, liikkumiseen, syöttämiseen ja joukkueena pelaamiseen.

Nuoruusvaiheessa pyritään vahvasti huomioimaan yksilö. Pelaajia valmennetaan tasoryhmien ja pelipaikkakohtaisuuden kautta. Pelaajan tulee ymmärtää oma merkityksensä osana joukkuetta. Valmentajalta vaaditaan kykyä

tunnistaa pelaajien henkilökohtaiset ominaisuudet ja niitä kehitetään yksilön tarpeiden mukaisesti. Taktiikassa perehdytään koko joukkueena toimimiseen.

Kokonaisvaltaisen toimintatavan ydinajatus valmennuksessa on, että pelaajan tai joukkueen valmentautumiseen tarvitaan lajitaitojen harjoittamisen, teknis-taktisen osaamisen, fyysis-motoristen ja psyykkisten ominaisuuksien kehittämisen lisäksi pelaajan yleisen elämäntilanteen tukemista. Pelaajan kannalta tärkeää on optimaalinen harjoittelu ja sitä tukeva riittävän haastava kilpaileminen sekä suorituskykyä edistävä terveys.

3.4 Arvot ohjaavat hyvään ja oikeaan

Allardt (1983) määrittelee arvot yleisiksi ympäristöstä opituiksi valintataipumuksiksi, jotka ohjaavat ihmisen toimintakokonaisuuksia ja täten vaikuttavat ihmisen valintoihin ja käyttäytymiseen erilaisissa tilanteissa. Ihmisen taipumus reagoida tietyllä tavalla eri tilanteissa on seurausta yksilön arvomaailmasta eli siitä, mitä asioita ja asiantiloja yksilö pitää toivottavina ja ei-toivottavina. Arvot ovat ympäristöstä opittuja, yleisiä, pysyviä tai tavoitteita ohjaavia hyveitä. Ne voivat muodostua kriteerien, standardien, periaatteiden tai asioista hankittujen käsitysten perusteella. Arvot voidaan erottaa asenteista sen perusteella, että asenteet saattavat muuttua nopeasti, mutta arvot ovat melko pysyviä. (Allardt 1983, 51-57.)

Dosentti Kalervo Ilmanen (2017, 41) määrittelee arvot ihmisyhteisön yleisinä tavoitteina, joilla tähdätään hyväksi ja oikeaksi miellettyyn elämään. Yhteiskunta varjelee arvojaan normeilla, eli ajattelun ja toiminnan säännöillä. Normeja noudattamalla voidaan saavuttaa arvokkaiksi koettuja asioita. Liikunnan saralla on yleisesti hyväksytty terveyden ja kunnan arvokokonaisuus. Suomessa liikuntakasvatukselle ominaista on ollut normatiivinen sääntely ja sosiaalinen kontrolli muun muassa opetusministeriön ja kouluhallituksen toimesta, unohtamatta kuitenkin iloa ja viihtymistä. Kurista huolimatta tavoitteena on siis myös virkistyä. (Ilmanen 2017, 43-46.)

Viimeisimmän Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan liikunnanopetuksen päämääränä on ”tukea oppilaiden fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon” (OPS 2014, 273). Liikkumista määrittävät ne rakenteet, joissa ihminen elää ja hyväksi koetut arvot

ja toimintaympäristö ovat sopusoinnussa keskenään. Ilmanen (2017, 49) huomauttaa, että nykyajan länsimaisessa yhteiskunnassa syntyy ristiriita, sillä moderni urbaani toimintaympäristö ei suosi arjen liikkumista. Arvot eivät aina kohtaa todellisuutta.

Ilmasen ym. laatimat tutkimustulokset vahvistavat Heikinaro-Johanssonin ja Teleman (2004) näkemyksiä liikuntakasvatuksen ja -opetuksen arvopohjasta. Ilo, virkistys ja nautinto ohjaavat toimintaa. Toistuvasti eri liikuntakasvattajien keskuudessa nousee myös esiin tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden, sosiaalisuuden, terveyden ja kunnan teemat. Lähtökohtana on myönteisen liikunta-asenteen vahvistaminen ja ihmisenä kasvu yhteistyön kautta. (Ilmanen 2017, 48-49.)

Perusopepetuksen opetussuunnitelman perusteet (OPS 2014, 273) kuvaavat henkistä kasvua liikunnan avulla seuraavasti: ”Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen.”

3.5 Tavoitteet tekemisen maalina

Kielitoimiston sanakirja määritelmän mukaan tavoite on pyrkimyksen kohde, päämäärä, tarkoitus, maali (Kielitoimisto 2017). Kasvatuspsykologi John Deweyn filosofian lähtökohtana on, että ihminen toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa aivan kuten muutkin elävät olennot. Ihminen ei voi olla toimimatta. Sen sijaan, että tavoite antaisi syyn toimia, tavoitteen tehtävä on vastata kysymykseen ”Mitä tehdä seuraavaksi?” Päämäärät ja tavoitteet (ends, objectives) ovat toimintamme ennakoituja seurauksia. Tavoitteet kuuluvat olennaisesti kasvatukseen. Kasvatuksella ja siihen kuuluvalla opetuksella ei sinänsä ole absoluuttista tavoitetta. Tavoitteet syntyvät ihmisten mielissä, kun he pohtivat, mihin kasvatuksella ja opetuksella pyritään. (Dewey 1930 [1916], 125.)

Kun kasvatukselle määritellään päämääriä ja tavoitteita, täytyy samalla tehdä selväksi, millaiseen yhteiskuntaan kasvatuksella tähdätään, jotta päämäärä ja tavoitteet saavat sisällön. Yhteiskunta on kuitenkin monien erilaisten

yhteisöjen yhteenliittymä, joten konteksti on laaja. Kasvatus ei ole ensisijaisesti johonkin valmistautumista, vaan koska itse kasvu on päämäärä, kasvatuksenkin pitää merkitä kasvua. Oppimisen sisältönä ovat kaikki ne objektit, ajatukset ja periaatteet, jotka vaikuttavat edistävästi tai estävästi tarkoituksenmukaisen toiminnan jatkuvuuteen. (Kivinen & Ristelä 2001, 144-146.)

Suomessa yksi liikuntakasvatuksen selkeistä tavoitteista on kansalaisten ruumiillisen ja henkisen toimintakyvyn turvaaminen. Kokko (2017, 123-124) jaottelee liikunta- ja urheiluseurojen kasvatustavoitteita koulun opetussuunnitelman tyyllisesti (Kts. Urheilupuheen merkitykset). Seuran viralliseksi tavoitteeksi on kirjattu toimintasuunnitelma, joka ei kuitenkaan välttämättä kokonaan toteudu. Seuratoiminnassa kuitenkin opitaan lajikohtaisia nyansseja laajemmin asioita, yrittäjä valmentaja sitä tai ei. Kokko käyttää seuratasolla termiä piilotoimintasuunnitelma ja täsmentää, että sen merkitykset voivat olla koulun piilo-opetussuunnitelmaa merkittävämpiä, sillä vapaaehtoistoiminnassa perinteiden merkitys on suuri. Piilotoiminta tapahtuu usein tiedostamatta. Riskinä on, että vaikka valmentajien puheessa korostuisi esim. elämäntaitojen opettaminen toimintaa ohjaavana tekijänä, se jää usein pelin voittamisen varjoon ns. tosipaikan tullen. Kokko kritisoi kilpailullisuuden painottamista ja tiettyyn lajiin erikoistumista lasten ja nuorten urheiluorganisaatioissa (2017, 114).

Suoranta (1999, 181-184) näkee kilpailu- ja menestysmentaliteettiin kuuluvan menestyksen tavoittelun ja ennustamisen ongelmallisena psykologisesti ja sosiologisesti. Hän kyseenalaistaa huippu-urheiluun tähtäävän kilpailumentaliteetin aseman nuorisoliikunnassa. Puheet osallistavasta liikunnan riemusta jäävät arjessa käytännön kilpailutoimien varjoon. Terveysteen ja liikunnalliseen elämäntapaan pyrkivät tavoitteet eivät välttämättä pärjää kulutus- ja kilpailukulttuurissa.

3.6 Urheilupuheen merkitykset

Eetos tarkoittaa moraalista mielenlaatua tai katsomustapaa, ja se määrittää sitä tapaa, jolla urheilusta yleensä puhutaan. Väitöskirjassaan Kirsi Hämäläinen (2008) tutkii urheilupuhetta. Hän kuvailee niitä moninaisia tunteita ja piirteitä, joita valmentajiin yhdistetään. Urheilijoiden kertomuksissa oppiminen ja kasvu

nousevat esiin tarinoissa ja valmentaja saa kasvatuksellisia rooleja ja odotuksia, joiden vaikutus ulottuu pelikenttien ulkopuolelle asti. Tutkimuksessaan Hämäläinen kokoaa erilaisia urheilutoimintaa ohjaavia ilmapiirejä viideksi eetokseksi: 1) työn, 2) menestyksen, 3) virtuositeetin, 4) hauskuuden ja 5) huolenpidon eetokset.

Urheilujoukkueessa, seurassa tai paikkakunnalla voi syntyä omanlaisiaan eetoksia. Urheilulajia leimaa usein tietynlainen eetos, joka saattaa siirtyä sellaisenaan urheiluseuran toimintaan. Urheilujärjestöt ja yksittäiset valmentajat voivat asettaa toiminnalleen tavoitteita, mutta mikäli urheilutoimintaa ohjaavat ideat ja urheilun ”piilo-opetussuunnitelma” jätetään huomiotta, voi lopputuloksena olla jotain muuta kuin tavoitteiden mukaista toimintaa. Valmentajakoulutuksessa on siirrytty sisällön merkityksen painottamisesta valmentajan taitojen oppimiseen. Valmentajan reflektointitaidot nousevat erittäin tärkeiksi. (Hämäläinen 2008, 30-31.)

Koski ja Tähtinen (2005, 11) ovat nuorisotutkimuksessaan koostaneet liikunnan merkitystarjontaa ja -kysyntää kuvastavan yhteenvedon. He päätyivät jaotteluunsa korostaen nuorten informanttien ilmaisemia merkityksiä. Synteesiin jäsenyi urheilupuheen analyysien, kirjallisuuden ja heidän oman empiirisen tutkimusaineiston perusteella seitsemän merkityskokonaisuutta: 1) kilpailu ja tavoitteellisuus, 2) terveys ja kunto, 3) ilo ja leikki, 4) sosiaalisuus, 5) itsetutkiskelu, 6) kasvu ja kehittyminen sekä 7) lajimerkitys.

Honkonen ja Suoranta (1999) ovat eritelleet neljä juniorijoukkueurheilun puhetapaa (Kuvio 1). Tutkijat näkevät puhetapojen merkityksen siinä, että ne tuottavat todellisuutta ja luovat kuvaa toiminnasta. Puhetavat normittavat, ohjaavat ja kutsuvat tietynkaltaiseen toimintaan torjuen samalla vaihtoehtoisia toimintatapoja. Puhetavat ja niitä seuraavat teot toteuttavat tietynlaisia arvoja ja aikaansaavat seuraamuksia. Joukkueurheilun junioritoiminnan kulttuureissa puhetavat ovat aina olemassa ja ne voidaan milloin tahansa ottaa käyttöön. Samakin henkilö voi käyttää kaikkia neljää puhetapaa riippuen tilanteiden ja intressien vaatimuksista. Puhetavat ovat keskenään selvästi ristiriitaisia, lukuun ottamatta sosialisointia ja terveyden suhdetta. (Honkonen & Suoranta 1999, 7–9.)

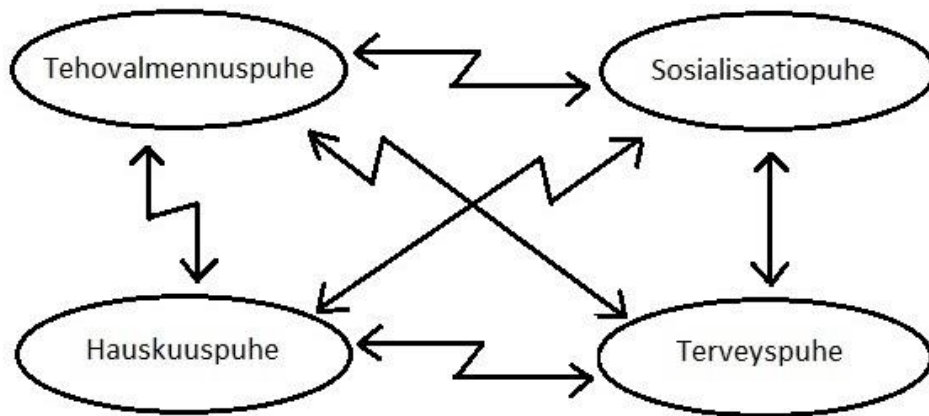
Tehovalmennuspuheessa korostuu huippu-urheiluun kasvattaminen. Junioriorganisaatio yleensä kantaa saman seuran huipulla pelaavan aikuisten

edustusjoukkueen nimeä. Myös junioreille on eroteltuina edustusjoukkueet, joihin keskitetään tehovalmennusta ja ikäluokkien huippuja. Harjoittelu ja pelaaminen eivät tähtää hauskanpitoon, vaan kansallisen ja kansainvälisen tason lajihuipulle. Puheessa korostuvat termit työ, tuska ja kaupallisuus. Kasvattamisella tarkoitetaan pelaajamateriaalin tuottamista markkinoille.

Sosialisaatiopuheessa keskeistä on hyvän kansalaisen kasvattaminen. Lapsille ja nuorille opetetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä yhteiskunnan arvojen ja normien mukaisia käytöstapoja. Asenteet välittyvät kentän ulkopuoliseenkin toimintaan. Puhetapa toistuu monitahoisesti erilaisissa seuroissa ja joukkueissa, sekä myös kotona ja koulussa. Myönteisen vaikutuksen katsotaan helpottavan niin julkisen kuin yksityisenkin rahoituksen mahdollistamista.

Hauskuuspuhe on suomalaisille verrattain vierasta ja uutta. Suomalainen vakavahenkinen työorientaatio ei ole korostanut viihteellisyyttä. Yksilölajeille tyypillisen totisuuden rinnalle ja tilalle on tuotu leikinomaisuus. Pelaaminen ja leikkiminen koetaan olevan ihmiselle luontaista myös lapsuusiän jälkeen. Ilmaisulliset ja sosiaaliset päämäärät sekä toiminnan itsearvoisuus korostuvat. Hauskuuspuhe on rentoa ja elämyksellistä liikuntaa, joka tuottaa iloa myös vanhemmille, joita osallistetaan vastavuoroiseen aktiiviseen toimintaan. Hauskuuspuhe poikkeaa muista etenkin aikajänteen ja tavoitteellisuuden suhteen. Hauskaa pidetään tässä ja nyt.

Terveyspuheessa selkeänä tavoitteena on kansanterveydellinen hyöty. Fyysinen ja henkinen hyvinvointi sanelevat ehdot, ja kasvatusulottuvuus tähtää elinikäiseen liikunnallisuuteen. Junioriurheilun katsotaan kompensoivan muiden liikunnallisten osa-alueiden, esim. koulun ja vapaa-ajan, puutteita. Terveyspuhe nähdään kauaskantoisena investointina terveeseen ja tuottavaan kansalaiseen. (Honkonen & Suoranta 1999, 9-14.)

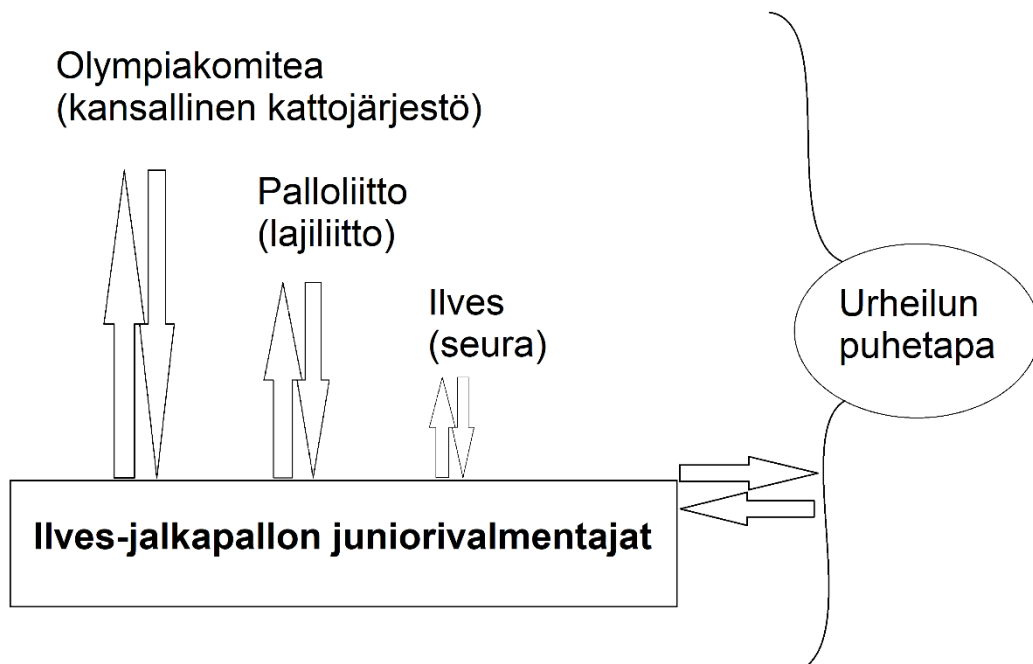

KUVIO 1. Juniorijoukkueurheilun neljä puhetapaa (Honkonen & Suoranta 1999, 9).

4 METODOLOGISTEN VALINTOJEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

1. Millaisia kasvatusnäkemystä, arvoja ja tavoitteita Ilves-jalkapallon juniorivalmentajilla on?
2. Miten esille tulleet henkilökohtaiset näkemykset vertautuvat Olympiakomitean, Palloliiton ja Ilveksen kasvatusnäkemysten, arvoihin ja tavoitteisiin?
3. Miten esille tulleet näkemykset peilautuvat aikaisempaan tutkimukseen ja urheilun puhetapaan?

KUVIO 2. Tutkimusasetelma.

Kuviossa 2 havainnollistetaan, miten käytännön toimijoiden näkemyksiä verrataan ylempiin virallisiin linjauksiin. Urheilupuheeseen sisältyy melko yhteneväiset termistöt ja merkitykset, jotka myös otetaan vertailukohdaksi.

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on termi, jolla tiedeyhteisöjen toimijat jäsentävät ihmistieteellisen tutkimuksen kenttää. Selvittämällä ilmiön merkitystä ja tarkoitusta pyritään syventämään kokonaisvaltaista käsitystä aiheesta. Tutkittavana olevien henkilöiden näkökulmat ja kokemukset ovat perustana työskentelyssä, jossa perehdytään ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin tietystä ilmiöstä. Elämismaailmaa tarkastellaan merkitysten maailmana, joka ilmenee ihmisen toimien, suunnitelmien, yhteisöjen kautta. (Varto 2005, 29.)

Laajana yleistyksenä voidaan todeta, että laadullinen tutkimus on aineiston ja muodon ei-numeraalista kuvausta. Kvalitatiivista tutkimusta usein määritelläänkin vertaamalla sitä kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Menetelmäsuuntausten käyttäminen vastinpareina helpottaa tieteellisen tutkimuksen hahmottamista, mutta pelkistäminen ja vastakkainasettelu voi myös olla harhaanjohtavaa. "Kaksipuoluejärjestelmä" ei ole mustavalkoinen, sillä samassa tutkimuksessa voi soveltaa sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista analyysiä. Konsensusena voidaan kuitenkin pitää päämetodologian jakamista jompaankumpaan suuntaukseen. Laadullisessa tutkimuksessa analysoidaan jonkinlaista tapausta ja argumentointi tapahtuu muilla kuin määrällisillä suhteilla. Se edellyttää absoluuttista selittämistä, eli kaikki havainnot tulee olla selitettävissä tulkinnan tekemisellä. Kontekstisidonnaisten havaintojen arvo faktoina riippuu kysymyksistä, jotka esitetään aineistolle. (Alasuutari 2011, 31-32.)

Peruste päätyä tieteellisessä tutkimuksessa laadulliseen lähestymistapaan tiivistyy Husénin (1997, 17) väitteessä, jonka mukaan kausaalisia selityksiä hakeva paradigma perustuu luonnontieteisiin ja korostaa empiirisiä kvantifioitavia havaintoja. Vastavuoroisesti paradigma, joka keskittyy ymmärtämiseen, kuten tutkimuksessani, on peräisin humanistisista tieteenaloista, jossa painotetaan kokonaisvaltaista ja laadullista tietoa ja tulkitsevia lähestymistapoja.

Giorgin (2005, 80) mukaan esitettäessä kysymystä, joka käsittelee millaista on kokea tietty ilmiö, on käytettävä kvalitatiivista menetelmää. Kokemuksella ei ole määrällistä rakennetta, joka suojaaa määrällisiä menetelmiä. Giorgin mukaan tällainen logiikka on virheetön. Hyvä tutkimus on kuin etsivää selvitystyötä, eikä sen vuoksi pitäisi etukäteen määrittää, mitä tarkkoja menetelmiä käytetään. Sen sijaan on ratkaisevaa valita tietoisesti lähestymistapa, koska tietyt lähtökohdat tarjoavat erilaisia perspektiivejä tutkimuskysymyksiin ja antavat tutkijalle johtolankoja (Berglund 2005, 35). Tutkimukseni keskiössä oli ensimmäisestä suunnitelmasta lähtien ilmiöt ja niiden kokeminen. Tavoitteeni oli luoda kategorista kuvailua, eikä niinkään uutta kriittistä teoriaa.

Hirsjärvi ym. (2009, 19) toteavat, että kasvatustieteissä vallitsee monien tutkimusilmiöiden kohdalla teorioiden kirjavuus. He rinnastavat muun muassa objektiiviset struktuurit ja subjektiiviset kokemukset sekä makro- ja mikrotason. Useista erilaisista näkökulmista pitäisi valita kulloiseenkin aiheeseen sopiva, eikä siltikään yksittäinen teoria yleensä kata kaikkia tarkasteltavissa olevia tasoja. Pätevyysalue on rajallinen, joskus ristiriitainenkin. Kasvatusteoriat eivät siis parhaimmillaankaan koostu täsmällisistä laeista, vaan lainomaisista väitteistä.

Edellä esitetyt suositukset ja tutkimuskysymykseni huomioon ottaen asetin seuraavat vaatimukset, jotka tutkimusmenetelmän tulisi noudattaa:

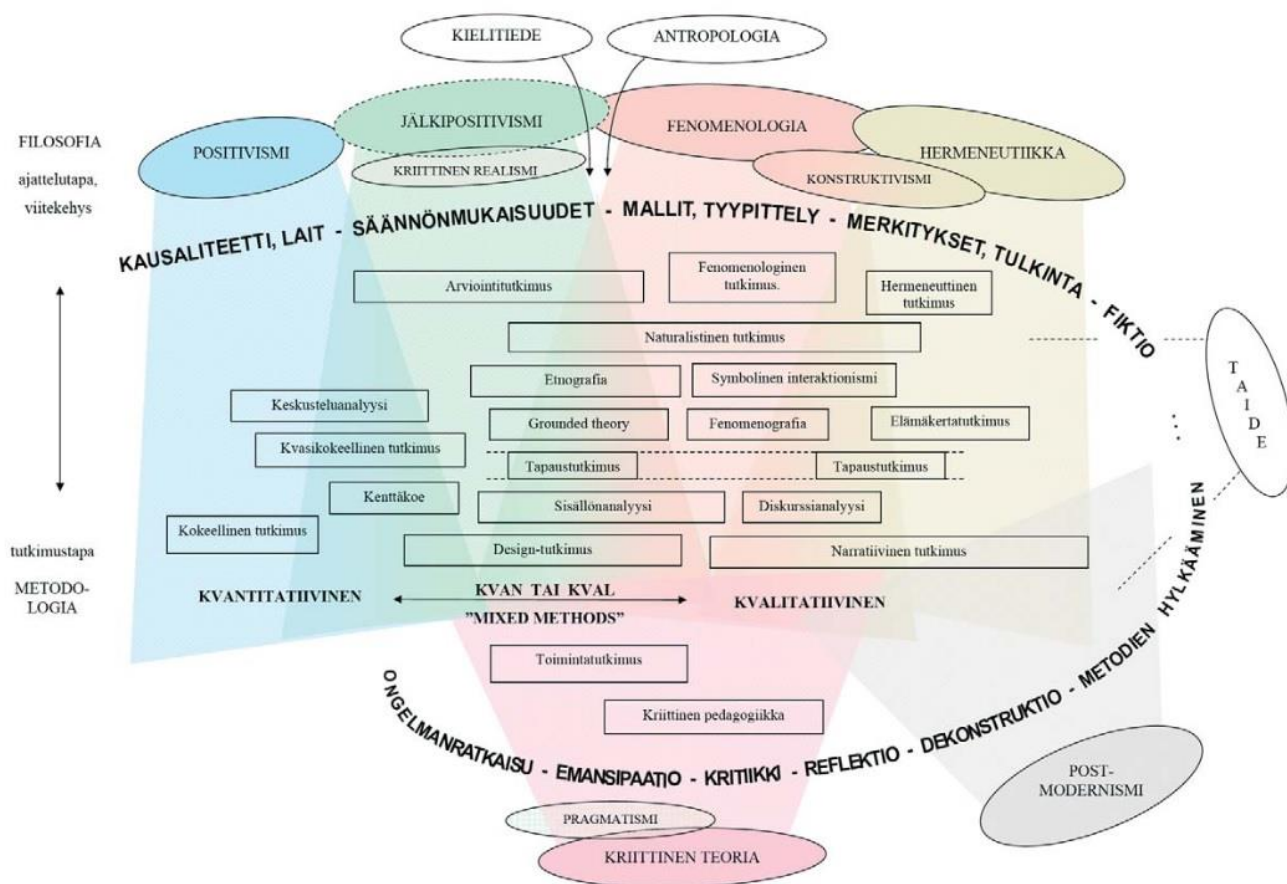
- valmentajien yksilöllinen ja kollektiivinen ääni pääsevät kuuluviin
- valmentajakokemuksia käsitellään kasvatuksen ja kasvattajan näkökulmasta
- erilaiset variaatiot saman seuran sisällä ja negatiivisetkin kokemukset nostetaan esiin
- kokemuksia kuvaillaan ja teemoitellaan, sekä niiden merkityksiä tulkitaan
- todellisuus rakentuu sosiaalisesti eli suhteessa ympäröivään maailmaan
- holistisen näkemyksen mukaan seuran valmentajien ominaisuuksien kokonaisuus on enemmän kuin sen osien summa.

Näiden vaatimusten pohjalta laadin tutkimussuunnitelmani filosofisilta lähtökohdiltaan fenomenologisena, mutta tutkimuksen edetessä painopiste kääntyi hermeneutiikkaan. Analyysi ei kohdistu suoraan kokemukseen, kuten fenomenologisessa analyysissä, vaan selvitin valmennusta ja kasvatusta kuvailevien käsitysten ja kokemusten vaihtelua sekä niiden suhdetta laajempaan

yhteisöön. Tämän viitekehyksen ohjaamana fenomenografia näyttäytyi alusta asti loogisena tutkimustapana, jota kohti etenin ja johon palasin uudelleen.

Heikkisen ym. (2005, 347-348) kartta (kuvio 3) kasvatustieteen maastosta käsittelee suunnistamista tutkimuksen eri monisyisessä kokonaisuudessa. Tieteenfilosofinen taso vaikuttaa taustalla ja metodologia pinnalla. Filosofiset perinteet ja ajatusjärjestelmät kuvataan kartan reunalla, josta heijastuu vaikutteita metodologiatasolle. Ellipsin muotoon on koottu keskeisiä käsitteitä, jotka kuvaavat tutkimusprosessin luonnetta. Keskellä olevat sanat ovat tutkimusmetodeja. Kartan laatijat muistuttavat, että kuvio on vain suuntaa-antava ja se koetaan yksilöllisesti.

Kartalle ei voi antaa realistista luku-ohjetta, mutta oma reittini lähti merkitysten ja kokemusten tutkimisesta. Havainnot ja havainnot mallinnettiin ja tyypiteltiin, joiden pohjalta luotiin laadullinen tulkinta. Hermeneuttinen viitekehys ja kehä heijastuivat voimakkaasti toimintaani, mutta myös mainittu fenomenologia toimi taustavaikuttajana. Omaksuin myös konstruktivismille tyypillisen epistemologian, jossa jokainen toimija rakentaa käsityksensä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tuo käsitys ei välttämättä ole kahdelle tutkijalle sama (Heikkinen 2005, 348).

KUVIO 3. Kartta kasvatustieteen maastosta (Heikkinen ym. 2005, 348).

4.3 Filosofiset lähtökohdat fenomenologiasta hermeneutiikkaan

Käytin tutkimuksessani fenomenografista tutkimusotetta, jota on aktiivisesti käytetty nimenomaan kasvatustieteellisessä tutkimuksessa (Huusko & Paloniemi 2006, 162). Niinpä useimpien fenomenograafisten tutkimusten taustalla oleva kysymys on, miten tätä oppimisenäkökulmaa voidaan käyttää opettamiseen ja miten monien oppimistapojen tuntemus voi parantaa opettajien opetuskäytäntöjä. Kasvatuksen kenttä on kuitenkin niin laaja, että vuorovaikutukselliset oppimissuhteet koskettavat tietenkin myös muita yhteiskunnan osa-alueita, kuin

vain kouluja (Birke & Seeber 2011, 62). Tässä yhteydessä kyse oli aikuisen valmentajan valmennussuhteesta lapseen tai nuoreen.

Fenomenografian luonnetta ymmärtääkseen on syytä avata metodologista taustaa laajemmin. Kuten Huusko & Paloniemi (2006, 170) linjaavat, fenomenografinen tutkimus ei ole uskottavaa, mikäli tutkija ei tunne sen filosofista kontekstia. Teoreettinen perehtyneisyys taustoittaa aineiston hankinnan ja tulkinnan. Ahosta (1994, 124) mukaillen tein itsestäni herkän tutkimusinstrumentin, joka esittää kysymyksiä ja erottelee tutkimushenkilöiden käsitysten elementtejä.

Kuljetan seuraavissa toisen tason alaluvuissa tekstini rinnalla, muiden lähteiden tukemana, Leena Kakkorin ja Rauno Huttusen (2014, 396) tutkimusartikkelia ”Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus”. Artikkelin kritiikille avoin perusväite ja yhteenveto on, että filosofiselta viitekehykseltään fenomenografia vastaa parhaiten gadamerilaista hermeneutiikkaa, mutta myös fenomenologinen lähtökohta on perusteltavissa.

Fenomenografian kehittäjä Terence Marton (1981, 180-181) tekee seikkaperäistä pesäeroa fenomenologian empiriaan. Michael Uljens, yksi huomattavimmista suomalaisista fenomenografiaan perehtyneistä tutkijoista, toteaa työssään yhdistyvän eri tieteenperinteitä, joissa selvästi näkyy hermeneuttis-fenomenologiset lähtökohdat, mutta tuloksista voi joskus olla myös havaittavissa vastakkaisena pidetty positivistinen suuntaus (Uljens 1989, 61).

Dall’Alba & Hasselgren (1996, 17) lisäävät, että fenomenografialla ei sinällään ole omaa syvää yksiselitteistä ontologista, epistemologista ja metodologista taustaa. Yksittäisen tutkijan pitää siis itse perustella ja tehdä selväksi tutkimuksen filosofiset lähtökohdat. Seuraavaksi tuon ilmi tutkimukseni filosofisia oletuksia.

4.3.1 Yhteinen käsitteistö

Fenomenografia linkittyy fenomenologiaan, joka on periaateoppi siitä, mitä ihmisenä oleminen on. Niikko (2003, 12) sanoo, että fenomenografiaan ei ole ainoastaan tarttunut jotain fenomenologiasta ja että käsitteitä ei ole vain lainattu, vaan fenomenografia on kiinnittynyt ontologisesti (olevaisuuden luonteisesti) ja epistemologisesti (tietoteoreettisesti) fenomenologiaan. Kakkori & Huttunen

(2014, 368) kuitenkin painottavat, että nimestään huolimatta fenomenografia ei ole fenomenologian haara tai suoranainen sovellus.

Fenomenologiassa ja fenomenografiassa painotetaan ihmisen ja maailman välistä ei-dualistista suhdetta, kokemuksellisuutta, kontekstuaalisuutta ja laadullisuutta. Tutkittavana ovat siis kasvatukselliset käsitykset ja merkityskokonaisuudet, joita selvitän juniorivalmentajien avulla. Fenomenologia on tieteenfilosofinen suuntaus, jossa yksilöiden käsitysten ja kokemusten kautta pyritään pääsemään kiinni ilmiöihin itseensä. Fenomenografiassa keskitytään käsitysten eroavaisuuksien tutkimiseen ja sillä tarkoitetaan metodologista tutkimussuuntausta. (Kakkori & Huttunen 2014, 367-368.)

Fenomenologian isänä voidaan pitää 1900-luvun alussa vaikuttanutta saksalaista Edmund Husserlia, jonka kehittämät käsitteet ja mallit toimivat perustana myöhemmille tutkijoille. Etenkin fenomenografian kanssa yhteiset käsitteet kuten ilmiö, kokemus- ja elämissaailma, reduktio ja intentionaalisuus ovat avainasemassa. (Husserl 1973, 70-77; Niikko 2003, 21; Kakkori & Huttunen 2014, 368-373.)

Fenomenologia yleisesti ottaen kuvaa *ilmiöiden* joukkoa ja niiden sisältöä. Se viittaa usein Husserlin filosofiseen järjestelmään ja koulukuntaan omine käsitteineen. Husserlin ajatusmalli pyrkii tutkimaan tietoisuuden rakenteita havaintokokemuksessa. Ilmiöillä on omalakinen olemassaolonsa ihmisen mielessä, joten ne ovat luonteeltaan psykologisia (Kakkori & Huttunen 2014, 370; Niikko 2003, 13).

Fenomenologia perustuu klassisen metafysiikan kritiikkiin, ja sen taustalla oleva tahtotila on palata perustavanlaatuisiin ilmiöihin. Fenomenologit pyrkivät vastustamaan havaitsemattomien asioiden ja spekulatiiviseen ajatteluun rakennettujen suurten järjestelmien hyväksymistä. Fenomenologit eivät siis työssään tunnusta naturalismia, jota kutsutaan myös objektiivisuudeksi ja positivismiksi ja joka pyrkii rajoittumaan välittömiin havaintoihin, tehden mahdollisimman vähän käsitteellisiä oletuksia. (Moustakas 1994, 12-14; Richardson 1999, 61-62.)

Fenomenologia velvoittaa näkemään "asiat itsenään". Täten keskustelu johtaa alkuperäiseen intuition asioista ja ideoista. Husserl piti fenomenologiaa tiukkana tieteenä, jossa ensimmäisen henkilön näkökulmasta kuvataan tietyn kokemuksen tai yleisen kokemuksen olennaisia piirteitä tai rakenteita. Empiirisen

fenomenologisen lähestymistavan tavoite on määritelty Moustakas (1994, 13) mukaan niin, siihen sisältyy palautuminen **kokemukseen**. Kokemukset ovat sisäisiä suhteita subjektin ja todellisuuden, subjektin ja maailman välillä. Kokemus on siis se perusta, jonka päälle käsityksiä rakennetaan.

Kokeminen (*noesis*) ja kokemuksen kohde (*noema*) ovat jossain määrin yhteneväisiä käsitteitä fenomenologiassa ja fenomenografiassa, mutta myös eroja on. Ensiksi mainitussa kysytään, kuinka henkilö kokee maailman ja pyritään kehittämään yksittäinen kokemuksen teoria. Jälkimmäisessä puolestaan kysytään, mitkä ovat tietyn yksilöistä koostuvan ryhmän oleelliset tavat kokea maailma ja selvitetään niiden variaatioita. (Niikko 2003, 18-19) Martonin (1981, 180) mukaan fenomenografia - toisin kuin fenomenologia - pureutuu vain toisen asteen kokemuksen näkökulmiin pyrkimättä pääsemään kohteen itsensä olemukseen.

Havainnoitu **kokemusmaailman** kuvailu tarjoaa perustan reflektiiviselle rakenteelliselle analyysille. Aistihavaintojen tapaan myös kokemusmaailmassa eli minän sisäisessä tilassa on erilaisia laatuja kuten tahto ja tunne sekä erilaisia tasoja kuten tietoinen ja tiedostamaton (Niikko 2003, 13). Van Manen (1990, 19) täydentää ajatuksen ehdottamalla, että fenomenologia vetoaa välittömään yhteiseen kokemukseen, jotta voisimme tehdä rakenteellisen analyysin siitä, mikä meille on kaikkein yleisintä, tutuinta ja itsestään selvää. Yksi keskeisistä rakenteista on tarkoituksellisuus tai sen suuntaaminen johonkin kohteeseen tai tilanteeseen. Oletuksena on, että kaikilla kokemuksilla on välttämättä objektiivinen yhteys, ja siten yksi fenomenologian iskulauseista on "kaikki tietoisuus on jonkin tietoisuutta." Lyhyesti sanottuna, kokemuksissamme olemme aina jo yhteydessä maailmaan ja tämän faktan sivuuttaminen on yksi fenomenologian kardinaalisynneistä: abstraktio. (Van Manen 1990, 19-21.)

Kakkori ja Huttunen (2014, 370) viittaavat Husserlin eri aikakausien teksteihin käsitellessään **reduktion** eli sulkeistamisen käsitettä. Se tarkoittaa muutosta tavallisesta luonnollisesta asenteesta reflektiiviseen asenteeseen tarkasteltaessa erilaisia objekteja. Husserl siis halusi luopua ennakoasetuksista ja sulkeisti maailman olemassaolon yksilön omaan tietoisuuteen. Ulkoisen maailman olemassaoloa ei kuitenkaan kielletä, se vain ikään kuin hyllytetään. Niikko (2003, 20) määrittelee reduktion olevan ilmiön olennaisimman rakenteen selvittämistä.

Sittemmin Husserlin myöhäistuotannossa ja tämän seuraajien tutkimuksissa nousi reduktion rinnalle **elämismaailman** käsite, jolla tarkoitetaan suoraa ja välitöntä suhdetta maailmaan erotettuna tieteellisestä objektivoivasta suhteesta maailmaan (Kakkori & Huttunen 2014, 372-373). Varto (2005, 29) toteaa, että elämismaailma muodostuu merkityksistä ja luonnollinen maailma luonnontapahtumista. Ne ovat erilaisia, mutta molemmat olemassa ja usein lomittaisina. Niikko (3003, 14) lisää, että elämismaailma voi olla subjektien omien kokemusten kautta yksilöllinen ja myös yksilöiden keskinäisten kokemusten avulla kollektiivinen. Niikko tosin muistuttaa, että tutkijoilla on eriäviä näkemyksiä siitä, riittääkö koettu elämismaailma perusteeksi sille, että fenomenografisen tutkimuksen lähtökohta on fenomenologinen. Jokapäiväisestä elämästä voidaan olla kiinnostuneita myös ilman fenomenologista käsitystä elämismaailmasta.

Intentionaalisuus tarkoittaa sitä, että ihmisen tietoisuus on suuntautunut jotain muuta kuin itseä kohden, esim. oppiminen on aina oppimista jostakin. (Niikko 2003, 16). Kokemuksen intentionaalisuuden eli tahallisen rakenteen korostaminen erottaa fenomenologian muista nykyaikaisista epistemologisista lähestymistavoista, joilla on vahva ero kokeneen kohteen ja kohteen kokemuksen välillä. Rene Descartesista lähtien tämä aihe-kohde-erottelu tuotti rationalismin ja empirismin perinteet, jotka keskittyvät yhteen kokemusten näkökohdista toisen kustannuksella. Fenomenologia pyrkii tarjoamaan oikaisua perinteisiin antamalla selvityksen siitä, miten kokenut aihe ja koettu kohde eivät ole ulkoisesti sidoksissa, vaan sisäisesti yhtenäisiä. Tämä yhtenäinen suhde kohteen ja kohteen välillä on ilmiö, joita fenomenologia ottaa kuvaavan analyysin lähtökohdiksi. (Richardson 1999, 60-63; Kakkori & Huttunen 2014, 371.)

Fenomenologiaan nojaavassa tutkimuksessa siis kehitetään yksi kokemuksen teoria tietyn menetelmän avulla. Tavoitteena on selvittää ihmisten kokemusten syvin olemus tarkoituksineen. Esim. pitkien haastattelujen avulla luodaan lausunto kokemuksesta, joka on saatu ilmiön kokonaisvaltaisesta olemuksesta. (Marton & Booth 1997, 116) En kuitenkaan itse pyrkinyt luomaan uutta syväluotaavaa teoriaa tai käsittelemään koko juniorivalmennuksen universaalia olemusta.

4.3.2 Eriytyminen fenomenologiasta

Marton ja Booth (1997, 117) toteavat, että fenomenografialla on yhteys fenomenologiaan, mutta ”se on parhaimmillaankin kuin avioliitto serkun kanssa”. Molemmat lähestymistavat, tai tässä tapauksessa ”puolisot”, käyttävät rinnakkaisia käsitteitä, kuten ilmiötä, kokemusta, tietoisuutta, tahallisuutta, haarukointia sekä ulkoisia ja sisäisiä horisontteja. Usein käsitteitä käytetään kuitenkin eri tavoin eri lähestymistavoissa.

Martonin mukaan fenomenologia on filosofinen menetelmä, joka on suunnattu tietoisuuden ennakoivaan tasoon: toisin sanoen tavoite on kuvata joko sitä, miltä maailma näyttäisi ilman, että olisi oppinut näkemään sitä tai miten jokapäiväisen olemassaolomme omaksuma maailma on eletty. Fenomenologinen tutkimus koskee pikemminkin välitöntä kokemusta, kuin käsitteellistä ajatusta. Sen sijaan fenomenografit tutkivat ilmiöitä, jotka ovat käsitteellisiä ja kokemuksellisia, sekä myös sitä, mitä on ajateltu sellaisena kuin se on elävä. (Marton 1981, 181; Matron & Booth, 1997, 116-117.)

Myöhemmin Marton (1986, 41-42) ilmaisi, että fenomenografit eivät käytä tätä erottelua ainakaan tutkimuksen lähtökohtana. Sen sijaan pyritään kuvaamaan ympäröivän maailman yksilöllisten ja eri näkökohtien välisiä suhteita riippumatta siitä, ilmenevätkö nämä suhteet välittömän kokemuksen, käsitteellisen ajatuksen tai fyysisen käyttäytymisen muodoissa. Pragmaattinen syy on se, että haastatteluun perustuvaan tutkimukseen osallistuvat ihmiset tuskin haluavat ylläpitää eroa ja erityislaatuisuutta, kun he kertovat meille kokemuksistaan. Martonin esittämä perusteellinen seikka on, että sekä kokemus että käsitteellistäminen ovat tarkoituksellisia, ja siksi ne on liitettävä samoihin kuvausluokkiin.

Fenomenologian tarkoitus on olla kuvaileva, mutta ei-empiirinen tiede, joka selvittää esineiden yleisiä, välttämättömiä ja poikkeavia piirteitä, eli ”perusolemuksia”. Tätä ajatusta vastustaen Marton ja hänen kollegansa argumentoivat, että tiettyjen ilmiöiden tai periaatteiden käsitteet ovat riippuvaisia tarkkailijan näkökulmasta. Marton alun perin linjasi, että olisi olemassa ääretön joukko mahdollisia näkökohtia. Kanta lieventyi myöhemmin hänen todetessa, että ilmiöt ovat yleensä kokeneita tai käsitteellisiä rajallisessa ja suhteellisen

rajoitetussa määrin. Fenomenografian tavoitteena on luonnehtia kokemuksen vaihtelut ja tämän muunnelman arkkitehtuuri. (Marton & Booth 1997, 117.)

Fenomenografia ja fenomenologia eroavat toisistaan tarkoitusperän ja siihen käytettävien keinojen suhteen. Fenomenologiassa keskeistä on merkityksen etsiminen yksittäisen olemuksen tai ilmiön invariantin kohdalla, kun taas fenomenografiassa tärkein asia on päinvastoin löytää maailman vaihtelu, niin kuin se on koettu. Näin ollen erityisesti fenomenografisen tutkimuksen painopiste, muiden ihmisten kokemusten vaihtelu ilmiöistä ja muunnelman rakenne, on ristiriidassa fenomenologian kanssa, joka pyrkii kehittämään yhden kokemuksen teorian. (Marton & Booth 1997, 116-117.)

Kuten mainittua, en pyrkinyt luomaan yhtä valmennuskokemuksen syväluotaavaa teoriaa. Yksi oleellinen seikka, miksi en pitänyt fenomenologiaa sopivana tutkimukseen on se, että fenomenologia keskittyy ilmiön kokemuksen ainutlaatuiseseen olemukseen (invarianssiin), mutta ei ilmiön kokemisen vaihteluun. Lisäksi siinä korostetaan yksilön kokemusta, mutta ei kokemusta kollektiivina. Siksi se ei olisi antanut kokonaisvaltaista näkemystä juniorivalmentajien kasvatuskäsityksistä Ilveksen seurakulttuurissa. Kuten on aiemmin käsitelty ja myöhemmin vielä tulee ilmi, tutkimuksessani valmentajat tunsivat yhteenkuuluvuutta sekä näkivät itsensä seuran ja laajemman yhteisön edustajina.

4.3.3 Gadamerilainen hermeneutiikka

Hermeneutiikka tulkintamenetelmänä tutkii ongelmia, joita syntyy käsiteltäessä mielekkäitä inhimillisiä toimia ja tällaisten toimien hengentuotteita, ennen kaikkea tekstejä. Metodologisenä ohjenuorana se tarjoaa keinoja, joilla voidaan tehokkaasti käsitellä inhimillisten toimien, tekstien ja muun merkityksellisen materiaalin tulkinnan ongelmia. Hermeneutiikka tarkastelee pitkää perinnettä. Käsitellyt ongelmat ovat aina olleet yleisiä ihmiselämässä, ja ne ovat toistuvasti ja johdonmukaisesti vaatineet huomiota. Tulkinta on kaikkialla esiintyvä toiminta, jota ilmenee aina, kun ihmiset pyrkivät ymmärtämään mitä havaintoja he pitävät merkittävinä. Seuraavassa keskitytään moderniin hermeneutiikkaan, jonka luoja pidetään saksalaista Hans-Georg Gadameria, joka opiskeli ja työskenteli

uraaurtavan fenomenologi Martin Heideggerin opastuksessa. (Kakkori & Huttunen 2014; Schwandt 2001, 112.)

Gadamer teki pesäeroa fenomenologiaan ja kehitti hermeneutiikan käsikirjana tunnetun Truth and Method (Wahrheit und Methode) -opuksen vuonna 1960. Kirja käsittelee ihmisen subjektiivisuutta ja kehittää kriittistä ja dialogista lähestymistapaa filosofiseen hermeneutiikkaan. Gadamerin mukaan kaikki ymmärrys on tulkintaa, ja kaikki tulkinta tapahtuu kielellä, joka sallii kohteen tulla sanoiksi, mutta on yhä samalla tulkin oma kieli. Olennaista on ymmärtämisen mieltäminen perustavaa laatua olevana olemisen muotona. Se on äärellistä ja eitäydellistä olemassaoloa, jossa korostuu kyky ja tahto mieltää oman itsensä ja näkökantojensa ennalta määräytyvä sitoutuneisuus eli ennakkoluuloisuus. (Gadamer 2004, 390; Lawn 2006, 2.)

Hermeneutiikka kulkee vastasuuntaan modernismin ja valaistumisen perussuuntausten kanssa, haastamalla niiden liiallista riippuvuutta järkevän menetelmän ihanteesta tietyn ja ennakoimattoman tiedon etsinnässä. Keskeinen argumentti on, että nykyaikainen usko järkevästi hyväksytyyn menetelmään ja tieteelliseen kehitykseen on johtanut siihen, että olemme jättäneet huomiotta olemisen muodon, joka edeltää kaikkia metodologisia, järkeviä ja tieteellisiä pyrkimyksiä. Sen sijaan, että meillä olisi historiallinen olemus, niin ihmiskuntaamme ja rationaalisuuttamme ennakoivat historiallinen ymmärrys, jonka omaksumme traditiosta periytyen. Syyt ja perusteet ovat jo itsessään osa traditiota, joten traditio kokonaisuudessaan ei voi olla objektiivinen tutkimuksen kohde. Ymmärrystä ei pidä nähdä erityisenä menetelmänä, jolla historiallisen tekstin alkuperäinen merkitys tai jokin muu menneisyyden ilmaus voidaan saavuttaa. Tulkinta, joka syntyy ymmärtämisprosessista, ei välttämättä vastaa tekstin alkuperäisen kirjoittajan aikomuksia, vaan se on pikemminkin ilmaisu siitä, että tekstillä on tulkki ja hän on sidoksissa historialliseen jatkumoon eli traditioon. (Gadamer 2004, 268-282; Lawn 2006, 34; Kakkori & Huttunen 2014, 378).

Gadamer ei miellä, että totuus olisi ajatuksen ja ajatuksen kohteen välinen viestijä. Sen sijaan hän kehitteli idean totuudesta horisonttien fuusiona. Tämä fuusio on ymmärrettävä uuden merkityshorisontin syntymiseksi, joka avaa uusia mahdollisuuksia ymmärtää. Totuus ei ole menetelmä, vaan yksinkertaisesti se, mitä tapahtuu dialogissa. (Gadamer 2004, 305.)

Gadamerin oppi-isän Heideggerin konsepti hermeneuttisesta kehästä on olennainen osa koko kyseisen filosofian ontologiaa. Heidegger (1927/1962, 195) sanoo: "Tämä on yksi tapa yrittää ilmaista hermeneuttista ympyrää. Se, mitä yritämme perustaa, on tietyn tekstin tai ilmaisujen lukeminen, ja tämän käsittelyn perusteena voivat olla vain muut lukemat. Ympyrä voidaan sijoittaa myös osittain kokonaisuun suhteisiin: yritämme luoda lukemisen koko tekstille, ja siksi vetoamme sen osittaisten ilmaisujen lukemiseen; ja silti koska me käsittelemme merkitystä ja järkeä, joissa ilmaisut ovat järkeviä tai eivät ole suhteessa muihin, osittaisten ilmaisujen lukemat riippuvat muista ja lopulta niiden kokonaisuudesta." Tulkitsen tätä niin, että ymmärrystä kehitetään etukäteen omaksuttujen rakenteiden perusteella, jotka mahdollistavat ulkoisten ilmiöiden tulkinnan.

Heideggerin hermeneuttista kehää Gadamer (2004, 293) kuvailee "ympyränmuotoiseksi ymmärryksen rakenteeksi". Gadamer kehittää hermeneuttista kehää prosessiksi, jossa merkitysten tulkinta annetaan toistuvasti uusiutuvilla toisilla merkityksillä. Merkitysten kokonaisuudelle ei voida asettaa muuttumatonta perustaa, joka määrittäisi sen reaalityodellisuuteen. Teoreettinen ajattelu erotetaan esiteoreettisesta käytännöstä, jolloin tulkitseminen liikkuu kehässä teoreettisen ymmärtämisen ja esiteoreettisen ymmärtämisen välillä. Prosessi on jatkuvaa liikkumista spiraalinomaisena dialogina, jossa kokonaisuuden merkityksen ymmärtäminen merkitsee sen osien ymmärtämistä ja osien merkityksen ymmärtämistä suhteessa niiden kokonaisuuteen. Nähtyäni juniorivalmennusta omakohtaisesti aktiivisena tekijänä niin valmennettavana kuin valmentajanakin, minulla on ymmärrys esiteoreettisesta käytännöstä tässä kontekstissa. (Schwandt 2001, 112; Siljander 1988, 115-116.)

Hermeneuttisen kehän mukaista tulkitsemista pidetään väistämättömänä piirteenä kaikilta inhimillisiltä pyrkimyksiltä ymmärtää. Ei ole olemassa mitään erityisiä todisteita, menetelmiä, kokemuksia tai merkityksiä, jotka ovat riippumattomia tulkinnasta tai jotka irtautuisivat kehästä (Schwandt 2001, 113). Siljander (1988, 115) kiteyttää saman toteamalla, että totuutta lähestytään jatkuvasti, vaikka välillä etäännyttäisiin aiheesta, sillä tulkintahorisontti liikkuu historiassa ihmisen mukana.

Siljander (1988, 115-119) kokoaa hermeneuttisen kehän konseptin kolmeen keskeiseen periaatteeseen:

1. Tulkintaprosessilla ei ole absoluuttista lähtökohtaa, sillä kaiken ymmärryksen perustana on tulkitsijan oma esiymmärrys. Tulkinnan edetessä tämä esiymmärrys muuttuu ja vaikuttaa uusiin tulkintoihin.

2. Tulkittavaa ilmiötä on mahdollista ymmärtää vain sen yksittäisten elementtien ja kokonaisuuden välisen dialogisen suhteen kautta. Mitä paremmin kokonaisuutta ymmärretään, sitä paremmin ymmärretään myös sen osien merkitys ja päinvastoin. Tulkinta alkaa siitä, että kokonaisuutta tulkitaan osiensa perusteella, mutta prosessin edetessä yksittäisten osien merkitys jatkuvasti muuttuu (ja tarkentuu) kokonaisuuden ymmärtämisen perusteella.

3. Tulkintaprosessilla ei ole absoluuttista päätepistettä, sillä hermeneuttinen kehä on sulkeutumaton. Kaikkien käsitteiden tulkinta tapahtuu alati jatkuvassa spiraalinomaisessa dialektisessä tiedostuksessa.

4.4 *Fenomenografinen tutkimusote*

Fenomenografia terminä tulee kreikan kielen sanoista *fenomenon* ja *grafi*, joista ensimmäinen tarkoittaa ”tulla päivänvaloon” ja jälkimmäinen ”kuvailla jotakin” (Uljens 1989, 134). Fenomenografia käsittelee ihmisten kokemuksia ja niiden käsityksiä maailmasta. Päätaivoite on tunnistaa ihmisten kokemusten vaihtelut. Fenomenografisen tutkimuksen perustulokset ovat joukko toisen asteen kuvailukategorioita, joiden avulla tutkija pyrkii kuvaamaan sitä, miten merkityksellinen ilmiö koetaan. Toisaalta on selvää, että tällaisen tutkimuksen ”raaka-aineet” ovat ihmisten kuvauksia tai omaa reflektointia kokemastaan (Marton & Booth 1997, 121 - 122).

4.4.1 Historiallinen konteksti

Fenomenografia syntyi uutena lähestymistapana tutkimukseen 1970-luvulla. Sen pääasiallisia kehittäjiä ovat ruotsalaiset kasvatustieteilijät. Fenomenografia sai alkunsa Ference Martonin johtamasta tutkimuksesta opiskelijan oppimistulosten vaihtelun tutkimiseksi. Tutkimusmenetelmänä se on historiallisesti keskittynyt oppimisen ja ymmärryksen kysymysten tutkimiseen eli siihen, miten ihmiset oppivat ja miten he näkevät tiedon tietyssä kontekstissa. (Marton 1981, 180; Kakkori & Huttunen 2014, 381-382.)

Marton on kertonut avoimesti, että hänen ensimmäisten fenomenografisten töidensä alkuperäiset menetelmät kehitettiin maalaisjärkeä noudattavista näkökohdista oppimiseen ja opetukseen, eikä niillä ollut selkeää käsitteellistä perustaa. Marton on luonnehtinut lähestymistapaansa itseään havainnoivaksi menetelmäksi sovelluksena, jossa ihmisiä pyydettiin raportoimaan henkisistä prosesseistaan kokeellista tehtävää suorittaessaan. Tämä oli ollut suosittu psykologiassa vuosisadan vaihteessa, ja Martonin mukaan se oli palauttanut asemansa opetus- ja psykologisessa tutkimuksessa 1960- ja 1970-luvuilla. (Marton 1986, 40; Marton 1970, 76).

Pelkistään voidaan todeta, että fenomenografia on empiiristä tutkimusta, jossa selvitetään laadullisesti erilaisten tapojen rajoitettua määrää, jolla koemme, käsitteellistämme ja ymmärrämme erilaisia ilmiöitä ja ympäröivää maailmaa. Painopiste on siinä, miten asiat näkyvät ihmisilleen heidän maailmassaan ja miten ihmiset selittävät itselleen ja muille, mitä heidän ympärillään tapahtuu ja miten nämä selitykset muuttuvat. (Marton & Booth 1997, 95.)

Marton erottaa *ensimmäisen asteen ja toisen asteen näkökulmat*. Ensin mainittu on kiinnostunut kuvaamaan eri puolia maailmaa, jälkimmäinen käsittelee ihmisten kokemuksia maailman eri puolista. Verrattaessa kahta näkökulmaa Marton jakaa ensimmäisen asteen näkökulman olevan "ulkopuolelta" ja toisen asteen näkökulman "sisäpuolelta". Sisäpiirinäkymä ja tämä toisen asteen näkökulman hyväksyminen on fenomenografian erottava piirre perinteisestä ensimmäisen asteen näkökulmasta tehdystä tutkimuksesta. Fenomenografiassa ei siis tutkita sitä, miten asiat maailmassa ovat, vaan sitä, miten informantit ajattelevat asioiden maailmassa olevan. (Marton 1981, 171-178; Kakkori & Huttunen 2014, 382.)

Fenomenografia on siis fenomenaalista ja näin ollen toisen asteen näkökulmasta ilmiöitä tutkitaan tutkijan kokemuksen sijaan osallistujien kokemuksen perusteella. Tämän oletuksen mukaan kokemus muodostuu ihmisen ja maailman sisäiseksi ja erottamattomaksi suhteeksi. Näin ollen toisen asteen näkökulmalla on vaikutusta tapoihin, joilla tutkimuskysymykset muotoillaan, ja ne usein johtavat kysymään "mitä, millainen, miten?", eikä niinkään "miksi?". (Marton 1981, 171-178.)

Fenomenografian keskeisenä lähtökohtana on, että se ottaa ei-dualistisen, toisen asteen aseman (kts. Yhteinen käsitteistö). Säljö (1996, 21) määrittelee ei-

dualistisen aseman asemaksi, jossa sisäistä (ajattelua) ja ulkoista (maailmaa siellä) ei ole sijoitettu erillisiksi kokonaisuuksiksi. Jotta fenomenografia kehittyisi pohjimmiltaan ei-dualistisesta ontologiasta, täytyy merkityksen johtua yksilön ja ilmiön välisestä suhteesta tai pikemminkin kohteen ja kohteen välisestä suhteesta. Kokemuksen aihe ja kohde eivät ole erillisiä ja yksilön kokemus ilmiöstä on niiden sisäinen suhde. Tämä relaatiokuva on fenomenografian kulmakivi.

Marton (1986, 32) kuvailee tätä painopistettä mielenkiinnon kohteena ajattelun sisällöstä eikä ajattelun tai havainnon prosessista. Tässä on tärkeää huomata, että "ajattelun sisältö" on toinen tapa ilmaista fenomenografian tiedon kohde, ihmisten ja heidän maailmansa sisäinen suhde. Tämä tieto-objekti keskittyy siihen, että fenomenografiset tutkimukset käsittelevät kaikkia kiinnostavien ilmiöiden kokemuksia loogisina ja pätevinä. Toisen asteen näkökulmasta tutkijat voivat siis kuvata osan maailman näkökulmista osallistujan näkökulmasta eli paljastaa ihmisen kokemusta ja tietoisuutta tutkimuksen kohteena. Näitä esille tuotuja kokemuksia tutkija sen jälkeen luonnehtii ja jaottelee loogisesti toisiinsa liittyviksi kategorioiksi, joita kutsutaan käsitteellisen ilmiön tulosavaruudeksi. Kategorisointia ja tulosavaruutta käsitellään myöhemmin tutkimukseni aineiston analyysissä.

4.4.2 Aineistonkeruu

Martonin fenomenografian alkuperäinen määritelmä oli tutkimus, jolla pyritään kuvaamaan, analysoimaan ja ymmärtämään kokemuksia, eli tutkimusta, joka on suunnattu kokemukselliseen kuvaukseen (Marton 1981, 180). Tämä määritelmä on melko laaja ja tulkinnanvarainen, mutta toisaalta se antoi minulle melko vapaat kädet tutkimuksen toteuttamiseen. Kakkori ja Huttunen (2014, 381) toteavatkin, että "fenomenografialla ei varsinaisesti ole omaa laadullisen aineiston keräysmetodia".

Aloitin ottamalla yhteyttä vuoden 2017 alussa Ilves ry:n jalkapallojaoston silloiseen puheenjohtajaan Heikki Tarvaiseen sähköpostilla ja ilmaisoin haluni tutkia valmentajien kasvatuksellisia näkemyksiä. Tarvainen ohjasi minut eteenpäin urheilutoimenjohtaja Janne Räsäselle, joka vastasi muun muassa junioriedustusjoukkue toiminnasta, sidosryhmätyöskentelystä, Futis-

Liigan valmennuksen kehittämistä ja kerhotoiminnasta. Vaihdoin viestejä sähköpostin välityksellä ja kävin keskustelemassa Räsänenin kanssa tämän toimistossa. Hänen kauttaan sain valmentajien yhteystietoja, joista valitsin mahdollisimman monipuolisen otannan, jotta junioreiden eri ikäluokat ja sukupuolet ovat edustettuina. Kerroin avoimesti tutkimukseni luonteesta ja sovin haastatteluajankohdat ja -paikat valmentajien toiveiden mukaisesti. Haastattelut tehtiin vuoden 2017 aikana. Myöhemmin sain kehityspäällikkö Toni Hevonkorvelta käyttööni seuran sisäisen tiedonannon ”Strategiset painopisteet ja mittarit 2017-2020” (Ilvesjalkapallo 2018).

Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen valitsemani edustusjoukkueiden valmentajat kuuluivat palkattuun henkilökuntaan joko pää- tai vähintäänkin sivutoimisesti, joten heillä oli jo työnsä puolesta luontainen mahdollisuus osallistua prosessiin, eikä kukaan kieltäytynyt. Valitsin 11 valmentajaa, jotka edustivat eri juniori-ikäluokkia mahdollisimman laajalla säteellä. Otanta oli mielestäni riittävän suuri holistisen näkemyksen luomiselle. Edustusjoukkueiden vastuuhenkilöinä he nimen mukaisesti edustivat seuraansa, joten heidän asemansa aineiston tuottajina oli perusteltua. Yleistäen voidaan todeta, että edustusvalmentajat ovat sitoutuneita seuran toimintaan pitkällä aikavälillä. He ovat usein käyneet alan formaaleja koulutuksia ja opiskelleet valmentajiksi. Työ on päivittäistä kanssakäymistä lasten ja nuorten kanssa.

Edustusjoukkueet on myös jaoteltu pelaajien taitotason mukaan, jotta jokaiselle harrastajalle luotavat haasteet kohtaisivat heidän henkilökohtaiset valmiutensa. (kts. Ilveksen liikunnallinen merkitys) Kuten todettua, pelaajien jakaminen tasoihin on tunteita herättävä prosessi, joten siinäkin mielessä lähtökohta oli hedelmällinen. Tällä tutkittavan joukon kohdentamisella pyrittiin tutkimustulosten parempaan käytettävyyteen ja pitkäkestoisuuteen.

Marton on todennut, että fenomenografit luokittelevat aiheidensa kuvaukset ja kuvailevat asiaankuuluvaa ilmiötä niiden aiheiden raporteista ja päätelmistä. Tyypillisesti nämä raportit saadaan puolirakenteisissa, yksilöllisissä ja suullisissa haastatteluissa avoimen kyselyn avulla. Hyödynsin juuri tällaista aineistonkeruuta ja käsittelen haastattelua seuraavassa luvussa. On olemassa myös muita tietolähteitä, joiden avulla tutkijat voisivat ymmärtää, miten ihmiset ovat omaksuneet kokemuksia eri puolilla maailmaa. Vaihtoehtoisia lähteitä ovat muun muassa ryhmähaastattelut, tutkijan oma havainnointi, piirustukset, kirjalliset

palautteet ja historialliset asiakirjat. Nämä ovat kuitenkin vain erilaisia diskurssin muotoja, joilla on sama todistusasema kuin suullisilla tileillä. (Marton 1986, 33; Marton & Booth, 1997, 125-132.)

Marton on esittänyt kriittisiäkin näkökantoja riittämätöntä haastattelujen ja vastausten raportointia kohtaan. Hänen mukaansa fenomenografinen haastattelu kuitenkin helpottaisi sellaisten henkilökohtaisen kokemuksen näkökohtien tematisointia, joita ei aiemmin ole hahmoteltu kasvatustieteessä. Tämä prosessi voisi palvella pedagogista tehtävää, kun tieto tehtäisiin selkeäksi käytännön tietoisuuden tasolla keskustelun avulla (Marton ja Booth 1997, 129-131). Juuri tähän pyrin, sillä Ilveksen jalkapallovalmentajia ei ole ennen tutkittu yliopistotasolla, kuten kävi ilmi keskusteluissani urheilutoimenjohtaja Räsäsen kanssa.

4.4.3 Puolistrukturoitu haastattelu

Selvitin verrattain pienen ihmisjoukon näkemyksiä kasvatuksesta, joten haastattelu toimi hyvänä aineistonkeruun välineenä. Haastattelin anonyymisti yksitoista Ilveksen juniorivalmentajaa eri pelaajaikäluokista. En pitänyt esteenä, mikäli joku toimija olisi siirtynyt vastikään valmennuksesta muihin tehtäviin seurassa, kunhan hänellä oli tutkimushetkellä laaja ja ajankohtainen juniorivalmentajakokemus taustalla.

Kohtasin haastateltavat yksitellen ja kasvokkain. Kerroin etukäteen tutkimuksen eettisyydestä ja mihin vastauksia käytetään, mutta en paljastanut tulevaa analyysivaiheen vertailua Palloliiton ja Olympiakomitean linjauksiin. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin. Lähtökohtana oli kaikille sama haastattelurunko, jonka laadin tutkimuskysymysten pohjalta (liite 1). Haastattelun suunnittelussa hyödynsin kollegiaalista yhteistyötä kanssaopiskelijoideni kanssa, jotta saisin kolmannen osapuolen näkemyksen relevanteista aiheista ja kysymysten asettelusta. Haastattelurunko sisälsi yhdeksän kysymystä lajikohtaisuudesta, kasvatuksesta ja reflektiosta ja se on liitteenä tutkimuksen lopussa.

Hypoteesini oli, että haastattelulla ja keskustelulla saadaan tutkimushenkilöiltä spontaanimpia reaktioita, kuin jos kysymykset olisivat esim. sähköisessä lomakkeessa. Haastateltavat eivät ehtineet tarkistaa seuran

ohjeistuksia tai valmentajaoppaita, vaan paljastivat oman kokemuksellisen näkemyksensä siinä hetkessä. Tarkastelussa oleva urheilupuhe välittynee suorasta haastatteluaineistosta ”aidommin”, kuin kyselylomakkeesta. Hirsjärvi ja Hurme (2011, 20) pitävät mahdollisena, että tutkimuksen tavoitteiden ja menettelytapojen tarkka kuvailu vinouttaa tuloksia tai muuttaa tutkittavan käyttäytymistä. Periaatteenani oli, että haastateltava on antanut suostumuksensa asianmukaisen informaation pohjalta koskien tutkimuksen luonnetta ja tarkoitusta, mutta en halunnut johdatella haastateltavia liikaa.

Haastattelulla pystyy muun muassa selvittämään vastausten taustalla olevia motiiveja, selventämään vastauksia sekä syventämään saatavia tietoja esim. lisäkysymyksiä avulla. Vapaamuotoinen haastattelutilanne antaa mahdollisuuden kysyä tarkentavia kysymyksiä ja perusteluja. Valmentajat olivat tutkimustilanteen subjekteja, joten haastattelu antoi heille mahdollisuuden esittää itseä koskettavia asioita mahdollisimman vapaamuotoisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 208–210.)

Merton, Fiske ja Kendall (1990, 4) mainitsevat erääksi kohdennetun haastattelun (the focused interview) erityispiirteeksi, että tutkija on alustavasti selvittänyt tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Olin havainnoinut ja omakohtaisesti elänyt juniorivalmennuksen osa-alueita eri seuroissa, myös Ilveksessä. Tämän selvityksen perusteella kehitin haastattelurungon Ilveksen juniorivalmentajille.

Fieldingin (1992, 136) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Kysymykset ovat samat kaikille, mutta haastateltavat voivat vastata omin sanoin, sillä vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Robsonin (1995, 227) näkemyksen mukaan kysymykset on määrätty ennalta, mutta haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Ominaista puolistrukturoiduille haastatteluille on siis se, että jokin haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Osittain järjestelty ja osittain avoin haastattelu sijoittuu formaaliudessaan täysin strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välille. (Hirsjärvi ym. 2009, 47.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK 2009, 5-11) on laatinut ihmistieteiden eettiset periaatteet, jotka koostuvat kolmesta kokonaisuudesta. Ensimmäinen on *tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen*, jolla

tarkoitetaan tutkittavan haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuuden lisäksi hänen kysymyskohtaisen vastaamisen vapaaehtoisuutta. Toisin sanoen, haastateltava voi kieltäytyä koko haastattelusta tai kieltäytyä vastaamasta johonkin tiettyyn kysymykseen missä. Itsemääräämisoikeuden tulee toteutua ennen haastattelua, sen aikana ja sen jälkeen. Toinen periaate on *vahingoittamisen välttäminen*. Haastattelulla pyritään ehkäisemään kokonaan tai vähintäänkin minimoimaan kaikki mahdollinen vahinko, mikä haastateltavalle voi osallistumisestaan koitua. Mikäli riskejä on olemassa, tulee kaikkien osapuolien olla niistä tietoisia. Kolmas periaate on *yksityisyys ja tietosuoja*. Haastattelujen sisältämät tunnistetiedot ja niiden esillepano tutkimusjulkaisussa tulee olla ihmistieteiden termein diskreetisti käsiteltyjä. Tunnistetietoja ei tule julkistaa enempää, kuin on tutkimuksen kannalta välttämätöntä.

Avoimeksi tuodut eettiset periaatteet pyrkivät turvaamaan hyvän tieteellisen käytännön (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414-415), jota tässä tutkimuksessa toteutin huolellisesti.

4.4.4 Aineiston analyysi

Fenomenografiselle analyysille on olemassa monia erilaisia toteutustapoja, ilman yhtä selkeää menettelyä (Marton & Booth 1997, 32). Noudattaen yleistä fenomenografista traditiota, laadin analyysin melko vapaamuotoisella tekstin ja taulukoinnin yhdistelmällä, jonka vaiheita avaan seuraavaksi.

Käytin haastatteluvastauksia metatason tietoisuudesta, sillä tutkittavaa ilmiötä kuvataan sellaisena kuin tutkittavat henkilöt sen ymmärtävät ja ilmaisevat (Niikko 2003, 21). Käytännössä tein tämän haastattelemalla valmentajia, litteroimalla vastaukset ja luokittelemalla niitä teemoittain. Tutkijana jäsentelin kieltä ja kommunikaatiota kategorisoimalla ja sitten vertailemalla teemoja toisiinsa ja aiempaan teoriapohjaan. Analyysi oli luonnostaan toistuvaa ja vertailevaa ja sen tuloksena on luokittelu, joka merkitsee teemojen loogista suhdetta, eli tietoisuuden kollektiivista anatomiaa (em., 136).

Näytteryhmän tulokset voivat edustaa yksilöiden vaihtelua laajemmassa populaatiossa, tässä tapauksessa ensisijaisesti Ilveksessä, mutta kovin suurta yleistettävyyttä ei voida luotettavasti taata (em., 124). Minkä tahansa kokemuksen olemukset eivät ole koskaan täysin loppuun käsiteltyjä (Moustakas

1994, 100), eli tutkimukseni analyysi oli sidoksissa aikaan ja paikkaan. Kokemuksia voisi tutkia uudelleen, eivätkä tulokset välttämättä olisi identtisiä toisella kertaa.

Analyysini tekeminen oli hermeneuttisen kehän oletuksen mukaisesti alkanut jo aineistonkeruun aikana, jolloin ajatusprosessini on syventynyt ja palannut analysivaiheeseen uuden tiedon valossa. Yleensä varsinainen fenomenografinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, ja niin myös tässä. Ensimmäinen keskittyi kokemusten tunnistamiseen ja kuvaamiseen niiden merkitysten eli viitteellisten näkökantojen avulla. Toinen keskittyi tunnistamaan näiden merkitysten rakenteelliset näkökohdat. (Marton & Booth 1997, 133; Åkerlind 2005, 324).

Ensimmäisenä aloitin äänittimelle tallennettujen tiedostojen purkamisen käsiteltävään muotoon tietokoneelle. Litteroin eli puhtaaksi kirjoitin haastattelut Word-tiedostoon. Kirjoitin kaiken keskustelun ylös hieman pelkistään, eli poistin turhat täytesanat, naurahdukset ja epäselvät ääntelyt, joita luonnollisessa keskustelussa esiintyy runsaasti. Aloin saman tien tunnistamaan tutkimuksen kannalta olennaisimpia puheenvuoroja ja kirjasin ne sanatarkasti Ahosen (1994, 140) ohjeistuksen mukaisesti, jotta mikään kielikuva tai vivahde ei katoaisi.

Anonymiteettiä kunnioittaakseni annoin jokaiselle haastateltavalle pseudonyymin eli peitenimen numeroina 1-11 Käytin aluksi numeroita haastattelujen kronologisen järjestyksen mukaan, mutta sekoitin järjestystä vielä varmuuden varalta, sillä haastattelujärjestys oli osittain pääteltävissä haastateltaville itselleen. Pelkkä numero olisi saattanut tekstiä käsitellessä mennä sekaisin eri asiayhteyksissä, joten varmuuden varalta lisäsin peitenimen alkuun kirjaimen V symboloimaan sanoja vastaaja ja valmentaja. Näin ollen tulen jatkossa viittaamaan haastatteluaineistoon esim. tunnuksella V1.

Eri ilmiöiden ymmärtämistavat ilmaisevat itsensä konseptina, jossa konseptikehityksen prosessia kutsutaan käsitteellistämiseksi. Yksilöllisesti ilmaistut käsitteet esitetään niin sanotussa tulotilassa, joka tiivistää samankaltaiset käsitteet kuvauskategorioihin (Birke & Seeber 2011, 60). Aloitin käsitteellistämisen ja aloin rakentaa pala palalta kuvauskategorioita, joiden tulotilana toimi Excel-taulukko-ohjelma. Kirjasin litteroituja haastatteluvastauksia taulukkoon muodostaen ensimmäisiä tulosavaruuden kategorioita, jotka pyrkivät

tunnistamaan ja kielentämään kokemuksia. Aloitin haastattelurungon mukaisesta keskustelun aiheesta, johon kulloinkin hain vastauksia. Aiheen mukaiset virkkeet eli haasteltavien esille tuomat näkemykset ja kokemukset kirjasin ymmärrettävään muotoon, jota on kenen tahansa on helppo lukea ja ymmärtää. Toistamiseen karsin tekstistä vielä löytyvät ylimääräiset täytesanat. Tiivistyksestä hain olennaisimpia teemoja ja avainsanoja, joskus lauseitakin, jotka toimivat ensimmäisen vaiheen kategorioina (Taulukko 1).

Keskustelun vaihe	Haastateltava	Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys tutkijan kielelle	1. kategoria
ARVOT	V4	Rehellisyys. On se sit positiivista tai negatiivista, niin molemminpuolinen rehellisyys on tärkeintä. Jos pelaaja valehtelee valkulle niin hän valehtelee sillon lähinnä niiku itselleen. Rehellisyys ohjaa toimintaa.	Vastavuoroinen rehellisyys ohjaa valmennustoimintaa	rehellisyys, vastavuoroisuus
	V4	Avoimuus kanssa, että just sen rehellisyyden kautta rakentuu luottamus. Joukkueen sisällä yksittäinen kohtaaminen ja henkilökohtainen suhde vahvistuu sillä rehellisyydellä.	Rehellisyys ja avoimuus lisäävät luottamusta ja vahvistavat valmentaja-valmennettava-suhdetta	avoimuus, rehellisyys, luottamus
	V5	Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus on siinä A ja O. Henkisen puolen juttuihin oon ite suuntautunut ja ymmärtänyt viime vuosina sen suuren merkityksen.	Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus ohjaavat merkityksellistä henkistä valmennusta.	oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, henkinen valmennus
	V5	Rehellisyys. Kyl me aika suoria pyritään oleen. Ja positiivisella vireellä. Annetaan korjaavaa palautetta ja löydetään sillai yhteisesti kehityskohteita.	Rehellinen, suora ja positiivinen kanssakäyminen. Yhteinen kehittyminen palautteen avulla.	rehellisyys, positiivisuus, palaute, yhteistyö
	V5	Pyritään mahdollisimman paljon sitouttamaan pelaajaa. Pelaaja pitää saada tajuamaan ja ottamaan vastuuta. Kukaan ei koulussakaan kaada sitä tietoo päähän. Etsitään omat tavoitteet ja haetaan sitä omaa maksimia.	Sitoutettavan pelaajan pitää ottaa vastuuta ja oma-aloitteisesti tavoitella omaa huippuaan	sitouttaminen, oma vastuu, tavoitteellinen huippu

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja jakamisesta ensimmäisiin kategorioihin.

Kertasin koko Excel-taulukon läpi ja muokkasin uuden kokonaiskäsitelmäni pohjalta ilmausten pelkistyskäsitelmiä ja 1. kategorioita (taulukko 1). Työskentelyni on fenomenografisille analyysimenetelmille tyypillisesti luonteeltaan voimakkaasti iteratiivinen eli toistuva ja vertaileva. Siihen kuuluu toistuva organisointi ja tietojen uudelleenorganisointi sekä tietojen ja kehittyvien luokkien sekä itse luokkien välinen vertailu (Åkerlind 2005, 321). Marton (1986, 42) toteaa, että aineistoa tarkistetaan, testataan, tarkistetaan uudelleen ja testataan uudelleen.

Siirrettyäni koko aineiston kuvaillulla tavalla taulukkomuotoon, palasin ensimmäisen Word-tiedoston pariin lukemalla haastattelut uudelleen läpi lisäillen erivärisellä fontilla kommentteja ikään kuin muistilapuiksi toimintaa ohjaamaan. Tarkastelin tutkimuskysymyksiä, haastattelukysymyksiä ja reflektoin luomaani ensimmäisen kategorian tulosvaruutta. Loin vielä laajempia ja harvasanaisempia yläluokkia, jotka osin pohjautuivat haastattelukysymyksiin, mutta myös osin loivat aineistolähtöisiä uusia teemoja.

Aihe	Haastateltava	Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys tutkijan kielelle	2. kategoria
TAVOITTEET	V5	Pyritään mahdollisimman paljon sitouttamaan pelaajaa. Pelaaja pitää saada tajuamaan ja ottamaan vastuuta. Kukaan ei koulussakaan kaada sitä tietoa päähän. Etsitään omat tavoitteet ja haetaan sitä omaa maksimia.	Sitoutettavan pelaajan pitää ottaa vastuuta ja oma-aloitteisesti tavoitella omaa huippuaan	sitouttaminen, ihmisenä kasvu, tavoitteellisuus
	V6	Jalkapalloilu pitäisi nähdä potentiaalisena urana. Mä en sano että se tapahtuu sormia napsauttamalla ja että se on mikään keino, se on enemmänkin päätepiste, tai ei päätepiste mut siis eräänlainen tavote.	Jalkapalloilu pitäisi nähdä ammatillisessa valossa potentiaalisena urapolkuna. Se on pitkäjänteinen tavoite.	ammattilaisuus, uusi lajikulttuuri
	V6	Tulla ammattilaiseksi. Laaja tavoite on, että pystyn tarjoamaan futiksesta hyvän harrastuksen hyvässä ohjauksessa ja pystyn kannustamaan ja nostamaan yksittäisiä pelaajia huipulle.	Tavoitteena itselle ammattilaisuus sekä juniorille hyvä jalkapalloharrastus ja mahdollinen lajihuippu.	ammattilaisuus, huippu-urheilu

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston uudelleenjärjestelystä toisiin kategorioihin.

Osa ensimmäisen kategorian teemoista vaihtoi paikkaa, esim. jos alun perin arvoista puhuttaessa keskustelu kääntyiikin konkreettisiin tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen, vaihtui niissä lauseissa myös yläluokka arvoista tavoitteiksi. Palasin lainauksia alun perin taulukossa määrittävään pääluokkaan ja muokkasin sitä tarvittaessa, luoden uuden tarkennetun jaottelun (taulukko 2). Pääluokat joko pysyivät samoina, vaihtoivat paikkaa, muokkautuivat hieman tai syntyivät kokonaan uusiksi. Samalla toisen kategorian avainsanat täsmentyivät. Kaikessa luokittelussa on joitain päällekkäisyyksiä, joten kategorioita ei voi pitää täysin heterogeenisinä. Kyse on käsityshorisonttien fuusioitumisesta (kts. Tulokset).

Fenomenografisessa tutkimusaineiston analyysissä hyödynnetään filosofisen käsitteistön yhteydessä mainittua reduktiota, jossa sulkeistetaan tutkijan omat ennako-oletukset. Pyrin välttämään oman ääneni kuuluvuutta ja pitkälle vietyä tulkintaa vielä tässä vaiheessa. Otin siis keskusteluista tarkasteluun kaiken mahdollisen, enkä vain niitä aiheita, jotka tunnen entuudestaan tai joita haluaisin käsitellä.

En sulkenut toisen vastaajan kokemusta pois toisen tieltä, enkä toisaalta pystynyt täysin irrottaa itseäni sivulliseksi tässä prosessissa. Uljens (1989) toteaa ilmiöiden tutkimisen harvoin olevan esineiden kaltaisten asioiden havaitsemista, vaan pikemminkin niiden rakenteen, kokemusten ja havaintojen ymmärtämistä eri tavoin. Todellisuuden oletetaan olevan ihmisen ulkopuolista, mutta sen merkitys muodostetaan inhimillisen ymmärtämisen kautta. Fenomenografiassa näkemys maailmasta ei ole dualistinen, sillä todellisuudessa "väärä" hylätään (Uljens 1989, 14).

Ei siis ole olemassa kahta erillistä totuutta objektiivisesti tai subjektiivisesti. On olemassa vain yksi maailma ja todellisuus, joka ymmärretään kokemuksen kautta. Kuten aiemmin on käsitelty tieteenfilosofisten termien yhteydessä, aineiston redusointi eli pelkistäminen on oleellinen osa tutkimusta, vaikka se ajoittain haastavaa olisikin. Rajaaminen on myös konstruktivistinen ja fenomenografinen näkökulma, jossa oletetaan, että oppija rakentaa kerroksellisesti maailmankuvaansa. (Murmman 2008, 190; Niikko 2003, 14.)

Analyysin loppuvaiheessa loin uuden Word-tiedoston, johon aloin kirjoittaa valmista tekstiä pohjautuen muistiinpanoihini sekä aiempiin Word- ja Excel-tiedostoihin. Jatkuva aineistotiedon uudelleenlajittelu ja vertailu kehittyvien kuvauskategorioiden ja alemman tason ryhmien välillä oli oleellinen osa

prosessia. Lopulta tekstiini muodostui toisen kategorian tulosavaruus, joka keskittyi merkitysten perustavaa laatua oleviin rakenteisiin, kuten muun muassa Åkerlind (2005, 324) ohjeistaa. Luokka- tai kuvauskategoria käsittää siis kaikkien empiirisesti luotujen ymmärrysten spektrin, jossa aineistoni pohjalta tuloshorisontit jakautuvat seitsemään pelkistettyyn teemaan:

1. Hyvä valmentajuus
2. Arvot
3. Tavoitteet
4. Käytännön toimet
5. Kilpailun ja harrasteen vastakkainasettelu
6. Seuran ja kodin vaikutus
7. Lajikulttuurin uudistaminen

Murmannin (2008, 187) laatukriteerien mukaan tätä spektriä voidaan arvioida kolmella kriteerillä: 1) Kuvausluokat ovat selvästi erilaisia ja heijastavat eri tapoja edustaa samaa ilmiötä. 2) Kuvausluokat jäsentyvät loogisesti toisiinsa. Tyypillisesti ne on järjestetty hierarkkisesti. 3) Kuvausluokkien lukumäärä on pidettävä mahdollisimman alhaisena, niin että tulotilan koko on mahdollisimman pieni.

Mielestäni nämä kohdat toteutuvat, joskaan kuvauskategoriat eivät ole keskenään hierarkkisia. Kategoriat ovat vertailtavissa ja ne ovat yhtä tärkeitä toisiinsa nähden, joten siinä mielessä ne edustavat horisontaalista luokittelua (Murmannin 2008, 187). Ensisijaisesti kategorioiden esitetty järjestys pyrkii mahdollisimman hyvään luettavuuteen ja johdonmukaisuuteen, samalla haastattelukysymysten runkoa kunnioittaen. Määrä ei varsinaisesti ole mahdollisimman alhainen, mutta koen, että kategorioita vähentämällä olisi aineistosta jäänyt jotain oleellista pois. Kohdat 5 ja 7 nousivat haastattelukysymysten ulkopuolelta niin oleellisiksi, että niitä ei voinut sivuuttaa. On olennaista mainita, että kaikki kategoriat tulivat aineistolähtöisesti esiin, vaikka yhtymäkohdat valmiiksi asetettuihin haastattelun teemoihin ovat ilmeiset.

Tutkimusmenetelmässä luokkien määrittely riippuu näkökulmasta ja tutkijan asettamista käsitteistä. Samalla kuitenkin tämä heikkous tarjosi minulle myös voimaa, koska se voi lisätä tietoisuutta siitä, että valmentajat, tutkijat ja muut

osalliset kokevat ilmiötä eri tavalla (Murmman 2008, 197). Seuraavaksi avaan koettuja kuvauskategorioiden tuloksia.

5 TULOKSET

Tässä kappaleessa vastaan tutkimuskysymyksiin 1 ja 2. Tutkimuksessa haastateltiin yksitoista Ilveksen juniorivalmentajaa, joista kaikki olivat valmentajana ensisijaisesti tietyn ikäluokan edustusjoukkueessa, eli taitotasoltaan korkeimmalle arvioidussa kilparyhmässä. Heillä oli myös vähintään D-tason Uefa-valmentajalisenssi ja korkeimmillaan A-lisenssi, joka on Pro-lisenssin jälkeen toiseksi korkein taso. Koulutus pohjana mainittiin useasti myös opistotason ammattivalmentajan tutkinto. Tutkittavien toimenkuvaan kuului junioriedustusjoukkueen valmentamisen lisäksi muitakin tehtäviä, kuten harrastejoukkueiden valmennusta, kerhotoimintaa, valmentajakoulutusta ja kausiluonteisia kesäharjoitusrinkejä.

Kaikki haastateltavat olivat miehiä. Kolme valmensi ensisijaisesti tyttöjen joukkuetta, vaikkakin lähes kaikilla on aiempaa tai nykyistä kokemusta niin tyttöjen, poikien kuin sekaryhmienkin valmentamisesta. Juniori-ikäluokat olivat edustettuina F:stä B:hen, eli 9-vuotiaista 17-vuotiaisiin. Jalkapallo oli keskiössä, mutta yksi vastaaja työskenteli ensisijaisesti futsalin parissa.

Kaikilla valmentajilla oli työsuhte seuran, vaikka taloudellinen korvaus ei olisikaan ollut erityisen merkittävä tai pääasiallinen tulonlähde. Päätoimisia ja täyspäiväisiä ammattivalmentajia oli kaksi henkilöä. Neljä valmentajaa oli toiminut lähes yksinomaan Ilveksessä, seitsemällä oli aiempaa valmentaja- ja toimitsijakokemusta muissakin seuroissa Suomessa.

Kokosin tulosavaruuden, johon sisältyi haastattelukysymyksiin pohjautuvia kategorioita, mutta myös täysin haastattelukysymysten ulkopuolelta nousseet kaksi kategoriata 5.5 ja 5.7, jotka kuvailivat kilpailun painottamista ja lajikkulttuurin uudistamista. Kaikki seitsemän keskeistä tulokategoriata ilmenivät joka tapauksessa aineistossa itsessään, eikä niitä luotu valmiiksi teorialähtöisesti.

Kategoriat olivat usein päällekkäisiä ja ne limittyivät keskenään kokonaisuudeksi, jota tämän tutkimuksen yhteydessä kutsuttiin kasvatusnäkemyksiksi. Kakkori ja Huttunen (2014, 394-395) viittaavat tähän

termillä horisonttien fuusioituminen, jossa tulosavaruudessa eri näkökulmat keskustelevat keskenään. Kategorioiden sisällä esitin muutamia haastatteluista litteroituja lainauksia, jotka kulloinkin sopivat asiayhteyteen ja toimivat siten esimerkkeinä, jopa dialogisena jatkumona tulosten edetessä. Lyhensin ja selvensin lainauksia helposti luettavaan muotoon. Valmentajilla oli myös eriäviä mielipiteitä ja tapoja, joita käsittelin myös, mutta loppujen lopuksi tuloskokonaisuus oli suuren joukon samansuuntainen yleistys.

Seuraavaksi esittelen kategoriat siinä järjestyksessä, kuten ne yleensä haastattelujen aikana tulivat esille.

5.1 Hyvän valmentajuuden kokeminen

Kun tutkittavat pohtivat omaa valmentajuuttaan, nousi alkuperäisenä innoittajana esiin oma pelaajaura, rakkaus lajiin ja suuntautuminen sosiaalisesti aktiiviseen toimintaan. Moni koki jalkapallon osana identiteettiään, peli kulkee tavalla tai toisella mukana läpi elämän. Tutkittavat olivat siis mieluisella aihealueellaan, mutta samalla he halusivat valmentajina haastaa itseään. Ilmi kävi, että lajikohtaista osaamista kehitetään ja omaa urapolkua rakennetaan. Moni tavoitteli ammattilaisuutta ja vähintäänkin ammattimaisuuden ylläpitämistä. Hyvä valmentajuus, jota haastateltavat tavoittelivat ja pyrkivät edustamaan, oli **ammattimaista lajitaidon ja ihmisenä kasvamisen opettamista vastuullisen kasvattajan roolissa.**

Valtaosa vastaajista painotti lajitaitojen opettamista, mutta myös ihmisenä kasvamisen opettaminen nähtiin tärkeimpänä tehtävänä. Kaikki kokivat olevansa juniorivalmentajina myös kasvattajia. Mitä pienemmistä lapsista oli kyse, sitä suurempana heidän valmentajansa kasvatusvastuu nähtiin. Joukkueurheilun parissa liikkuu paljon lapsia, ja etenkin Ilves Suomen suurimpana junioriseurana on läsnä tuhansien lasten ja nuorten arjessa. Valmentajan merkitys lapsen elämässä koettiin olennaisena kasvatusauktoriteettina kodin ja koulun ohella. Osa valmentajista painotti omaa johtajuutta ja valta-asemaa, osalla taas korostui keskustelevuus ja tasavertaisuus pelaajiin rinnastettuna. Esim. vastaaja 4 lähestyi valmennustilannetta enemmän pelaaja- ja lapsilähtöisesti, kuin vastaaja 2.

V3: ”Jalkapallo liikuttaa lapsia tosi paljon. Iso kasvatusrooli kaikilla koutseilla. Auktoriteetti on isossa roolissa. Välillä ite näkee enemmän noita pelaajia kuin omia lapsiaan.”

V2: ”Auktoriteetti rakentuu persoonan kautta ja onko taitava. Vetääkö hyviä reenejä ja osaako opettaa ja onko vielä hyvä jätkä. --- Itse lähdän siitä että olen järkähtämätön auktoriteetti kun harjoitellaan. Sit kun työt ohi niin olen lasten hyvä kaveri samalla ja olen heidän tasollaan. Tunnen lasten jutut. Siinä roolissa on siis kaksi vaihetta.”

V4: ”Valmentaminen ei ole enää ylhäältä päin johtamista. Enemmän kyselevää ja osallistavaa. Samalla hyvä tapa opettaa, kun lapset voivat itse vaikuttaa tekemiseen.”

V9: ”Jos motivaatio ei ole korkealla muutenkaan valmennukseen, niin sellainen henkilö tuskin on kasvattajanakaan kovin hyvä. --- Näinä hektisinä aikoina valmentaja voi olla jopa läheisemmässä kontaktissa kuin vanhemmat.”

Joka tapauksessa joukkueen merkitystä korostettiin, mutta samalla sen jäsenet pyrittiin kohtaamaan yksilöinä tasavertaisesti. Se vaati ihmistuntemusta ja luottamusta. Valmentajuus koettiin asiantuntijatehtäväksi, johon kuului johtajuuden lisäksi lajikohtainen tiedollinen ja taidollinen erityisosaaminen ja jota pyrittiin kehittämään koko ajan. Valmentajuudesta puhuttiin myös alati jatkuvana matkana.

Kun haastateltavat jättivät lajikohtaisuuden sivuun, kasvatustehtävät nähtiin hyvin moninaisina ja tärkeinä. Joukkuelajin luonteestakin johtuen ryhmäytyminen ja erilaisten persoonien kanssa toimeen tuleminen koettiin ensisijaisen tärkeinä. Useimmin toistuvia teemoja olivat käsitykset terveellisistä elintavoista, tunteiden hallinnasta, vuorovaikutuksesta, kurinalaisuudesta, kilpailun tehostavasta vaikutuksesta, ongelmanratkaisusta ja vaikeuksien voittamisesta. Moni alleviivasi, että pettymysten käsittely kuuluu myös valmentajan oppimisprosessiin. Viime kädessä kasvatustehtävän keskiössä oli ihmisenä kasvaminen, joka palvelee elämän kaikilla osa-alueilla kauaskantoisesti. Valmennuksen kasvatusrooli koettiin jopa yhtä tärkeänä kodin ja koulun kanssa.

V7: ”Valmentaja on esikuvakasvattaja. Luotettava kodin ulkopuolinen kasvatushahmo, jonka kanssa pelaaja voi jakaa asioita ja samalla opetetaan rajoja. Hän ottaa vastaan kokemuksia ja peilaa niitä takaisin pelaajalle ja joukkueelle. Huonossa tapauksessa valmentaja purkaa omia ambitioitaan ja turhautumiaan pelaajiin. Hyvässä tapauksessa auttaa pelaajia kasvamaan

ihmisinä. --- Oma tarkoitus kasvattajana on psykologinen. Konteksti on urheilukasvatus, joka tietty nivoutuu terveystkasvatukseen.”

V4: ”Tärkeimpinä oppeina on kilpailullisuus ja sosiaalinen puoli. Kilpailutilanne valmistaa elämään.”

V3: ”Kasvattajana tän homman pitää olla kivaa ja innostavaa, mut välillä samalla pettymyksiä tuottavaa et seki on elämää. Niistä erityisesti oppii kun ei oo ruusuilla tanssimista. Yks tehtävä on tuottaa niitä pettymyksiäkin, mut olla siinä tukena.”

V10: ”Jalkapallovalmentaja, ainakin optimaaltilanteessa, tukee sitä kasvatusta, mitä myös mahdollisimman hyvin saatais kotona ja koulussa. Se vois olla kolmio hyvässä tasapainossa. Ongelma tulee silloin, jos joku niistä kolmesta niin sanotusti prakaa eli joku on vähän huonommassa hapessa.”

Haastateltavien työsuhteissa oli paljon vaihtelua. Osa valmensi harrastuspohjalta, jotkut osa-aikaisina ja joukossa oli myös täysammattilaisia niin määräaikaisella kuin toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella. Taloudellinen turva koettiin tärkeänä, mutta ei itseisarvona. Moni toi esille, että työuralle toivotaan vakautta ja ammattilaisuus koetaan tavoiteltavana meriittinä. Raha ei ollut tärkein motivaattori, vaikka puhe resursseista toistui eri teemoissa. Kaikilla valmentajuus kumpusi rakkaudesta peliin, jalkapalloon ja ihmisten parissa toimimiseen. Monissa vastauksissa toistui jalkapallo elämäntapana. Oma pelaajaura toimi luonnollisena alustana, vaikka siirtyminen pelaajasta valmentajaksi ei itsestään selvää olekaan. Peliin oli heittäytytty jo aikoja sitten, keinot sen toteuttamiseen ja aistimiseen vain vaihtuvat.

V7: ”Saan elää omaa unelmaani lajin parissa. Kuljen sitä polkua, jonka lapsena koki tärkeäksi. Oma nuoruus meni pelatessa, nyt voi jatkaa. Pääsen liikkumaan itsekkin samalla.”

V1: ”Mietin kyllä aikasemmin että musta ei varmaan tuu valmentajaa, mut sitten kun sai tilaisuuden ja uskaltautu lähteen siihen mukaan, niin se kyllä vei miehen yhtäläillä mennessään kuin itse jalkapallon pelaaminen.”

V4: ”Ensimmäinen selkeä steppi valmentajana oli ammattilaisuus. Harrastuksen kautta ekan vuoden jälkeen halu ammattilaiseksi. On tämä silti elämäntapa, eikä työtä varsinaisesti.”

V2: ”Toivon että saisin jatkaa täystyöllisenä. 60-70 työtuntia viikossa ja korvaus on minimaalinen, mutta tavoitteena on kehittyä valmentajana ja kasvattajana. Elämänlaatuni on sata kertaa parempi kun on töissä futiksen parissa päätoimisesti.”

V11: ”Oon antautunut tälle lajille ennen ku tiesin valmennuksesta muruakaan. Peli on osa elämää, se on mun elämää varmasti myös silloin kun omat jalat ei enää kannaa.”

5.2 Arvot

Usein keskustelussa toistuvat arvot käsittelivät urheilullisuutta, rehellisyyttä, avoimuutta ja tasa-arvoa. Valmentajat pitivät arvokeskustelussa myös tärkeänä sitä, että yhteisiin sääntöihin laaditaan lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita, jotka myös useimmiten saavutetaan, vaikka vastoinkäymisetkin kuuluvat prosessiin. Tämän pystyi määrittää pitkäjänteisyytenä, tehokkuutena ja kurinalaisuutena. Monessa yhteydessä esiin nousi viimeistään sivulauseessa, että tekemisen pitää olla nautinnollista ja kannustavaa. Harvoin mainittiin turvallisuuden arvoa, mutta silloin kun mainittiin, sitä pidettiin erityisen tärkeänä. Tiivistettynä vastaajien arvomaailma oli **mielekkäiden tavoitteiden saavuttamista avoimella ja reilulla kilpailulla turvallisessa ympäristössä.**

V2: ”Turvallisuus on tärkein. Vanhemmat voi luottavaisin mielin tuoda lapsensa ja positiivinen innostava ilmapiiri on aina. Ja itselle tärkein juttu on treenien jälkeen, että millainen fiilis on lapsilla. --- Toivottavasti vois luoda arvopohjan jossa osataan asettaa omat tavoitteet ja toimia niiden mukaan.”

V6: ”Positiivisuus. Jatkuvuus. Johdonmukaisuus. Haastavuus, eli se, että pelaajan saa ajattelemaan. Siihen käytän eniten aikaa, että saa pelaajan hoksaamaan. Avoimuus. Ilman sitä, en usko että voi olla toimivaa pelaaja-valmentaja-suhdetta.”

Ainoastaan kerran arvoista keskusteltaessa vastaaja itse nosti esiin seuran ja nimenomaan Ilveksen merkityksen. Kertaakaan ei tuotu esiin poliittista agendaa omaa toimintaa ohjaavina arvoina, mutta sen historiallista kontekstia sivuttiin. Esteettiset arvot nousivat siinä mielessä esiin, että moni valmentaja arvosti kaunista peliä, romantisoitua jalkapalloa, jossa korostuvat peli-ilo, tekninen taito ja taktiset nyanssit. Moni vastaaja muistutti ensimmäisten pehmeiden arvojen jälkeen myös kilpailun omasta arvokkuudesta, jossa menestyminen pitää ansaita voittamalla. Kilpailu voi olla raadollistakin.

V2: ”Joukkueen arvona on se, että ryhmässä toimitaan ja me edustetaan Ilvestä. Sen takia logo on sydämen päällä. Ja pitää käyttäytyä hyvin myös vapaa-ajalla.”

V9: ”Tietty puolueiden arvomaailmaan kasvattaminen oli ennen pinnalla. Urheilu oli politisoitunutta.”

V7: ”Kaunis futis on toinen tärkeä arvo. Näyttävä tyyli, jossa pelaajat nauttii pelaamisesta.”

V1: ”Omassa porukassani on kilpaurheilun arvot. Eli kilpailu joukkueiden välillä on ydinasia, omassa joukkueessa kilpailu pelipaikasta kuitenkin yhteen hilleen puhaltaen.”

5.3 *Tavoitteet*

Valmentajat tavoittelivat **urakehitystä kilpahuippua kohden, lajitaitojen vahvistamista ja valmennettavien ihmisenä kasvua niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla.**

Haastattelurungossani en ollut eritellyt tavoitteita valmentajille itselleen ja toisaalta valmennettaville. Vastajat itse pyysivät tarkennusta tai tulkitsivat kysymyksen haluamallaan tavalla. Osalla ensisijaiset tavoitteet kohdistuivat omaan ammatilliseen kehitykseen ja osalla taas lapsilähtöiseen kehitykseen. Itsestään puhuvilla usein korostui urakeskeisyys, kun taas lapsilähtöisillä korostui moraaliset tavoitteet. Jako ei ollut mustavalkoinen, eikä välttämättä sulkenut toisiaan pois. Rakentava vastavuoroisuus ruokki toinen toista, esim. tavoite kehittyä valmentajana palveli myös sitä, että lasten onnistuisi paremmin saavuttaa omat tavoitteensa.

Valmentajien omat tavoitteet linkittyivät toimeentuloon ja ammattilaisuuteen. Valtaosa teki valmentamisen ohella muitakin töitä, joka koettiin rasitteena. Kokonaisvaltaisemman tulovirran lisäksi kaivattiin kilpailullista kehittymistä, jossa tavoiteltavana suuntana selvästi oli mahdollisimman korkea juniorien ikäluokka. Yleistäen voi todeta, että uran kannalta oli parempi, mitä vanhemmista junioreista oli kyse valmennettavina. Monella tavoitteet eivät jääneet siihen, vaan siirtyminen aikuisten tasolle oli varteenotettava, jopa toivottava vaihtoehto.

V8: ”Tavoite on päästä kokopäiväiseksi valmentajaksi tuntityöläisyyden sijaan.”

V10: ”Tavoitteenani olisi valmentaa myös lähempänä aikuispäättä.”

V4: ”Tavoitteeni on olla vähintään veikkausliigavalmentaja. Apuvalmentajan tehtävän kautta päävalmentajaksi liigaan ja kymmenen vuoden sisällä tavoitteet ulkomaille. Haluan olla huippuvaiheessa mukana.”

Jalkapallo määriteltiin tulosurheiluksi etenkin edustustasolla. Valmentajien puheessa korostui jatkuvasti kilpailu itseisarvona ja voiton tavoittelu. Maalintekokilpailun takana nähtiin kuitenkin lajitaitojen ja joukkuepelin vahvistaminen tavoiteltavana asiana pitkällä aikavälillä. Pelaajista haluttiin tulevaisuuden tähtiä, ja sitä ei saavuteta yksittäisten pelien voittamisella.

V8: ”Joukkueen sisällä on omat tavoitteet, jotka menevät sit myös yksilöpuolelle. Voi olla taktinen tai taidollinen juttu tms. Pysin opettamaan niin hyvin, että lapsi saavuttaa sen kauden tavoitteen.”

V6: ”Haluan rohkaista tutustumaan ja oppimaan peliä. Luoda sisäistä motivaatiota pelin suhteen. Tärkein asia on sisäinen motivaatio. Se pistää harjoittelemaan itsekseen. --- Yhden sarjan voittaminen tai turnauksen voittaminen ei oo asia minkä muistaa kymmenen vuoden päästä, mut se että jos siellä on vaikka pelaaja kenen kehitykseen on saanu olla isosti mukana ja se pelaa vaikka maajoukkueessa niin se on silloin isompi asia.”

V10: ”Toivottavasti pärjätään kansainvälisissä peleissäkin, mutta tulos ei niissä ole niinkään tärkeä. Hyvä peli on tärkeämpää. Tosin pyrin siihen, että lapsille tulee halu voittaa ja ymmärrys siitä, mitä voittaminen vaatii. Häviön pitääkin kilpailussa harmittaa, mutta pitää ymmärtää miksi hävittiin.”

Tulos- ja taitotavoitteiden takana oli ihmisläheisyys. Tavoite oli kehittää valmennettavan persoonallisuutta ja auttaa kasvamaan ihmisenä. Elämänmittaiselle matkalle tarjottiin eväitä, joilla tähdättiin aktiiviseen kansalaisuuteen ja terveisiin elämäntapoihin. Pelaajia kannustettiin pysymään tavalla tai toisella jalkapallon parissa, vaikka tavoitteena ei lopulta olisikaan kilpaurheilu. Kaksi vastaajaa nosti esiin, että lajikeskeisyys ei ole pakottava tarve. Vaihtoehtona jalkapallolle nähtiin suuntautuminen johonkin toiseen mielekkääseen intressiin, joka toivottavasti yhtä lailla auttaisi henkistä ja

sosiaalista kehittymistä. Kaikkien vastaajien puheessa pystyi kuulla sosiaalistamisen tavoitteen.

V3: ”Kaikki ei huipulle pääse, mutta toivottavasti kaikki sais kuitenkin eväitä elämään.”

V8: ”Ylläpidetään mielenkiinto jalkapalloon. Jos taidot ei riitä edustusjoukkueessa, niin jatkaisi silti muissa tasoryhmissä. 14-15-vuotiaana yleensä tulee se päätös jatkaako ollenkaan vai ei. Toivottavasti kahden lajin pelaajat valitsisivat jalkapallon. Ja tavoite olisi tehdä terveysjätkiä, jotka tulee mieluummin treeneihin kuin on kioskien nurkalla.”

V7: ”Mä en oikeestaan ajattele, että kasvatustavoite edes nivoutuu urheilusuoritukseen, vaan enemmänkin siihen heidän persoonallisuuteen. Että he löytävät persoonallisuudestaan oman talentin. Sen oman piilevän jonkun, mikä se sitten onkaan. Jollekin se voi olla, että lopettaa harrastamisen, mutta silloin talentti on jossain muualla.”

V9: ”Yhteiskuntaan sosiaalistamisen tavoite on purkaantunut jossain määrin valmennuksesta. Se oli vahva tavoite 20-30 vuotta sitten. Lasten valmennuksen kautta pyrittiin kasvattamaan yhteiskunnan arvoin. Edelleen tietyt jutut on toki tärkeitä. Joukkuelajeissa ryhmässä toiminen ja muiden huomioonottaminen ovat tavoitteita. Tottahan se varmaan on, että yhteiskunta on individualisoitunut, mutta joukkuepelaamisessa nämä kasvatukselliset tavoitteet näkyvät yhä vahvasti.”

5.4 Käytännön toimet

Useiden periaatteiden ja ylevien ohjenuorien ohella haastattelussa kartoitettiin niitä konkreettisia toimia, joita valmentajat käyttivät arvojen ja tavoitteidensa toteuttamiseen arjessa. Valmentajat toteuttivat **tarkoin suunniteltua terveen esimerkin näyttämistä, johon kuuluu olennaisina osina haastaminen ongelmanratkaisuun sekä kannustava palaute.**

Valmentajat pyrkivät toteuttamaan arvoja ja tavoitteita omalla esimerkillään. Käytäntöjä ohjasi urheilun ja lajin asettamat vaatimukset, joiden perusteella harjoitukset ja ottelutapahtumat suunniteltiin tarkasti. Pelaajien jakaminen tasoryhmiin toistui valmentajan asiantuntijuutta ja toimeenpanokykyä kysyvänä seikkana. Kentän ulkoisista asioista mainittiin terveelliset elämäntavat etenkin ravinnon osalta. Haastatteluissa kävi ilmi, että autoritäärisetkin johtajat pyrkivät tehdä niin kuin sanovat, eivätkä vain sanoa niin kuin pitäisi tehdä.

V3: ”On näytettävä esimerkkiä jokaisessa tilanteessa ja valinnassa. Tasoryhmien jaottelu on käytäntö, jossa on rehellisyys pointtina ja siinä mennään jalkapallon ehdoilla. Pitää kantaa rooli ja vastuu ja pitää pystyä perustelemaan ne valinnat.”

V4: ”Ravinto on ensimmäinen mikä on korjattu. Se on kaiken pohja. Lepo, ravinto, uni. --- Tärkein on, että itse toteuttaa arvoja. Olen esimerkkinä pelaajille. Se on välittämistä siitä asiasta, koska hyvä ravinto parantaa suorituskykyä. Olen hyvässä kunnossa ja osaan nämä hommat. Olen uskottava.”

Osana tarkoin suunniteltua toimintaa oli sen aktiivinen reflektointi. Palaute, avoin keskustelu ja hyvät käytöstavat olivat kommunikaation oleellisia osia. Vuorovaikutuksella pyrittiin rakentaa luottamusta ja sitä kautta yksilö kohdattiin arvokkaana osana joukkuetta. Vanhimpien ikäluokkien kanssa palaute saattoi olla suoraviivaista ja korutonta, mutta myös huumorinkäyttö toimi ilmapiirin ja yhteenkuuluvuuden parantamisen keinona kaikessa kanssakäymisessä.

V2: ”10 vuotta sitten ei ollut yhtään päätoimista ja treenit suunniteltiin kentän laidalla nopeesti. --- Nyt on eri meininki ja treenin alussa otetaan kaikki kasaan, kysellään kuulumiset ja kerrotaan mitä luvassa. Treenien jälkeen käydään harjoitukset läpi. Voin olla rehellinen omastakin jaksamisesta. Palautekeskustelut käydään pelaajien ja perheiden kanssa.”

V6: ”Toimintaa suunnitellaan hyvin tarkasti. Yksi tärkeimmistä asioista on se, että miten mä annan palautteen pelaajille. Millainen kehonkieli mulla on vedettäessä treenejä ja palautetta antaessa. Hyvä käyttäytyminen korostuu harjoituksissa. --- Pelaajat arvioivat minua viime kauden lopulla valmentajana. Kävi ilmi, että tykkäävät palautteesta, mutta halusivat enemmän ja spesifisti että millaista.”

V8: ”Pyrin elämään kunnollista siviilielämää, elän treenissä mukana ja tsemppaan ja kannustan. Pidetään pelaajat kiireisinä treeneissä, etenkin pikkusten kanssa. Vanhemmissa on hieman eri keinot, voin sanoa vähän kovemminkin ja huumori muuttuu matkan varrella. Huumori on selkeästi yksi mun käytännön keinoista.”

Moni valmentaja esitti joukkueelle erilaisia ongelmia ja kysymyksiä. Valtaosa vastaajista käytti termiä ongelmanratkaisu jossain kohtaa haastattelua. Pelaajaa kannustettiin kyseenalaistamaan ja pohtimaan syy-seuraus-suhteita. Harjoituksissa voitiin esim. demonstroida pelaajien liikettä kentällä ja antaa

tehtäväksi ratkaista vastustajan todennäköiset liikkeet ja keksiä niille vastareaktio, jotta oman joukkueen pallollinen pelaaja pääsisi etenemään ja lopulta tekemään maalin. Samanlaisten päättelyketjujen toivottiin siirtyvän ulkopelillistenkin haasteiden kohtaamiseen ja nopeaan päätöksentekoon vaikeissa tilanteissa. Pelaajilta vaadittiin aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta, jota motivoitiin kannustuksella ja palkitsemisella vaikkapa peliaikaa antamalla.

V6: ”Pyrin luomaan harjoituksissa pelien kautta ongelmatilanteita, joita pelaaja joutuu ratkomaan. Siinä mennään paljon kysymyksien kautta.”

V7: ”Mä opetan epälineaaraisesti. Mä en opeta käskemällä että tee niin ja näin, vaan mä laitan systeemin, että näissä puitteissa tehdään, ala tekeen. Siten yrityksen ja erehdyksen kautta tulee oppimista. Metodi ei tosin toimi joukkueessa, jolla ei ole motivaatiota.”

V10: ”Kommunikoin ja opettelen kysymystekniikkaa. Ei ole suoria vastauksia, vaan kysymyksillä mietitään vastauksia. Se on yleinen trendi jalkapallossa. Se aktivoi ajattelemaan.”

Puheessa toistui positiivisuus, kannustavuus ja leikkimielisyys, mutta rangaistuksia kasvatuskeinona ei juuri mainittu. Vain yksi vastaaja kertoi kurinpidollisista käytännötoimista, joilla asetettiin nuorille rajat. Samalla hän nosti esiin kapteenin roolin, joka joukkuelajeissa toimii valmentajan ja muun joukkueen välisenä kommunikoijana ja koheesion luotettavana ylläpitäjänä.

V11: ”Yhteisiin sääntöihin on sitouduttu ja siihen voi ottaa jonkun ylimääräsen kuntotreenin jos ei meinaa sujua. Keppiä ja porkkanaa oikeessa suhteessa. Joukkueen kapteeneille annan vastuuta. Ei C-nauha hihassa ole yhdentekevää. Samalla osallistetaan pelaaja. Vertaisjohtaminen ja ryhmäkuri toimii silloinkin kun ei ite ole näkemässä kaikkea.”

5.5 Yksilökeskeinen tehovalmennus vs. tasapäistävä harrastetoiminta

Keskeinen osa valmennuksen ja kasvatuksen reflektointia oli miettiä, mikä lopulta on niiden perimmäinen tarkoitus. Haastateltavat näkivät, että **ammattitaitoiset valmentajat voivat paremmin välttyä kasvatusnäkemysten ristiriidoilta, jos**

seurat eriyttävät omia roolejaan kilpaurheilun ja harrastetoiminnan suhteen, jolloin toivottu kehityssuunta yksilökeskeisyydestä pääsee paremmin oikeuksiinsa.

Kilpailu oli yksi vastaajien eniten käyttämistä termeistä ja se toistui monessa asiayhteydessä useimmiten positiivisena, mutta myös negatiivisena ilmiönä. Tulee muistaa, että haastateltavat olivat tasoryhmäjaottelussa kaikkein parhaimpien ja lupaavimpien junioreiden valmentajia. Edustusjoukkueessa toimivat valmentajat toivat voimakkaasti esiin kilpailun tärkeää merkitystä ja puhuivat tasoryhmiin jaottelun puolesta. Osa valmentajista painotti työskentelevänsä ensisijaisesti huippu-urheilun ehdoilla. Vastakkaisia mielipiteitäkin tuli ilmi, eli kilpailun perusteella tehtävä tasojaottelu ja myös pelaajan määräytyminen koettiin jännitteisenä suhteena kasvatusihanteisiin nähden, joita kuitenkin haluttiin noudattaa.

Haastatteluiden edetessä halusin syventää ymmärrystäni aiheesta, joten esitin usein jatkokysymyksiä kilpailusta. Pyysin vastaajia pohtimaan, onko kilpailu ja tehovalmennus jollain tavalla ristiriidassa heidän arvoihin, tavoitteisiin ja muihin kasvatusnäkömyksiin verrattuna. Moni kilpailun puolestapuhuja toi ilmi, ettei voimakas lajitaitojen painottaminen ole aina ongelmattonta. Silti tehovalmennuksen ei koettu automaattisesti sulkevan pois yhteishyödyllisiä näkömyksiä tasa-arvoon, kansanterveyteen ja liikuntaan. Pelaajien keskinäinen jaottelu tasoryhmiin ei ollut lopullista, vaan avoimuudella ja joustavuudella pyrittiin tavoittamaan juuri sen hetkiset oikeat tasoa ja mielenkiintoa vastaavat joukkueet.

V3: "Voi kasvatuksella olla ristiriita kilpaurheilun kanssa. Valmentajan rooli on tärkeä siinä. Itsekkyyks saattaa olla kentällä hyvä asia. Ryhmädynamiikassa pitää sovitella sitten. --- Kisailu on hyvä termi verrattuna kilpailuun."

V2: "Ei ole ristiriitaa. Lapset kilpailee luonnostaan kaikessa. Elämässä joutuu muutenkin kilpailemaan työssä, koulussa, urheilussa. Terve kilpailu on meillä sitä että jokainen haluaa päästä mukaan ykkösjoukkueessa. Meillä on jatkuva joustava tasoryhmämalli."

V1: "Voi olla ristiriitoja kun kilpailu menee joukkueen sisällä liian vakavaksi ja siihen pitää valmentajan puuttua. Kilpailu on tervettä myös joukkueen sisällä unohtamatta omien kannustamista. --- Itse oon ajatellu että Suomi on pieni maa ja harrastajia on vähän. Resurssit huomioon ottaen pitäisi ajaa sitä terävintä kärkeä."

Valtaosa vastaajista koki, että ristiriitoja ei pääse syntymään, jos seuratoimijat eriyttävät selkeästi toimintaansa ja mahdollistavat lapsille oman mieluisen suuntautumisensa. Tasoryhmiin jaottelu ja tehovalmennus jo nuorella iällä voi siis toimia loistavasti, kunhan mahdollistetaan myös laadukas valmennus leikkimielisemmissä harrasteryhmissä, joissa kilpailu ei ole ensisijaista. Jaottelun piti vastaajien mukaan tapahtua seuran sisällä, mutta myös seurojen välillä, jotta resurssit ja toiminta pystytään jakamaan tehokkaasti.

V5: "Kilpailullisuus ei oo ykkösjuttu. Erilaisilla ryhmillä eri tavoitteet. Koulun liikuntakerhoissa olen semmosessa työssä missä ei niinkään pyritä kehittämään omalle huipulle. Ilveksessä olen pyrkinyt toimimaan vain tavoitteellisissa kilparyhmissä. Ei siinä ole mitään väärää tai huonoa, eri ryhmillä on eri fokukset ja ne on ihan yhtä arvokkaita."

V10: "Suurin ongelma on siinä, että yleisesti seuratasolla ei profiloiduta tiettyyn hommaan. Liian moni yrittää tehdä kaikkea eli on samalla ajanvietteenomainen kerhotoiminta ja kilpailu hampaat irvessä kaupungin ykköseuran kanssa. Järkevästi toteutettuna puitteet luodaan siihen, että jokin seura vois keskittyä enemmän kilpatoimintaan ja muut harrastetoimintaan."

V9: "Ilveksen toiminta junioripuolella perustuu massoihin. Suurin seura harrastajamääriltään. Käänteisesti on alkanut tuntumaan, että pelaajia haalitaan pois muilta seuroilta. Voi kysyä, palveleeko se yksilöitä. Tällä massavalmennuksella ylläpidetään ammattimaista valmentamista, kun on paljon maksavia vanhempia."

Paljon keskustelua jalkapallopiireissä herättänyt Palloliiton Kaikki pelaa -ohjelma pyrkii osallistaa mahdollisimman paljon lapsia ja nuoria jalkapalloharrastuksen pariin, jossa vallitsee "kiitoksen ja kannustuksen ilmapiiri ja turvallisen aikuisen läsnäolo". Pelaajalla on siis oikeus liikkua, oikeus kokea itsensä tärkeäksi liikkueessaan ja oikeus nauttia liikkumisestaan urheiluseurassa (Palloliitto 2019). Ohjelmaa oli vastaajien mukaan tulkittu pelkistäen niin, että kaikille lajiharrastajille tulisi antaa mahdollisimman tasaisesti laadukasta valmennusta ja peliaikaa pelaajan tieto- ja taitotasosta riippumatta. Samalla mukavuuden tavoittelu ylittää kilpatavoitteet. Moni vastaajista kritisoi ohjelmaa ja tapaa, jolla sitä toteutetaan. Yksi vastaaja nosti esiin, että ohjelmaa on laajalti tulkittu väärin, eikä ohjelma itsessään ole esteenä huippu-urheilijoiden kehittämiseksi.

Jalkapallo on maalintekopeli, jossa kilpailu on sisäänrakennettua. Pelaajien määrä kentällä on säänneltyä, joten pelaajan jakaminen oli yksi merkittävimmistä haasteista valmennuksessa. Kilparyhmissä pelaikaa ei aina voinut jakaa tasaisesti, mutta perusteet peluuttamisen suhteen piti olla tasavertaiset ja valmennettavien ymmärrettävissä.

V2: "Kaikki pelaa –systeemi meni pahasti metsään. Kilpailusta huolimatta voi olla kivaa. Suomessa on ollut hyvä harraste-, haaste- ja kilpaurheilutoiminta. Mutta futiksessa on puuttunut huippu-urheilutoiminta täysin. Se on ongelma."

V6: "Niin pitkään kun niukkuuden varassa mennään, niin on selvää, että kovimmat paukut laitetaan talenttipelaajiin. Heitä itekin valmennan, mutta pitäis saada kovimman porukan lisäksi muillekin mahdollisimman laadukkaita valmentajia. --- Kaikki pelaa –systeemi oli ajatuksena varmaan hieno, mutta toteutus oli karmea. Ei missään nimessä pidä tasapäistää."

V9: "Ohjeiston tulkinnasta kaikki on kiinni. Jaetaanko pelaika tasaisesti kaikille vai jaetaanko pelaika tasaisesti suhteessa harjoittelumäärään. Koen, että Suomessa ollaan kansainvälisesti kilpailukykyisiä 14-16-vuotiaisiin asti. Siellähän noudatetaan Kaikki pelaa -periaatetta nuorimmissa ikäluokissa. Ero syntyy vasta nuoruusvaiheen loppupuolella ja huippuvaiheen alkupuolella. Ei se siis selitä huippupelaajakehityksen eroja."

Yksi tärkeä elementti, joka nähtiin niin vertailukohtana suuria joukkoja palvelevalle harrastetoiminnalle, kuin myös suuntautumisenä kilpailullisen tehovalmennuksen sisällä, oli yksilökeskeinen valmennus. Entistä enemmän valmennuksen katsottiin suuntautuvan pelaajalähtöiseen yksilön ominaisuuksia palvelemaan kehitystyöhön. Etenkin huippu-urheiluun tähtäävässä toiminnassa pitäisi ikäluokan lupaavimmat talentit havaita entistä varhaisemmassa vaiheessa ja kohdistaa resursseja heihin. Joukkueen menestyksen tavoittelu juniori-ikäluokissa koettiin siis lyhytkatseiseksi, mikäli haluttiin tuottaa yksittäisiä pelaajia lajihuipulle. Se tahtotila oli yleistymässä, vaikka joukkueurheiluun kuuluvasta avoimesta sosiaalisuudesta ei haluttukaan luopua. Usein vastaajat nostivat resurssipulan esiin rajoittavana tekijänä.

V2: "Kokonaisvaltainen valmennus ja yksilön valmentaminen ainakin pitäis olla tärkeintä. Resurssit ei riitä toiminnan yksilöimiseen ja ryhmäkokojen pienentämiseen."

V5: ”Ilveksessä tehdään valmennusta pelaajalähtöisesti. Pyritty kouluttamaan uudetkin valmentajat siihen, että huomioidaan yksilö ja hänen vahvuutensa. Kokonaisvaltainen valmennus on ollut yleinen suuntaus viime vuosina ihan koko Suomessakin. Eli huomioidaan persoonana, henkiset ominaisuudet, muu elämä, muu rytmitys ja koko paketti perhetaustoineen mukana valmennuksessa.”

V9: ”Sehän on Palloliiton hieno tavoitekin tämä yksilölähtöinen valmennus. -- Oon sitä mieltä, että juniorivalmennuksessa pitäisi joukkuevalmentajien lisäksi olla valmentajia, jotka keskittyis yksilöiden kehittämiseen. Kaikissa ikäluokissa olis hyvä olla talenttivalmentaja auttamassa. Usein se vaatii keskittymistä yhteen asiaan koko joukkueen sijasta.”

V1: ”Edustusjoukkueessa on kärki, pyramidin huippu. Mitään ei saa hakata kiveen kuitenkaan. Yksilöt kehittyvät eri aikaltaan. Junioritasolla harrasteporukassa pelannut voi olla paras pelaaja aikuistasolla, ja näin Ilveksessä myös toimitaan.”

5.6 Vertailu kollegoihin ja kotiin

Valmentajat tiedostivat valmentajakollegoiden, seurojen sekä kodin yhteistyön hyödyt ja haasteet esimerkiksi resurssien osalta sekä peräänkuuluttivat Ilveksen strategiaan selkeyttä ja painotusta huippu-urheiluun.

Kaikki haastateltavat ilmaisivat, että räikeitä ristiriitoja heidän omien kasvatuskäsityksensä ja muiden vartenotettavien tahojen välillä ei ole. Muut valmentajat seuran sisällä koettiin kokonaisuudessaan olevan arvoiltaan ja tavoitteiltaan samanhenkisiä, joskin persoonallisuus- ja valmennustapaerojakin nousi esiin. Konkreettisten käytännön keinojen nähtiin vaihtelevan, vaikka periaatteelliset tarkoitukset olisivatkin samoja. Seuran ajamiin arvoihin ja tavoitteisiin nähtiin parhaiten toteutuvan koulutettujen ammattivalmentajien toimesta, kun taas varianssia esiintyi etenkin harrastevalmentajiin verrattuna.

V2: ”Samalta kantilta ainakin päätoimiset ajattelee. Niin paljon on tästä puhuttu. Huippu-urheilua pitäis palvella enemmän. Isävalkkuja ja ota-valkkuja voi olla sellasia jotka painottaa pelailua ja höntsäilyä.”

V3: ”Edustustoiminnan ulkopuolella vanhempivalmentajilla ei oo kaikilla kokemusta, taustaa tai samoja intressejä. Osa voi mennä vain oman lapsen näkökulmasta. Heitä pitää muistuttaa koko homman pointista.”

V6: "Toimintatyyleissä on paljon eroja. Meilläkin on tiimissä kahdeksan valmentajaa. Kaikki ei välttämättä panosta niin paljon vaikka palautteenantoon ku pitäisi. Se on kyllä tiedostettu myös seuran sisällä."

V7: "Seuraidentiteetti vaikuttaa siihen, millaista jalkapalloa pelataan. Kyllä mun arvojen täytyy olla linjassa seuran kanssa. En halua valmentaa seurassa, jossa on erilainen filosofia. Toinen alue opettamisessa on persoona, ja se ei riipu seurasta."

Yleinen viesti oli, että Ilveksen strategiaan pitäisi kuulua se, että seurassa entistä enemmän panostettaisiin huippupelaajiin. Vastaajat nostivat myös esiin, että tässä kehityskulussa tavoite oli samalla kehittää harrasteryhmiä ja järjestää niillekin tasokkaampaa valmennusta. Se mikä seuran todellinen erikoistumislinja oli silloin ja on tulevaisuudessa jää epäselväksi, jos vertaa esim. vastaajien 2 ja 9 näkemyksiä.

V2: "Meillä on 10-11-vuotiaita lapsia jotka elää täysillä harjoittelussa ja on jo päättänyt että ne haluaa ammattilaiseksi ja on valmiina sitoutumaan. Nyt ollaan Ilveksessä alettu kääntämään että huippu-urheilutoiminta painottuu. Sitähän tää on, ei oo vaihtoehtoa Ilvekselle kun me ollaan niin iso toimija. Toki Ilves on samalla kaikkien liikuttaja."

V9: "Ilveksessä tavoite on nuorten harrastetoiminnan kehittäminen. Sille on kysyntää, mutta vielä ei olla päästy tarttumaan. Alle 12-vuotiaille on eri tasoryhmiä, mutta siitä ylöspäin toiminta on hyvin kilpaurheilupainotteista. Harrasteryhmien tarjonta on köykäisempää tällä hetkellä."

Ilveksen seura-arvoihin ja toimintamalliin kaivattiinkin lisää tarkkuutta ja syvyyttä. Seuraidentiteetistä puhuvat vastaajat eivät kokeneet pystyvänsä erittelemään niitä eksakteja käytännön toimia, joilla yleismaailmallisia ja monitulkintaisia periaatteita haluttiin seuran puolesta toteuttaa.

V6: "Seuran arvothan on niitä samoja mitä sä näet joka paikassa. Semmosia yleissloganeita, että mitä ne sit sisältää ja miten niitä ihmiset tulkitsee nii voi olla taas toinen asia. Jos siellä sanotaan että 'iloa, yhdessä tekemistä' niin mitäpä siitä."

V4: "Ilveksen kasvatulinja on kanssani pitkälti sama. Mutta seuran linjoissa pitää päästä syvemmälle. Esim. ei vain puhuta terveellisestä elämäntavasta, vaan kerrotaan miten sitä toteutetaan. Avataan käytännössä asioita."

Kuten aiemmin käsiteltiin huippu-urheilu- ja harrastejoukkueiden yhteydessä, valmentajien mielestä seurojen pitäisi tunnistaa omat resurssinsa ja kohdistaa toimintansa tiettyyn viitekehikseen yhteistyössä muiden alueen seurojen kanssa. Kaksi vastaajaa toi esille, että eri seurojen välinen valmennuksen tasoero, kilpailuasetelma ja asennevastaisuus voi jarruttaa vastavuoroista yhteistyötä. Vastaajien mukaan Ilveksen valmennustaso oli verrattain korkealla ja seuran suuri näkyvyys ja merkitys Tampereen alueella saattoi johtaa muiden alemmuudentunteeseen. Seuraylpeys ja sen voimistama keskinäinen kilpailu voi jättää pelaajakehityksen toissijaiseksi.

V8: "Ilveksessä valmennustaso alkaa olla hyvä, joten ei tarvitse kyseenalaistaa kollegojen tekemisiä. Verrattuna esim. TKT:ssä vois ristiriitoja tullakin, kun valmentajien taso ei oo niin hyvä. Koulutus on iso juttu siinä. Siellä ei puututa, eikä käydä paikan päällä katsomassa, vaikka varmasti on osaaviakin valmentajia."

V10: "Tulee sieltä (TPV:stä) nokittelua. Yleisesti Suomessa varsinkin valitettavan paljon on sitä, että jos pelataan alueen isointa seuraa vastaan. Voittaminen jättää sivuun kaiken muun, eli esim. miten kasvatetaan pelaajia ja miten opetetaan lajia. Kaikki ei ymmärrä oman seuran profiilia ja mahdollista toimintaa."

V11: "Valitettavasti monella paikkakunnalla keskitytään paikallisvastustajan dissaamiseen, eikä vilpittömään yhteistyöhön."

Haastattelussa pyydettiin vertailemaan vastaajan omia kasvatuskäsitelmiä muihin valmennettavien kohtaamiin kasvatustekijöihin. Moni vastaajista työskenteli tavalla tai toisella koulumaailmassa, esim. liikkuva koulu - hankkeessa, mutta vertailu seuravalmennuksen ja koulun välillä jäi hyvin vähäiseksi. Lajihyötyjä ei nostettu esiin, päinvastoin osa vastaajista koki koulun enemmänkin haasteena kuin mahdollisuutena, sillä aikaa vievä tavoitteellinen huippu-urheiluun tähtäävä valmennus joutui sopeutumaan koulupäivien ryhtiin. Kukaan vastaajista ei käsitellyt opetussuunnitelmaa ja sen määrittämää varsinaista koululiikuntaa. Virallisen opetuksen ulkopuolisen kerhotoiminnan uskottiin kuitenkin yleistävän koulujen vaikutuspiirissä. Muitakaan yhteiskunnallisia instituutioita ei mainittu, mutta valmennettavien koti ja perhe

koettiin merkityksellisinä myös omaa toimintaa ohjaavina tekijöinä. Perinteisten perhearvojen ja elintapojen koettiin jossain määrin pirstaloituneen.

V10: ”Nykyään ihmiset on kiireisempiä ja avioeroja tulee, voi olla vaikka niin että toisen vanhemman ollessa vastuussa niin lapsi tulee iloisesti reeneihin ja toisen kanssa ei. Kodin tuki voi vaihdella, ja aina ei tiedä mikä lapsesta itsestä on hauskaa.”

V11: ”Koulu ei sinällään oo mulle osa sitä valmennusympäristöä. Futisharrastus on kuitenkin vapaa-ajan toimintaa, vaikka sekin raja varmaan hämärtyy tulevaisuudessa. Työelämä muuttuu nopeasti muutenkin, mutta kotoahan ne kaikki lapsen valmiudet ja käytöstavat ensisijaisesti lähtee.”

Kodin ja seuran välinen aktiivinen vuorovaikutus oli kaikkien vastaajien mukaan yleistymässä, johon vaikuttaa teknologisten viestinmahdollisuuksien monipuolistuminen ja palautteen merkityksen korostaminen. Kotoa tuleva positiivinen palaute oli kuitenkin edelleen harvinaista. Keskustelut kodin kanssa tuotiin usein esiin negatioiden kautta. Puhe kääntyi kotoa tulevaan negatiiviseen palautteeseen ja keinoihin, joilla sitä voisi välttää. Ristiriidoista yleisimmiksi nousivat pelaajien tasoryhmiin jaottelu, pelipaikka ja valmentajan antama peliaika. Mikäli vanhemmilla ja valmentajalla oli näkemyseroja, ne perustuivat lähes aina vanhemman korkeampiin odotuksiin ja optimistisiin käsityksiin lapsen taidoista ja kyvykkyydestä.

Myös harrastuksen rahoitus eli taloudelliset tekijät nähtiin jännitteitä luovana teemana. Aina ei ollut kyse vanhempien asenteellisuudesta tai mielipide-eroista taloudellisiin resursseihin, vaan yksinkertaisesti vanhempien rahapuutteesta. Vastaajat myönsivät ohjatun jalkapalloharrastuksen alati kallistuvan. Korkeat hinnat sulki vähävaraisia perheitä seuratoiminnan ulkopuolelle.

V2: ”Mä käyn jatkuvaa kanssakäymistä sähköpostissa, vaikka tosi vähän vanhemmilta tulee palautetta, tuntuu että silloin kaikki on hyvin.”

V8: ”Hetki kauden alusta kun kertoo suoraan omat näkemyksensä ja perustelut, niin se vähentää palautteen määrää kauden mittaan. Lähinnä palaute on sellaista, että vanhemmat elää lapsen elämää enemmän kuin lapsi itse. Pelipaikka ja -aika herättää keskustelua, eikä (vanhempi) näe kokonaiskuvaa.”

V4: ”Miksi heidän lapsensa on tietyssä tasojoukkueessa tai ei pääse pelaamaan?’ Joidenkin kanssa vähintään kerran kuussa kerrataan lapsen tilannetta. Oon sanonut, että mulle voi soittaa ja voin perustella päätöksiäni, mutta vanhemman tekeminen ei saa vaikuttaa lapsen tekemiseen joukkueen kesken. --- Ilveksen kilparyhmissä harrastaminen on aika kallista. Vanhemmat joutuvat tekemään kompromisseja. Varmasti hukataan myös sitä potentiaalia siihen, että ei oo yksinkertaisesti kaikilla varaa.”

V9: ”Talkootyötä tää toiminta pitkälti on, niin ikuinen kiista on, että kuin paljon talkootyöstä hyvitetään rahaa niille vanhemmille, jotka eniten osallistuu talkoisiin. Sehän on määritelty yhdistys- ja verolainsäädännössä, että raha pitää jakaa tasan kaikille. Talkootuotot kohdennetaan koko joukkueporukalle, vaikka tekijäporukka olisi kuinka pieni.”

5.7 Lajikulttuurin uudistaminen

Suomalaisessa hyvinvointikulttuurissa jalkapalloa ei nähty potentiaalisena työllistäjänä. **Keinot lajikulttuurin kehittämiseksi eivät olleet yksiselitteiset, mutta kansainväliset tuulet voivat tuoda kaivattua muutosta esimerkiksi ammatillisuuteen.**

Kaikki valmennuksen osa-alueet nivoutuivat tavalla tai toisella käytettävissä oleviin resursseihin. Arvopohjaa toteutettiin käytännön keinoin, joihin valmentajat toivoivat enemmän taloudellista tukea. Täysipäiväisiä palkattuja valmentajia kaivattiin lisää, jotta ryhmäkokoja voisi pienentää ja valmennuksessa keskittyä yksilölliseen kohtaamiseen paremmin. Valmentajien koulutukselle oli lisätarvetta, ja siinä kansainväliset menetelmät olivat tervetulleita. Kaikki tämä vaatisi suurempia taloudellisia ponnistuksia niin seuroilta, kuin yhteiskunnaltakin. Kuten jo pitkään ulkomailla, myös Suomeen oli tullut formaaleja koulutuslinjoja ammattivalmentajille. Osa vastaajista kuitenkin koki, että koulu ja jalkapalloharrastus olivat suurilta osin erillisiä elämänalueita, jotka voivat jopa olla esteenä toisilleen.

V2: ”Resurssit ei täysin kohtaa. Päätoimisia valmentajia tarvitaan lisää. Vaadittais rahaa, se on tietysti helppo sanoa.”

V5: ”Suomessa on hankala ammattilaisena toimia. Kulttuuri on sellainen. On vaikea heittäytyä vain seuratoimintaan ja säilyttää toimeentulo. Vaatii kompromisseja. Jalkapalloilijan ammatti ei Suomessa takaa mitään. Mut sit

tuolla jossain Briteissä tai Euroopassa niin siihen opiskellaan ja valmistaudutaan ja koulukin palvelee siinä.”

Jotta kotimaisen jalkapalloliigan ja jalkapalloseurojen talous kohenisi, haasteltavat peräänkuuluttivat kokonaisvaltaista asennemuutosta ja yhteiskunnallista keskustelua. Jalkapallo ei ollut Suomessa saanut samanlaista jalansijaa, kuin muualla pohjoismaissa, puhumattakaan eteläisemmistä maista. Vaikea ilmasto lyhyine kesineen oli yksi luontainen rajoittava tekijä, mutta ei perustavanlaatuinen este.

Urheilu, ja etenkin kansainvälistyvässä maailmassa jalkapallo, pitäisi nähdä luontaisena osana elinkeinoelämää. Yhteiskunnan kulttuuri-ilmapiirin muutos on kuitenkin monen tekijän summa, eikä nopeaa oikotietä ole käytettävissä. Keinot Suomen jalkapalloilun nostamiseksi kansainväliselle tasolle oli vaikea prosessi pukea sanoiksi saati viedä käytäntöön, kuten vastaaja 6:n kommentti kertoi.

V6: ”Jalkapalloilu pitäisi nähdä potentiaalisena urana. Mä en sano että se tapahtuu sormia napsauttamalla ja että se on mikään keino, se on enemmänkin päätepiste, tai ei päätepiste mut siis eräänlainen tavote.”

V11: ”Suomessa talvilajit vie huomiota ja sponsoreita, mutta kyllä joukkuelajit ylipäätään kiinnostaa ihmisiä ja monella pikkulajilla menee paljon huonommin. Futis kasvaa kuitenkin koko ajan. Jostain syystä pelaajien ja joukkueiden taso ei vaan oo syttynyt samalle tasolle vaikka Ruotsin ja Norjan kanssa. Onhan sielläkin kylmä ja silti seurat ja koko se fanikulttuuri on isompaa ja olosuhteet on kunnossa.”

Suomen ainutlaatuinen hyvinvointiyhteiskunta nähtiin yhtenä selittävänä tekijänä sille, että jalkapallo ei ole kiinteä ja intohimoinen osa suomalaista kulttuuria. Kukaan haastateltavista ei sinällään kritisoinut hyvinvointiyhteiskuntaa ja kansalaisten vahvaa sosiaaliturvaa. Korkea elintaso kuitenkin mainittiin yhdeksi syyksi sille, ettei jalkapalloilulle ja ylipäätään kilpaurheilulle omistauduta. Vapaa-ajan tekemistä, uravaihtoehtoja ja opiskelumahdollisuuksia oli niin paljon muutenkin, että jalkapallo ei ollut ainoa tie onneen. Toisaalta yhteiskunnan pirstaloituneisuus voi myös olla uusi kivijalka sille, että suosittuna ja verrattain pysyvänä lajina jalkapalloon turvaudutaan ja omistaudutaan jatkossa syvemmin.

V9: ”Hyvinvointiyhteiskunnassa on muutakin tekemistä kuin huippu-urheilu. Se ei oo juuri kellekään pelastumiskeino Suomessa. Ulkomailla urheilu on paljon tärkeämpi mahdollisuus. Suomessa on paljon vaihtoehtoja ja urheilijan polulta on helppo jäädä pois. Käsitys Suomessa elää, että urheilun rinnalla pitää huolehtia sivistyksestä ja koulunkäynnistä.”

V2: ”Suomessa liian usein ajatellaan että ne (juniorit) on vasta kymmenvuotiaita. Siinä vaiheessa ollaan puolessa välissä sitä uraa kun pitäis jo olla nuorten majuissa. Esteenä on suomalainen mentaliteetti. Et se on 'vain harrastus'. Koulut pitää hoitaa hyvin ja mennään mieluummin kaverien synttäreille ku treeneihin. Ikävä kyllä heikompiosaisilla ihmisillä futis on tärkeämpi osa-alue elämässä, mitään muuta ei oo.”

V11: ”Kilpailu ihmisten vapaa-ajasta on kovaa ja viihdettä tulee joka tuutista. Mutta pienin askelin mä näen, että Suomesta tulee jalkapalloyhteiskunta. Kaiken roskan seassa futis puhuttelee niin monia.”

Vertailu ulkomaihin korostui suomalaisesta jalkapallokulttuurista puhuttaessa. Kotimaisilla seuroilla ei ollut yhtä pitkää, perinteikästä ja vakavaraista historiaa, kuin muualla. Se heijastui myös maajoukkueen pärjäämiseen. Yhtenä varmana kehityssuuntana moni valmentajista piti maahanmuuttajataustaisten pelaajien yleistymistä seura- ja maajoukkueissa. Etenkin pakolaisperheiden lapset nähtiin potentiaalisina jalkapalloon heittäytyjinä, joilla voi usein olla kotikasvatuksesta kumpuava intohimo lajia kohtaan sekä myös fyysiset edellytykset paremmalla tasolla. Kansainvälisyydestä haettiin muutenkin keinoja oman toiminnan kehittämiseen. Turnaukset ja leirit ulkomailla olivat arvokkaita kokemuksia. Valmentajat hakivat omaan koulutukseensa uusia ulkomaisia vaikutteita.

V2: ”Väitän että 75% Suomen junnumajuissa on mamutaustasia 10 vuoden päästä. Ruotsin majussa on enää aika vähän kantaruotsalaisia.”

V5: ”On mielenkiintoista nähdä, pystytäänkö me vielä pärjäämään siinä missä ollaan heikkoja, eli 15-18-vuotiaiden kanssa. Siihen ikään asti on oltu kansainvälisellä tasolla ja kilpailtu Euroopan kärjenkin kanssa. Haluan nähdä pudotaanko kydistä vai kuinka käy, nyt kun on paljon asiat muuttunu Ilveksen taustoissa ja miten seuraa pyöritetään. Se on yleinenkin suuntaus, mutta seurassa ollaan pärjätty alle 15-ikäluokalla pitkään.”

V6: ”Ekkono method on parasta mitä Suomi-futiksessa on tapahtunut pitkään aikaan. Se on katalaanifirman järjestämä valmentajakoulutus. Siinä laitetaan pelaaja ratkasemaan kysymyksiä ja ajattelemaan enemmän itse. Ilveksestä tietyt valmentajat on siinä mukana ja on haettu sieltä mallia.”

Valmentajat toivat esiin monenlaisia kehityskohteita, joihin Suomessa pitäisi ensisijaisesti puuttua ja samalla uudistaa lajikulttuuria. Valmentajilla oli keskenään hieman ristiriitaisiakin käsityksiä. Esim. osan mielestä kehitettävää oli etenkin kaikkein nuorimpien ikäluokkien toiminnassa, osa taas koki, että vanhimmat juniori-ikäluokat vaativat suurimman tasonnoston. Harjoitusten määrän ja laadun keskinäinen suhde jakoi myös mielipiteitä, sillä toistojen suuri määrä ja omatoiminen harjoittelu nähtiin tärkeänä itseisarvona, toisaalta koulutettujen valmentajien erityisen laadukas valmennus nähtiin parhaimpana tehokeinona. Kaksi vastaajaa toi esiin myös sukupuolijaon, joka suosi poikapelaajia. Parannusehdotusten moninaisuus alleviivasi haasteidenkin kirjavuutta.

V4: "Suomessa korostetaan aina määrää, mutta mun mielestä määrä on jo riittävä, mutta laatu on huono. --- Pitäisi aloittaa jo nuorempien kanssa kasvattaminen siihen, että mitkä asiat pitää olla kunnossa, että voi olla urheilija. Nuoremassa päässä pitäisi tehdä paremmin."

V6: "Suomalaisessa futiksessa on ongelma, että junnut käy kuusi kertaa viikossa treeneissä, mutta ei treenata omalla ajalla. Tietyt motoriset taidot oppii vain toiston kautta. Tyttöjen puolella naisfutiksen arvostus pitää nousta. Ilveksessä tilanne on ihan hyvä, mutta meilläkin on tyyppejä, joille mimmifutiksella ei ole samaa arvostusta kuin poikafutiksella. Muissa seuroissa on järkyttäviä tilanteita."

6 TULOSTEN TARKASTELU

Gadamerilaisen hermeneuttisen filosofian mukaisesti en pyri tässä fenomenografisessa tutkimuksessa objektivoimaan valmentajia tai löytämään kausaalisia syy-seuraussuhteita valmentajien käsityksille. Edistän tuloksien avulla dialogista asennetta toiseutta kohtaan, olkoon se sitten valmentajan oma horisontti, valmennusperinteistä nouseva horisontti tai jotain siltä väliltä. Tämä vastaa fenomenografisen tutkimusotteen perushenkeä, jossa tutkitaan ihmisten näkemyksiä, käsityksiä ja perusteluita käsityksilleen suoraan haastatteleamalla, eikä ulkoisesti tarkkailemalla (Kakkori & Huttunen 2014, 394). Tutkimukseni ei siis raportoi sitä, miten asiat valmennus- ja seuramaailmassa ovat, vaan sitä, miten valmentajat ajattelevat asioiden olevan. Se on arvokasta ja riittävää jo itsessään (Marton 1981, 171-178).

Olen yhdistänyt juniorivalmennuksen perinteen horisontteja haastateltavien horisontteihin, jolloin fuusioituminen on johtanut edellä kuvailtuihin kategorioihin. Liikuntakasvatuksen käsitteistö ja metodologia ovat ohjanneet toimintaa, mutta fenomenografisen perinteen mukaisesti tulokset syntyivät empiirisesti aineiston perusteella (Åkerlind 2005, 321). Tässä prosessissa on kaksi horisonttia, joita minä tai valmentajat eivät välttämättä olisi tulleet ajatelleeksi suurena osana kokonaisuutta ilman fenomenografista aineistonanalyysia ja tulosavaruuden muodostamista. Uusia näkökulmia ovat 5.5., jossa vertaillaan yksilökeskeistä tehovalmennusta ja tasapäistävä harrastetoimintaa sekä 5.7., joka kuvailee käsityksiä jalkapallokulttuurin uudistamisesta Suomessa.

Heideggerilaisittain tätä prosessin tulosta eli uutta horisonttia voidaan kutsua hermeneuttiseksi totuudeksi. Se ei ole asian ”koko totuus” tai asian ja ajatuksen vastaavuutta, vaan se on valmentajien kilpailu- ja kulttuurikäsitteiden paljastumista omassa olemisessaan. Tulosta ei olisi havaittu ilman tutkijan ja haastateltavien sekä tutkijan ja aineiston dialogista kohtaamista, eli se ei ole minun subjektiivinen konstruktio, vaan kokonaisvaltainen hermeneuttinen kokemus, joka aukaisee uuden horisontin samalla kuitenkin peittäen toisen

mahdollisen horisontin. (Kakkori & Huttunen 2014, 394-395). Esim. koulun rooli valmentajien kasvatuksessa jää aineistossa pieneksi ja vähäiseksi, vaikka siitä käytiin keskustelua. Se voisi olla yksi haastateltavien peittyneet horisontit.

6.1 Peli ja uudet horisontit tulosavaruudessa

Gadamer (2004, 103-108) kuvailee totuuden tapahtumaa kokemuksena, jossa tutkija vetäytyy osaksi jotain itsensä ulkopuolella. Totuuden kokeminen edellyttää siis itsensä menettämistä, jotta voi tarkastella jotain suurempaa ja laajempaa kuin itse. Tätä Gadamerilaisen hermeneutiikan mukaisesti antisubjektiivisuutta voi käsitellä pelin käsitteellä. Gadamerin mukaan pelillä on "mediaalinen" luonne: pelaajat eivät hallitse tai ohjaa peliä, mutta ovat kiinni siinä. Peli on ensisijainen pelaajan tietoisuuteen nähden ja se seuraa omaa kurssiaan, eli pelin subjekti ei ole pelaaja, vaan peli itse. Pelaajalla on kuitenkin oma vastuunsa ja tärkeä roolinsa. Pelaajan heittäytyessä peliin siitä tulee vaivatonta ja spontaania, aina houkuttelemalla pelaajia lisää sisäänsä. Se tosiasia, että pelissä pelaaja esiintyy itsensä ja pelin välillä, toisin sanoen ei kontrolloi täysin tilannetta eikä toisaalta ole täysin passiivinen, heijastaa medialiteettia. Pelaaja tietää mitä on tekemässä, mutta tulee jatkuvasti yllätetyksi, ja se on pelin lumoava vaikutus.

Pelin käsite on mielenkiintoinen, sillä tässä tapauksessa jalkapallo pelinä on se alkuvoima, joka on toiminut virikkeenä tutkimuksen tekemiselle. Peli on muutakin, kuin pallon potkimista kentällä. Se sisältää monia eri toimijoita tunteineen ja suhteineen niin kentällä, vaihtopenkillä, valmentajistossa, yleisössä, olosuhdehenkilöstössä ja mediassa, kuin yhtä paljon takapihoilla, kaduilla ja kotisohvalla. Pelissä ollaan aktiivinen osa jotain yhteisöä, kuten seuraa, mutta peli jatkaa kulkuaan ilmankin. Valtaosa haastatelluista valmentajista puhuu jalkapallosta ja pelistä laajemmassa kontekstissa, kuin vain lajina, jonka voi tiivistää sääntökirjaan. Tulkitseen sen intohimona ja tietynlaisena flow-tilana, jota hyödynnetään niin teho- kuin harrastevalmennuksessa (5.5.) sekä koko lajikulttuurin uudistamisessa (5.7.).

Mainittakoon sivuhuomiona, että monitulkintaista pelin käsitettä on hyödynnetty muuallakin, kuin ihmistieteissä. Esimerkiksi matematiikan saralla kehitettyä peliteoriaa (game theory) on sovellettu edelleen kohti urheilupeliä, yhdistämällä matemaattisia malleja taloustieteelliseen urheilumarkkinointiin ja

liikuntatieteelliseen pelitapahtumien määrälliseen analyysiin. Mallien oletuksena on pelin kahtiajako äärelliseen ja äärettömään. Äärelliset pelit, kuten jalkapallo, ovat instrumentaalisia aktiviteetteja, joissa tarkkaan määritettyjen pelaajien, sääntöjen ja rajojen tavoitteena on saavuttaa voitto. Ääretön peli, jota on vain yksi, sisältää kaiken todellisen alati muokkautuvan vuorovaikutuksen ja sen ainoa tavoite on jatkaa pelaamista. (Andreff & Szymanski 2006.)

Kakkori ja Huttunen (2014, 393) kuvaavat hermeneuttisen ja fenomenografisen tutkimuksen tekemistä dialogiksi tutkijan ja tutkittavien välillä, joka on parhaimmillaan peliä. Peli ja tutkimuksen uudet tulokset ovat prosessuaalinen totuus, joka on ymmärretty kokemuksen kautta. ”Tämä liittyy hermeneuttiseen kokemukseen siten, että joskus dialogin (dialogi perinteen kanssa tai dialogi toisen ihmisen kanssa) pelimäisessä tapahtumisessa, voi syntyä uusi ymmärtämisen tai ajattelemisen tapa. Tämä uusi ymmärtämisen tapa voi muuttaa ihmisen (pelaajan, dialogin käyjän) horisonttia niin radikaalisti, että koko maailma alkaa näyttäytyä uudessa valossa ja ennen näkemättömiä asioita tulee näkyväksi.”

Tutkimuksessani dialogi lähtee pelimäisesti käyntiin synnyttäen uuden ennakoimattoman perspektiivin asiaan, joka hermeneuttisena kokemuksena muuttaa tapaa, jolla Ilves-jalkapallon juniorivalmentajien kasvatuskäytännöt koetaan. Perspektiivi on tulosta horisonttien fuusioitumisesta, eli kohtaamisesta erilaisten esiyymmärrysten välillä. Kohtaamisen edellytyksenä on, että minä tutkijana ja valmentajat tutkittavina ymmärrämme jotain yhteistä jalkapallosta, valmennuksesta ja kasvatuksesta, mutta tieto, sellaisena kuin sen itse koemme, ei ole keskenään täysin samanlaista. Olemme osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja aktiivisesti kunnioittaen toistemme näkemyksiä. Kakkorin ja Huttusen (em., 393) sanoin: ”Kohtaaminen voi onnistua, kun osallistujien horisontit (esiyymmärrykset) ovat riittävän lähellä mutta toisaalta riittävän kaukana toisistaan sekä kun osallistujat omaavat toisiaan kohtaan dialogista suopeutta.”

6.2 Tulosten vertailu lajijärjestöihin ja urheilupuhetapaan

Olympiakomitean, Palloliiton ja Ilveksen kasvatuskäytännöt sekä urheilun perinnehorisontin puhetapa on esitelty luvussa 2. Seuraavaksi vertaan tutkimukseni tuloksia niihin.

6.2.1 Olympiakomitea

Monilajiseurana Ilves pystyisi vastaamaan Olympiakomitean ensimmäiseen lupaukseen monilajisuudesta, mutta koska tässä yhteydessä puhutaan vain jalkapallosta, painotus olkoon lajiharjoittelun monipuolisuudessa. Valmentajat eivät sinällään tuo vaihtoehtoja jalkapalloseuralle, mutta painottavat tiimivalmennusta, jossa eri valmentajilla on erityisosaamisalueensa ja sitä kautta pelaajat saavat monipuolisia harjoitteita. Innostavuus ja kannustavuus toistuvat positiivisen ilmapiirin luonnissa. Valmentajat haluavat edustaa esimerkillistä elintapaa etenkin terveellisyyden kautta, johon kuuluu liikunta ja sopiva ravinto.

Ennakkoluuloton yhteistyö yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa näkyy haastateltavien ymmärryksenä siitä, että lapsen kokemusmaailma rakentuu jalkapalloharrastuksen ohella koulun ja kodin yhteistyölle. Nämä kaksi instanssia nostetaan esille, joskin usein negatiivisten kautta. Merkittäväksi koettu palaute kotoa on useammin negatiivista ja ikävässä mielessä työllistävää. Korkea koulutus nähdään jopa huippu-urheilua rajoittavana tekijänä, vaikka valmentajien kanssakäyminen koulujen kanssa voi olla vilkastakin, kuten liikuntakerhojen kautta. Muita yhteiskuntatoimijoita ei juuri tule esille, tosin muita seuroja ja urheilulajeja kohtaan asennoituminen voi olla ennakkoluuloista, sillä valmentajat pitävät jalkapallon puolia ja kokevat asenteellisuuden, ylpeilyn ja ymmärtämättömyyden haittaavan seurarajat ylittävää yhteistyötä.

Ilves pyrkii jatkuvasti kouluttamaan jäsenistöään ja vaikutteita haetaan ulkomailta asti. Siten valmentajatkin huomaavat toimintaympäristön muutoksia ja reagoivat niihin ammattimaisuuteen pyrkiessään. Ilves on innostava yhteisö, mutta ei voi sanoa, että siihen olisivat kaikki tervetulleita. Harrastamisen kalleus rajaa osallistujien määrää etenkin kilpatasolla. Toisaalta juuri vanhemmilta perittäväillä maksuilla voittoa tavoittelematon seura ylläpitää osaamista ja toimintaedellytyksiä. Suomen suurimpana junioriseurana Ilves liikuttaa massoja ja samalla rakentaa urheilijan polkua huipulle.

Ilveksen aktiivinen osallistuminen ulkomaisiin turnauksiin ja koulutuksiin ylläpitää kansainvälistä vertailua. Tietyissä ikäluokissa Ilves kykenee kilpailemaan tasapäin maailman huippujen kanssa, vaikka resurssit eivät yllä lähellekään samalle tasolle. Toiminta on kuitenkin taloudellisesti kestävä ja päivittäisvalmennus ammattimaistuu koko ajan. Ilveksessä lahjakkaille nuorille

luodaan mahdollisuuksia saavuttaa oma potentiaalinsa urheilussa ja muilla elämänaloilla. Merkillepantavaa on, että Olympiakomitean omassa neljännessä lupauksessa puhutaan nimenomaan lahjakkaista nuorista, eikä koko ikäluokasta. Eettisen kestävyuden lupaus ei nouse Ilveksen valmentajien kohdalla esille, vaikka sinällään eettisistä arvoista välillisesti puhutaankin.

Olympiakomitean arvoista (yhdessä/yhteisöllisyys, ilo, kunnioitus, vastuullisuus ja erinomaisuus) moni vastaa valmentajien ilmoittamaa arvopohjaa oikein hyvin, mutta yhdessä tekemisen voi nähdä olevan ristiriidassa yksilökeskeisen tehovalmennuksen kanssa, jossa kilpailu karsii heikkoja. Toisaalta samalla korostuu erinomaisuus, kun tavoitellaan huippu-urheilua ja kilpailullista menestystä. Olympiakomitean itsemäärittelemä tehtävä huippu-urheilun osuuden kasvattamisesta liikuntakulttuurissa on identtinen valmentajien näkemykseen.

Kunnianhimoinen Olympiakomitean tavoite luoda Suomesta maailman liikkuvin ja Pohjoismaiden menestyvin urheilukansa vuoteen 2020 mennessä ei vaikuta ollenkaan realistiselta. Ottamatta syvemmin kantaa liikkuvuuteen ja muuhun urheilutoimintaan, pelkästään jalkapallossa Suomen sijoitus maailman virallisessa tasorankingissa on useiden vuosien ajan ollut lähempänä sadatta, kuin ensimmäistä sijaa. Vertailun vuoksi toukokuussa 2019 Tanska oli 10., Ruotsi 14., Islanti 40., Norja 50. ja Suomi 60. Suomi on myös ainoa pohjoismaa, joka ei ole päässyt maajoukkueiden arvokisoihin (Fifa 2019). Euroopan seurarankingissa Suomen parhaimmaksi sijoittunut HJK on sijalla 133. ja Ilves sijalla 383. (Uefa 2019).

6.2.2 Palloliitto

Palloliiton Fair Play -ohjelman mukaiset arvot luotettavuudesta, yhteisöllisyydestä, iloisuudesta ja menestyksestä kohtaavat suurimmaksi osaksi Ilveksen valmentajien arvomaailman. Suurena painoarvona koettu rehellisyys nivoutuu luottamussuhteen rakentamiseen, jota ruokitaan kannustavalla ja iloisuuteen pyrkivällä ilmapiirillä, joskin kilpailussa myös pettymyksen tunne koetaan arvokkaana kasvattavana kokemuksena. Samalla saadaan niin sanotusti kantapäähän kautta oppia siitä, mitä menestyminen vaatii. Kuten

Olympiakomitean kanssa, myös Palloliiton ihanne yhteisöllisyydestä voi olla ristiriidassa yksilökeskeisen tehovalmennuksen kanssa.

Vasaraisen & Haran (2005, 160) toteuttamassa kyselytutkimuksessa kartoitettiin 70 jalkapallovalmentajan näkemyksiä eri puolilta Suomea. Kyselyn perusteella jalkapallovalmentajien kokema tärkein arvo oli reilun pelin säännöt, joka sai keskiarvoluvun 9,1 arvon tärkeyden asteikolla 1-10. Määrällinen kysely poikkeaa luonteeltaan haastattelusta, mutta myös Ilveksen jalkapallovalmentajien voi tulkita arvostavan reilun pelin säännöt tärkeiksi, joskaan ei välttämättä kaikkein tärkeimmiksi arvoiksi.

Vasaraisen & Haran (2005, 164-165) samassa yhteydessä selvittämä valmennuksen yleisin ongelma oli harjoitusolosuhteet, joka sai kaksi kertaa enemmän ääniä, kuin kyselyssä toiseksi yleisimmäksi ongelmaksi koettu aikapula. Ilveksen valmentajat eivät puolestaan kritisoi olosuhteita juuri ollenkaan, joten Palloliiton yksi 2000-luvun kansallisista kärkihankkeista jalkapallo-olosuhteiden parantamiseksi lienee tehonnut. Halliverkosto on laajentunut jalkapalloharrastuksen tason ja määrän noustua (em., 166).

Kaikki Pelaa -ohjelma kerää runsaasti kritiikkiä. Valmentajat omakohtaisesti nostavat ohjelman esiin eri yhteyksissä, joten sen vaikutus on syvällä seuratoimijoissa, joskaan ei Palloliiton tavoittelemassa mielessä. Kaikki Pelaa tulkitaan synonyymina sille, että jokainen pelaaja saa yhtäläisen peliajan ja palkinnon riippumatta taitotasosta. Periaatteet leikinomaisuudesta ja tasavertaisuudesta eivät nouse valmentajilta esille, kun käsiteltiin kilpailullista peliä. Kasvatuksellisenä arvona yhdenvertaisuus toki mainitaan tärkeäksi. Kolmas ja neljäs periaate yksilökeskeisyydestä ja taidosta osuvat parhaiten ja enenevissä määrin valmentajien toimintamaailmaan. Kuten Olympiakomitean tapauksessa, monipuolisuus ei tee suurta eroa puolesta tai vastaan. Turvallisuus ei määrällisesti toistu valmentajien puheessa usein, mutta kun se mainitaan, se nostetaan erityisen tärkeäksi periaatteeksi. Suvaitsevaisuus on kasvatuksen avoimuutta ja yhdenvertaisuutta, joten sen voi nähdä olevan linjassa valmentajien käsityksiin ihmisten kohtaamisesta. Viimeinen eli kahdeksas periaate päihteettömyydestä ei toistu puheessa sellaisenaan, mutta tulkitseen sen olevan osa tärkeänä pidettyä esimerkillistä, turvallista ja terveellistä elämäntapaa.

Toimintastrategia 2016-2020:n tavoitteina on nostaa miesten A-maajoukkueen statusta, taata entistä laadukkaampi seuratoiminta, parantaa kansanterveyttä liikunnan kautta sekä lisätä yhteisöllisyyttä. Valmentajien tavoitteet ovat samassa linjassa, sillä seurakontekstin sisälläkin nousi esiin huoli maajoukkueesta ja kansallisesta statuksesta. Pelaajan laadukas arki, elinvoimainen seura, mielenkiintoiset kilpailut sekä jalkapalloperheen aktiivinen viestintä ja vaikuttaminen kuuluvat myös valmentajien kehityskohteisiin. Etenkin jälkimmäinen on oleellisesta palautteen annossa ja vastaanottamisessa. Jalkapalloperhe on toki monitulkintainen käsite. Ilveksen valmentajat toivovat Suomen jalkapallokulttuurin ja sitä edustavien toimijoiden laajamittaista kehittymistä, mutta varsinaisesti perheen eli valmennettavan kodin kanssa viestiminen koetaan tapahtuvan usein negatiivisen palautteen yhteydessä.

6.2.3 Ilves

Ilveksen valmentajat kertovat ylpeydellä edustavansa Suomen suurinta seuraa, jolla on pitkät perinteet juniorivalmennuksesta. Lasten omatoimisen vapaa-ajan liikkumisen määrän koetaan vähentyvän entisestään, joten ohjattu jalkapalloharrastus on lajitaitojen lisäksi tärkeä väylä liikuntakasvatukseen.

Kuten Merikivi, Myllyniemi & Salasuo (2016, 86-87) toteavat, nuorten liikunta-aktiivisuuden väheneminen on Suomessa kansainvälisesti verrattuna voimakasta niin kokonaisliikunta-aktiivisuudessa kuin ohjattuun harrastustoimintaan osallistumisessa. Ohjatun liikunta- ja urheiluseuratoiminnan merkitys lasten ja nuorten liikuttamisessa on kasvanut ja kasvaa entisestään 2000-luvun aikana ja seuratoiminta on muuttumassa ennen kaikkea lapsille tyypilliseksi tavaksi liikkua. Valtioneuvoston selvitys (2018, 4) toteaa, että ”fyysinen kokonaisaktiivisuus on yhteiskunnassa vähentynyt ja merkittävästi myös lasten ja nuorten keskuudessa”.

Myös Ilves toteuttaa kattojärjestöjensä tapaan strategiaa ja suunnitelmaa, joka ulottuu vuoteen 2020. Keskeisimmät arvot välittäminen, avoimuus, ilo, taito, voitontahto ja terveet elämäntavat vastaavat suoraan Ilveksen valmentajien arvopohjaa, joskin aiemmin käsiteltyjen termien rinnalle nouseva voitontahto on monitulkintainen. Valmentajat tuovat esille, että häviämisesäkin piilee oma itseisarvonsa, sillä tappion hetkellä käsitellään vastoinkäymistä ja kohdataan

ongelma, joka täytyy ratkaista. Kyse on siis kasvatuksellisesta ja valmennuksellisesta ristiriidasta suhteessa vain voittoa tavoittelevaan kilpailuun. Sen lisäksi tulee muistaa, että valmentajat kokevat toisarvoisena yksittäisten kilpailujen voittamisen ja lyhytkatseisen menestyksen tavoittelun, sillä etenkin junioriurheilussa maalituloksen takana on oppimisprosessi, jonka toivotaan kantavan pitkälle aikuisikään. Voitontahto on siis arvokasta, mutta se pitää suhteuttaa lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteisiin.

Seuran missio tarjota jalkapalloa kaikille on niin ikään ongelmallinen. Toisaalta Ilveksen merkitys Suomen suurimpana junioriseurana ja massojen liikuttajana tuodaan ylpeänä esille, mutta samalla kaivataan toiminnan eriyttämistä niin seuran sisällä, kuin seurojen välillä. Itkonen & Kortelainen (1999, 65) ovat tutkimuksissaan jakaneet urheiluseurojen yleislinjan joko urheilullis-suorituksellisiin tai sosio-kulttuurisiin, joista Ilves osuu ensimmäiseen. Valmentajat toivovat jalkapallon tavoittavan mahdollisimman monen suomalaisen, mutta seurojen täytyy jakaa ammattitaitoiset osaajansa palvelemaan suurta joukkoa niin, että harraste- ja kilpajoukkueille on omat riittävät ja tarvittaessa erilliset resurssinsa. Tässä eriyttämisessä Ilveksen arvioidaan ja toivotaan keskittyvän tehovalmennukseen ja kilpaurheiluun. Samalla tuodaan esille taloudellinen eriarvoistuminen, jonka takia jalkapalloharrastus kasvavia kausimaksuja perivissä seuroissa, kuten Ilveksessä, ei olekaan kaikkien saavutettavissa.

Osa vastaajista tuo esille huolensa siitä, että ilman taitavan valmentajan reagoimista kilpailumenestyksen painottaminen voi haitata kokonaisvaltaista kasvatustehtävää. Oma kasvatustaito nähdään linkittyvän myös lajiosaamiseen, joka vahvistaa Vasaraisen ja Haran (2005, 109) käsitystä siitä, että taitamattoman valmentajan joukkueessa syntyy helposti ristiriitoja, jolloin kasvatuksellinen ote jää vähemmälle. Valmentajat eivät suoraan ilmaise, että junioripelaajat lopettaisivat urheiluharrastuksen liian kilpailun takia. Käy kuitenkin selväksi, että tavoitteellinen harrastaminen vaatii pelaajalta omatoimista sitoutumista ja tämän perheeltä entistä enemmän taloudellisia ponnistuksia. Spekulaatiivisissa ääritapauksessa mentaliteetti voi olla, että peliin pistetään kaikki tai ei mitään. Valtioneuvoston (2018, 4) selvityksen mukaan liikkuminen on polarisoitunut. Osalle liikunta on yhä keskeisempi elämänsisältö, kun taas toiset

eivät harrasta liikuntaa lainkaan joko omista valinnoista tai erilaisista syrjäytymistä edistävästä tekijöistä johtuen.

Honkonen ja Suoranta (1999, 8-13) toteavat, että tehovalmennus tekee junioritoiminnasta voimakkaasti karsivan valikointijärjestelmän. Toisaalta he painottavat myös, että kilpajoukkueiden toiminta on pitkäjänteisyyteen sitouttavaa, toisin kuin rennoilla harrasteporukoilla, joiden ”tarkoituksena on olla kivaa tässä ja nyt, ja jos kivaa ei ole, jäädään pois ja tehdään jotain muuta”.

Ilveksen pelaajien toivotaan pysyvän jalkapallon tai ainakin mielekkään terveen harrastuksen parissa, mutta valmentajien kanssa ei käsitelty sitä, kuinka yleistä liikunnan ulkopuolelle kokonaan jättäytyminen on tai miten he toimivat tätä drop out -ilmiötä estääkseen. Liikuntaharrastuksen lopettaminen on organisoidun urheilun merkittävä ongelma ja se vaikuttaa voimistuneen entisestään 2000-luvun aikana (Jaakkola ym. 2017, 18; Merikivi ym. 2016, 85–89).

Valmentajat kuvailivat seuransa huomioivan kasvatusarvot ja -tavoitteet, mutta niihin kaivataan tarkennuksia ja linjauksia käytännönkeinoista. Koulutettujen ammattivalmentajien ja niin sanottujen isävalmentajien välillä ero on siinä, että jälkimmäiset eivät välttämättä ota huomioon kokonaisvaltaista valmennusta, jossa noudatetaan seuran linjauksia ja huomioidaan kasvatusvastuu, vaikka virallisesti toimittaisiinkin Ilveksen organisaatiossa. Vasarainen & Hara (2005, 109) vahvistavat tämän näkemyksen yleisellä seuratasolla ja muistuttavat, että suuri osa lapsista ja nuorista pelaavat vapaaehtoisten vanhempien valmennuksessa. Puutteellisen koulutuksen, tietotaiton ja kokemuksen takia valmentaja ei välttämättä huomaa, kuinka suuri vaikutus hänen käyttäytymisellään on nuoriin ja koko seuraorganisaatioon.

Kokon (2017, 120-121) jaottelu seurojen liikuntakasvatuksen ilmenemisestä toteutuu tässä siten, että nähdäkseni Ilves toteuttaa vähintäänkin hyvää seuralähtöistä valistusmallia, jossa organisoituihin tukitoimiin kuuluu muun muassa valmentajakoulutus ja kollektiivinen sitoutuminen kasvatustehtävään. Ilves myös pyrkii niin organisaationa kuin yksilötasolla kehittymään kohti Kokon mainitsemaa seurayhteisöä, jossa liikuntakasvatus halutaan kiinteäksi osaksi rakenteita, eikä ainoastaan yksittäisten valmentajien tai ohjaajien ponnistukseksi. Pitkäjänteinen ja kannustava toimintakulttuuri johtaa kasvatuksen pysyvään rooliin, eikä se sulje pois kilpaurheilua.

Ilveksen kilpailullinen menestys kotimaassa on laajaan junioripohjaan nähden ollut vaatimatonta, mutta viime vuosien kehityssuunnassa Ilveksen rooli huippu-urheilun hyvänä palvelijana on kiistatonta. Ilveksen seurastrategian päätavoite eli ”Visio Suomen parhaasta jalkapalloseurasta” ei ole kaukaa haettava. Miesten A-maajoukkueessa Ilveksen kasvattamia pelaajia ei viime vuosina ole ollut, maalivahti Mika Hilanderin kahta harjoitusmaaottelua lukuunottamatta, mutta tähän on nykytahdilla todennäköisesti tulossa muutos lähivuosina. Ilveksen omia junioreita on noussut kiihtyvällä tahdilla aikuisten edustusjoukkueisiin ja kaikkiin junioreiden maajoukkueisiin. Ilveksen miehet ja naiset kilpailevat kaudella 2019 varteenotettavina Suomen mestariehdokkaina sarja- ja cup-kilpailuissa.

6.2.4 Urheilun puhetapa

Urheilun puhetapaa on käsitelty Hämäläisen (2008) sekä Kosken ja Tähtisen (2005) luomien eetosten ja merkityskokonaisuuksien avulla. Heidän työnsä on osittain pohjautunut Honkosen ja Suorarannan (1999) kokoamaan urheilun puhetavan nelikenttään, joka keskittyy nimenomaan juniorijoukkueisiin ja soveltuu siksi tähän tutkimukseen hyvin. Honkosen ja Suorarannan malli tulee esille myös Vasaraisen ja Haran (2005) valmennusoppaassa. Koen nelikentän olevan yleisesti hyväksytty, joten se toimii perusteltuna pohjana tämän tutkimuksen haastateltavien puhetapaa tarkasteltaessa. Hyödynnän myös Honkosen (1999) samassa yhteydessä julkaistua artikkelia joukkueurheilun nuorisotoiminnan myyteistä.

Noudatan seuraavaksi Honkosen ja Suorarannan esittämää järjestystä kenttien tarkastelussa ja alleviivaan, että yksikään niistä ei ole ainut oikea tapa kuvata arjessa toteutuvaa käytännötoimintaa. Tulkintani mukaan Ilves-valmentajien puheessa esiintyvät selvästi kaikki neljä teemaa. Korostuneimpana on sosialisatiopuhe, mikä ei sinänsä ole yllättävää, koska valmentajille on painotettu, että tutkimus on kasvatustieteellinen. Mikäli tutkimuksessa olisi keskitytty esim. huippupelaajien ammatilliseen kasvuun, olisi tehovalmennus saattanut nousta keskustelun dominoivaksi kentäksi. Eniten eriävyyksiä löysin hauskuuspuheen sisällöistä.

Tehovalmennus tähtää huippujen kasvattamiseen, johon myös Ilveksen valmentajat pyrkivät toiminnallaan. Ilveksen edustusurheilu on erotettu omaksi osakeyhtiömuotoiseksi yksiköksi ja myös junioritoiminnassa on lahjakkuuksien perusteella jaotellut tasoryhmät, joka on tyypillistä huippu-urheiluseuroille. Harjoittelun ja pelaamisen ei ole tarkoitus aina olla hauskaa, vaan primäärinen tavoite on Honkosen ja Suorannan (1999, 10) sanoin ”urheilun uroteot ja pelaajapalkkioiden hankkiminen”, johon myös Ilveksessä viitataan huippujen tuottamisella ammattipelaajan urapolulle.

Sosialisaatiopuhe korostaa joukkueurheilun merkitystä kunnon kansalaisuudessa. Käyttäytymisnormit ja vuorovaikutustaidot ovat avainasemassa. Valmentajat kokevat, että ilman heidän tarjoamaa jalkapalloharrastusta lapset ja nuoret voisivat ajautua turmiollisille elämänpoluille. Haastatteluissa korostuu suuri kasvatusvastuu, joka tukee kodin ja koulun toimintaa. Tästä syystä perustellaan oikeutus rahoituksen lisäämiselle, joskaan haastatteluissa ei varsinaisesti tuoda ilmi, pitäisikö sen painottua julkisiin verovaroihin vai yksityisten sponsoreiden markkinointitukiin. Vanhempien taloudelliset resurssit nähdään rajallisina, jopa riittämättöminä.

Moni valmentaja pitää erityisen tärkeänä toiminnan hauskuutta. Honkonen ja Suoranta (em., 12) kuvailevat, että *hauskuuspuhe* on perinteisesti ollut suomalaiselle työorientoituneelle kulttuurille vierasta. Urheilumenestys ja suurten massojen kiinnostus on historian saatossa ollut lähinnä ”totisissa yksilölajeissa”. Hauskuuspuheen olennainen termi on leikki. Ihminen nähdään elämänmittaisena leikkijänä. Se ei kuitenkaan kuulu haastateltujen suusta, ei edes pienimpien junioreiden ikäluokkien yhteydessä. Vanhempien oikeutta hauskuuteen ja vanhempien aktiivista roolia nimenomaan valmennustehtävässä ei myöskään tuoda esiin tavoiteltavana asiana, joten tässä kentässä puhuttavana on eriävyyksiä. Tärkeää on myös huomata, että Ilves-valmentajat valmistautuvat tulevaan. Aikavälit ovat pitkiä, usein vuosien mittaisia. Hauskuuspuheessa toiminta on puolestaan akuuttia hetkeen tarttumista, jolloin perusteet ja arviointi on lyhytjänteistä.

Ilves-valmentajien *terveyspuheessa* korostuvat terveelliset elämäntavat perustuen etenkin oikeaan ravintoon ja lepoon. Hyveellinen käytös johtaa myös turvalliseen ja sitä kautta terveelliseen yhteisöön sekä ympäristöön. Omatoimisen liikunnan vähentymistä kritisoidaan, joten jalkapalloharrastuksella nähdään

olevan kansanterveydellisesti parantava rooli. Valmentajat eivät esitä terveyspuheella perusteltuja liikuntarakentamisen investointitoiveita, eikä tavoitteena ole korkeaan tuottoasteeseen johtava työterveyden kehittäminen. Ylipäättään terveys on kuitenkin merkittävä tekijä liikunnan ja urheilun sosialisatiossa, joten ne eivät Honkosen ja Suorannan jaottelussa ole keskenään ristiriidassa, toisin kuin muut nelikentän osat.

Ilves-valmentajien terveyspuhe toimii hyvänä johdatuksena Honkosen (1999) käsittelemiin joukkueurheilun nuorisotoiminnan myytteihin ja todellisuuteen. Myytit ovat ideologioiden yleisesti tunnustettuja perusaineiksia, mutta niiden toteutumista arjessa ei kyseenalaisteta. Myytit voivat myös manipuloida todellisuutta luomalla positiivisia sivumerkityksiä, jotka ovat irrelevantteja käytännön kannalta. Ilman avointa keskustelua myyttien todenperäisyydestä lapsia ja nuoria kohdellaan eriarvoisesti.

Ensimmäinen myyttinen puhetapa on oletus siitä, että *joukkueurheilu pitää nuorison poissa kaduilta*. Honkosen mukaan väite on vain osatotuus, sillä erinäisistä syistä drop out -ilmiö (kts. Liikuntakasvatus) toteutuu usein nuoruusiän kynnyksellä. ”Harrastus ei enää riittävästi kieho nuoria juuri siinä iässä, kun katu ja monet muut asiat alkavat vetää puoleensa” (Honkonen 1999, 21-22). Ilves-valmentajat eivät käsittele jalkapallon lopettamisen yleisyyttä tai syitä, ainoastaan linjaavat tavoittelevansa sen estämistä tai vaihtoehtoisesti pelaajan mielenkiinnon ohjaamista johonkin muuhun mielekkääseen lapsi- ja nuorilähtöiseen harrastustoimintaan.

Toisen Honkosen (em., 22) esittämän myytin mukaan *joukkueurheilu kasvattaa*. Jokainen haastateltava allekirjoittaa väitteen ja se on myös tämän tutkimuksen yksi teoreettisista lähtöoletuksista siinä mielessä, että valmentaja on aina myös kasvattaja. Honkonen kuitenkin argumentoi, että pluralistisessa yhteiskunnassa väite ei ole niin yksiselitteinen. Hänen mukaansa joukkueurheilu sosiaalistaa ennen muuta omaan lajikulttuuriinsa, eikä yhteiskunnan muihin moninasiin alakulttuureihin, joissa on omat arvonsa ja norminsa. Ihmiselle tyypillinen etnosentrisyys voi kasvattaa suvaitsemattomuuteen, jos oma seura, tässä tapauksessa Ilves, nousee vastakkainasettelulla muiden seurojen yläpuolelle. Haastatteluissa tuodaan tämä mahdollisuus esille, mutta se koetaan muista seuroista lähtevänä ongelmana, samalla kun Ilves pyrkii kansalliseen

etuun seurarajojen yli. Voi toki kyseenalaistaa, onko tämä juuri sitä myyttisyyden vahvistamista ja samalla etnosentristä itseriittoisuutta.

Honkosen muut teesit joukkueurheilun liiallisesta aggressiivisuuden ja maskuliinisuuden ihannoinnista eivät juuri nousseet haastatteluaineistosta esille. Nais- ja tyttöjalkapallolle toivotaan enemmän arvostusta, mutta aiheeseen ei syvennyttä sen tarkemmin. Valmentajat ovat tekemisissä niin poika- kuin tyttöjoukkueiden kanssa, eivätkä he kertaakaan nosta sitä määrittäväksi tekijäksi omassa tai valmennettavan toiminnassa, mutta muut toimijat Ilveksessä ja muissa seuroissa saavat kertaalleen kritiikkiä poikien arvottamisesta tyttöjä korkeammalle. On kuitenkin merkillepantavaa, että kaikki haastateltavat ovat miehiä. Yrityksestä huolimatta naisnäkökulmaa ei ollut saatavilla Ilveksen edustusjoukkueiden päävalmentajista, joten sukupuolittunutta eriarvoisuutta ei voi rajata pois.

Honkosen (em., 27) kolmas myytin sisältävä väite on, että *pojat haluavat voittaa*. Hän myöntää, että voittoon pyrkiminen on konstitutiivinen periaate, joka määrittää koko joukkueurheilua. Voittamisesta on kuitenkin tullut Honkosen mukaan liian tärkeää ja aikuislähtöistä. Kuten aiemmin on käsitelty monessa yhteydessä, Ilves-valmentajien mukaan voittaminen on luonnollista ja tavoiteltavaa, mutta siinä painotetaan pelaajalähtöisyyttä ja yksittäisten kilpailujen sijaan pitkäkestoista menestymistä. Peliajan jakaminen lahjakkuuden perusteella ja voittoa tavoitellen on kuitenkin problemaattista, kuten Honkonen huomauttaa. Mielipiteet jakava Palloliiton Kaikki pelaa –ohjelma on tästä hyvä esimerkki.

Neljännän myytin mukaan *vastoinkäymiset vahvistavat*. Ammattilaisurheilun vaikutus junioreihin johtaa siihen, että kilpailu pelipaikasta ja -ajasta aloitetaan jo lapsuudesta. Kaikki eivät henkisesti kestä edustusjoukkueesta putoamista tai jatkuvaa stressiä siitä, että putoaminen on mahdollista. Tiettyyn tasoryhmään kuuluminen on merkityksellistä. Ideologisesti menestyminen on pelaajasta itsestä kiinni, mutta sen avulla valmentaja ikään kuin vapautuu moraalisesta vastuusta. Honkonen kysyykin lopuksi, että pitääkö kaikkien seurojen tuottaa huippuja ja pyrkiä samaan jatkuvan kilpailun seuraidentiteettiin. Ilveksen valmentajien mukaan ei, sillä tehtäviä eriyttämällä seurat voivat yhteistyössä tukea jokaisen lapsen ja nuoren henkilökohtaista kehittymistä ja virikkeiden tarjontaa pelaajalähtöisesti. Valmentajat allekirjoittavat

väitteen muilta osin, tosin Honkonen ei tuo muita vastoinkäymisiä esiin kuin parhaimmasta tasoryhmästä pudottamisen. (em., 29-31.)

Viides ja viimeinen myytti väittää, että *urheiluseuraan ovat kaikki tervetulleita*. Honkonen (em., 31-33) jatkaa tasoryhmiin jakamisen ja voittamisen pakon kritiikkiä. Lasten ja nuorten eriarvoistaminen näillä keinoilla on itseään ruokkiva projekti, jossa heikoiksi mielletyt kärsivät entisestään ja lahjakkaina pidetyt menestyvät jatkossakin. Eriarvoisuus voi olla myös symbolista, kuten parhaimpien peliasujen ja harjoitusolosuhteiden jakaminen kilparyhmälähtöisesti. Ilveksen valmentajat nostivat esiin muun muassa taloudellisen esteen suuren seuran kilparyhmiin liittymiselle. Eriarvoisuuden esimerkeiksi nostettiin esiin koulutettujen ammattivalmentajien jakaminen ensimmäisenä edustusryhmiin ja vasta sen jälkeen, jos mahdollista, harrasteryhmiin. Haastateltavat eivät pidä tilannetta ideaalina, vaan haluaisivat siihen rakenteellista muutosta, mutta tiedostavat samalla resurssipulan. Priorisoinnin tavasta ilmenee erilaisia käsityksiä, mutta valmentajista valtaosa on tyytyväinen, että ainakin kilparyhmillä on ammattitaitoisia ja koulutettuja valmentajia.

6.3 Luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimusotteen mukaisesti tällä tutkimuksella ei pyritty laajoihin yleistyksiin, vaan tulosten avulla kuvataan, tulkitaan ja ymmärretään tutkittavaa ilmiötä. Luotettavuuskeskustelu laadullisessa tutkimuksessa kääntyy yleensä kohti totuuden ja objektiivisen tiedon kysymyksiä. Tutkimuksen luotettavuuskysymyksiin suhtautumiseen vaikuttavat näkökulmat totuuden luonteesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134-135).

Fenomenografian haasteena voidaan pitää sitä, että sillä ei ole syvää ja selkeää ontologista, epistemologista ja metodologista taustaa. Yksittäisen tutkijan pitää itse perustella ja tehdä selväksi tutkimuksen filosofiset lähtökohdat tapauskohtaisesti (Dall'Alba & Hasselgren 1996, 17). Näin olen tehnyt ja tuon totuuden luonteen esiin seikkaperäisesti etenkin luvussa 4.3 tieteenfilosofisiin taustaoletuksiin viitaten. Yhteen lauseeseen tiivistettynä totuus on yksinkertaisesti se, mitä tapahtuu dialogissa (Gadamer 2004, 305).

Dialogi- ja diskurssikeskeisyyden voi nähdä myös kritiikkinä tutkimuksen luotettavuudelle. Analysoinnin kohteena oli ihmisten puhe, jolloin en päässyt

käsiksi siihen, kuinka tutkittavat henkilöt käyttäytyvät rajoitetun haastattelutilanteen ulkopuolella. Käsiteltävien konseptien luonne ja olemassaolo jäävät olettamuksiksi abstrakteista kokonaisuuksista. Kielellisten ilmausten oletetaan paljastavan asioita, jotka käyvät toteen toisessa paikassa ja ajassa, eli puhe ei ole osa toimintaa (Säljö 1996, 25-26). Olen kuitenkin alusta alkaen tehnyt selväksi ja perustellut, että tutkimuksen huomion keskipisteenä ei ole toiminta, vaan diskurssi.

Pyrin saamaan luotettavaa dialogia varten haastateltavat "meta-tietoisuuden" tilaan, jossa kognitiiviset prosessit ja tunnistetut omasta tietovarannosta pääsevät esiin. Haastateltavien puolustusmekanismeja ja estoja murtaakseni kohtasin heidät heille luontaisessa ympäristössä ilman kiirettä. Haastattelut tapahtuivat usein harjoituskenttien läheisyydessä, jolloin he olivat varsinaisella työmaallaan harjoittamassa ammattiaan. Rauhallinen haastattelutilanne sijaitsi kuitenkin diskreetisti syrjässä, kuten suljetussa pukukopissa ilman sivullisia kuuntelijoita. Keskustelevan luonteen mukaisesti puolistrukturoitu haastattelu sivusi muitakin aiheita, kuin valmennuksen tai kasvatuksen syvintä olemusta, jolloin diskurssin kautta haastateltavat ilmaisivat käsityksensä luontevasti. Täten tutkimushaastattelusta saattoi tulla lähes terapeutin ja valmentajan itselleenkin informatiivinen tilanne, ja siihen viittaa usealta valmentajalta saamani palaute kohtaamisemme lopuksi. (Marton ja Booth 1997, 129-131; Richardson 1999, 69.)

Haastateltavista kukaan ei kyseenalaistanut valmentajan kasvatusroolia, päinvastoin sen merkitystä alleviivattiin ja tuotiin esiin monissa eri yhteyksissä. Kasvatus nähtiin luonnollisena osan työtä, mutta on kuitenkin syytä pohtia, vaikuttiko tutkimuksen asetelma ja haastattelutilanne siihen, että kasvatusrooli tuotiin esiin juuri niin merkittävänä. Tutkimuseettisistä syistä kerroin haastateltaville tutkimuksen olevan kasvatustieteellinen ja osa luokanopettajaopintojen päättötyötä. Tämä saattaa jo itsessään antaa haastateltavalle tietyn pohjavireen, joka ohjaa ajattelemaan, että haastattelija haluaa nyt todennäköisesti kuulla kasvatusroolia puoltavia ja kaikkia miellyttäviä näkemyksiä, jotta oma tai seuran maine ei kärsisi.

Kattavat aineistolainaukset tutkimuksen raportoinnissa lisäävät tulkinnan läpinäkyvyyttä ja parantavat lukijan mahdollisuutta arvioida tutkijan huomioita ja tulkintoja (Ahonen 1994, 131; 154; Huusko & Paloniemi 2006, 169). Samalla

anonymiteetti on tärkeää tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden varmistamiseksi (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 415).

Olen rajannut aineistoa ja tuloksia esitellessäni tutkittavan henkilöllisyyden paljastumiselle herkkävaraisia sanoja ja tietoja. Julkiseksi avattu tieto siitä, että minkä tietyn ikäluokan ja sukupuolen edustusjoukkueesta on kunkin valmentajan kohdalla kysymys, olisi voinut riskeerata anonymiteetin toteutumisen. Olen esim. saattanut raportoinnissani vaihtaa sanan ”14-vuotias poika” sanaan ”varhaisteinikäinen lapsi”. Tutkimuksessa ei keskitytty futsaliin erityisesti omana erityispiirteisenä lajinaan, joten tuloksissa yhdistyvät niin jalkapallo- kuin futsalvalmentajien ääni ilman, että heitä eroteltaisiin ja siten tunnistettaisiin henkilöinä. Valmentajien spesifejä titteleitä tai toimenkuvia ei myöskään tuotu esiin. Mikäli asiayhteys ei sitä erikseen vaatinut merkittävyytensä kannalta, olen rajannut tulosten raportoinnista kaikki henkilötietojen selvittämistä helpottavat indikaattorit pois.

Fenomenografiselle tutkimukselle keskeinen piirre on toisen asteen tutkimusnäkökulma. Tutkimuksen kohde on tutkittavan ja ilmiön välinen suhde, joka pyritään saamaan sellaisenaan esiin ilman häiriöitä (Niikko 2003, 32–35). Niinpä olen pyrkinyt sulkeistamaan eli siirtämään sivuun oman subjektiivisuuteni aineistonhankinnan ja analyysin ajaksi. Siinä ei voi kuitenkaan koskaan täysin onnistua, sillä tutkija on aina tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. Hillitty ja hallittu subjektiivisuus on tutkimuksen luotettavuuden keskeisin tae (Ahonen 1994, 122; Tuomi & Sarajärvi 2009, 133).

Määritin alustavat suuntaviivat kuvauskategoriajärjestelmän struktuurille jo ennen aineiston syvällistä analyysia ja kuvauskategorioiden määrittämistä, minkä voi nähdä riskinä toisen asteen tutkimusnäkökulmalle sekä aineistosta välittyvälle informaatiolle. Toisaalta jokainen tutkimus tarvitsee jonkinlaisen viitekehysten ja suunnitelman. Tulosten näkemyshorisonttien struktuuri tarkentui vasta analyysin edetessä ja pieniä kategorian alkuja rajautui pois, kuitenkin niin, että kaikki kategoriat kattavat vastausten koko sisällön, jolloin jokainen yksittäinen haastattelu on mahdollista sijoittaa kategoriajärjestelmän sisälle (Huusko & Paloniemi 2006, 169). Esim. koulun ja valmentajakollegoiden merkityksen osuus kasvatusnäkemyksistä jäi lopullisissa tuloksissa vähäiseksi. Näkemykset tasojoukkueiden kilpailusta ja kaikkia palvelevasta liikuntaharrastuksesta sekä

lajikulttuurin ja jopa yhteiskunnan uudistamisesta ilmenivät voimakkaina, jolle olin toisen asteen tutkijana avoin.

Tutkimuksen luotettavuuden yhteydessä usein kysytään, että jos toinen tutkija analysoi saman aineiston, onko tulos samankaltainen, ja vastaako tutkimusmenetelmä mittareineen sitä, mitä on tarkoituskin tutkia? Tutkimuksen reliabiliteetti (toistettavuus) on kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa lähes mahdotonta, koska toisella tutkijalla ei ole samaa teoreettista perehtyneisyyttä, intersubjektivistista luottamusta ja vuorovaikutusta (Ahonen 1994, 130-131). Fenomenografisessa tutkimuksessa haastattelut ja kuvauskategoriat ovat tutkijan luomia. Väistämättä tulkitsijana toimivan tutkijan oman äänen poissulkeminen on lähes mahdotonta, joten identtinen toistettavuus ei ole hedelmällinen pyrkimys (Huusko & Paloniemi, 169). Laadullisessa tutkimuksessa validius (pätevyys) on epäselvä peruste luotettavuudelle etenkin haastattelua hyödyntävissä tutkimuksissa. Tulokset ovat hetken kuvia ja parhaiten tutkija kohentaa oman kontekstinsa luotettavuutta selostamalla tutkimuksen jokaisen vaiheen tarkasti (Hirsjärvi ym. 2009, 227). Tähän olen pyrkinyt seikkaperäisesti ja samalla olen noudattanut huolellista tieteellisestä käytäntöä.

Yksi olennainen luotettavuuden kritiikki kohdistuu aineistonkeruun ajankohtaan. Haastattelut toteutettiin vuoden 2017 aikana, joten niistä on ehtinyt kulua lähemmäs kaksi vuotta. Osa valmentajista ei välttämättä ole enää samoissa tehtävissä tai edes Ilveksen työntekijöinä. Tiedän, että muutoksia on ehtinyt tapahtua, mutta moni valmentaja myös jatkaa samoissa toimenkuvuissaan, kuin haastatteluhetkellä. Ilmiö on aina aikaan ja paikkaan sidottua, sillä konteksti voidaan nähdä avaimena merkitysten ymmärtämiseen (Hirsjärvi & Hurme 2011, 146.). Åkerlindin (2005, 323) mukaan ilmiöitä käsitetään eri aikakausina ja olosuhteissa eri tavoin. Ihmiset ymmärtävät ilmiöt eri tavoin riippuen ympäristöstä, mutta yhteisiä käsityksiä ilmiöstä voidaan pitää holistisina, eli sen ominaisuudet ovat enemmän kuin osien ominaisuuksien summa.

Haastateltavien melko suuri määrä (11) edesauttaa aineiston kattavuutta. Uljens (1989) määrittelee, että yksilöiden subjektiiviset käsitykset ovat kiinnostavia suhteessa muiden käsityksiin. Käsitysten syistä ei olla kiinnostuneita siksi, että yksilöiden käsitykset olisivat muuttuvia ja tilannesidonnaisia. Valmentajissa esiintyvä vaihtelun oletetaan olevan niin laaja, että vaikka yksilön

käsitys muuttuisi, se todennäköisesti jäisi kartoitettuja käsityksiä kuvaavien kategorioiden sisäpuolelle (Uljens 1989, 42.)

En siis koe, että kaksi vuotta olisi liian pitkä aika aineiston keräämisen ja tulosten raportoinnin välissä. Käsitellyt aiheet ja kokemukset esim. ihmisenä kasvusta ovat niin kokonaisvaltaisia, että niiden tarkasteluväli ja vaikuttavuus ei rajoitu yksittäisiin kuukausiin tai vuosiin. Tulokset ovat aina aikansa kuvia ja tässä tapauksessa siis edelleen ajankohtaisia, etenkin kun tutkimuksessa esitellyt Ilveksen, Palloliiton ja Olympiakomitean arvoja ja tavoitteita käsittelevät strategiset ohjelmat on laadittu voimassa oleviksi vuoteen 2020 asti.

7 POHDINTA

Tutkimuskysymykseni ydin, juniorivalmentajien kasvatusnäkemykset, on laaja ja monitulkintainen aihe. Ilmiön rajaamiseksi käsiteltävämpään muotoon olen keskittynyt ainoastaan Ilves-jalkapallon junioriedustusjoukkueisiin. Tutkimusta ohjaa kasvatuskäsitteet, joista tässä yhteydessä merkityksellisimpiä ovat arvot ja tavoitteet. Käsitusten vertaaminen lajiorganisaatioihin ja urheilun puhetapaan antaa tutkimukselle jalansijaa laajemmassa kontekstissa.

Tutkimuksen mukaan Ilveksessä hyvä tavoiteltava valmentajuus on ammattimaista lajitaidon ja ihmisenä kasvamisen opettamista vastuullisen kasvattajan roolissa. Arvomaailmaan kuuluu olennaisena mielekkyys, tavoitteellisuus, menestys, avoimuus, reilu kilpailu ja turvallisuus. Valmentajat tavoittelevat urakehitystä kilpahuippua kohden, lajitaitojen vahvistamista ja valmennettavien ihmisenä kasvua niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. Käytännön keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ovat tarkka suunnittelu, terveelliset elämäntavat, oman esimerkin näyttäminen, toiminnan sopiva haastavuus, ongelmanratkaisutehtävät sekä kannustava palaute.

Ammattitaitoiset valmentajat voivat paremmin välttyä kasvatusnäkemysten ristiriidoilta, jos seurat eriyttävät omia roolejaan kilpaurheilun ja harrastetoiminnan suhteen, jolloin toivottu kehityssuunta yksilökeskeisyydestä pääsee paremmin oikeuksiinsa. Seurojen ja kodin yhteistyöllä on haasteita esim. puutteellisten resurssien takia. Kausimaksut vanhemmille ovat korkeita, toisaalta seuratoiminnan rahoitukseen kaivataan korotusta. Valmentajat peräänkuuluttavat Ilveksen strategiaan selkeyttä ja painotusta huippu-urheiluun. Viime kädessä keinot lajikulttuurin kehittämiseksi eivät ole yksiselitteiset, mutta kansainväliset vaikutteet voivat tuoda kaivattua muutosta muun muassa ammatillisuuden sekä uusien valmennustapojen ja taktiikoiden osalta.

Valmentajien käsitykset ovat pääasiallisesti samankaltaisia, kuin Ilves sekä jalkapallon kotimaiset kattojärjestöt suosittelevat ja vaativat. Tulokkainvaraisia eriävyyksiä esiintyi etenkin kilpailun ja tehovalmennuksen painottamisesta,

voiton ja menestyksen tavoittelusta sekä laajasta tavoittavuudesta ja tasa-arvoisuudesta. Tulokset noudattavat perinteistä urheilun puhetapaa, joka painottaa etenkin tehovalmennusta, sosialisatiota, hauskuutta ja terveyttä. Valmentajat myös vahvistavat urheilupuheen myyttejä muun muassa siitä, että joukkueurheilu kasvattaa, vastoinkäymiset vahvistavat ja urheiluseuraan ovat kaikki tervetulleita.

Tutkimus tarjoaa tietoa ensisijaisesti Ilveksen valmennuksesta kiinnostuneille, niin seuran sisältä kuin ulkoa. Ilvekselle on Palloliiton seura-arvioinnissa annettu kritiikkiä siitä, että tieteellisen tiedon integrointia toiminnan kehittämiseen ei ole toteutettu riittävästi ja riittävän laadukkaasti. Raporttini antaa avaimia teoreettisen tiedon hyödyntämiseen muun muassa valmentajakoulutuksessa ja -rekrytoinnissa sekä seurastrategian kehittämisessä.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty tasoryhmien kärkeä edustavia edustusjoukkueita, joiden valmentajat ovat enemmän tai vähemmän koulutettuja ammattimaisia työntekijöitä. Tulee kuitenkin muistaa, että valmennuksen parissa toimii paljon heitä, joilla ei ole lainkaan valmennuskoulutusta. Hyvin moninainen joukko vastaa suomalaisten urheilijoiden valmennuksesta ja näin ollen myös kasvatuksen huomioimisesta sekä toteutumisesta. Myös Ilveksessä on talkoohengessä usein vaihtuvia amatöörivalmentajia, joilla voisi olla hyvin erilaiset näkemykset arvoineen ja tavoitteineen. Harrastejoukkueiden harrastevalmentajien vaikutus on suuri, monissa seuroissa selvästi ammattivalmentajia suurempi. Näitä eroja ja niiden konstruktoiden seurauksellista luonnetta olisi hedelmällistä selvittää myös laajemman urheilukulttuurin kontekstissa. Kokkoa (2013, 136-137) mukaillen voikin kysyä, että kuinka liikuntakasvatuksen moninaiset tavoitteet on mahdollista saada suunnitelmallisesti sekä yhden linjauksen mukaisesti käyttöön jokaisessa seurassa, kun vapaaehtoistyöntekijöiden määrä on suuri ja seurojen kasvatusrooli koetaan yhteiskunnassa epävirallisena.

Etenkin kasvatustehtävän parantamisessa olisi perusteltua ottaa seuraavaksi tarkasteluun valmentajien konkreettinen toiminta. Siljanderin (2014, 27) mukaan kasvatusta on tarkoituksenmukaista ymmärtää toimintana, eikä prosessina. Kun puhutaan kasvatustoiminnasta, viitataan käytännön tapahtumiin ja ongelmiin, joita arki tuo mukanaan. Kasvatusta kuuluu kiinteästi ihmisen elämäntapahtumien ajasta, paikasta tai kulttuurista riippumatta (em., 13-14)

Samasta syystä, josta fenomenografiaa tutkimusotteena on kritisoitu, voi tämän tutkimuksen tuloksiakin pitää lopulta vain diskurssina, joka on toki arvokasta sinälläänkin. Ihminen jäsentele ajatuksiaan ja toimintaansa kielen avulla. Vaikuttavuutta syventääkseen olisi kuitenkin seuraava askel toteuttaa esim. toimintatutkimus Ilveksen valmennuksessa, jossa on olennaista pyrkiä tutkimisen avulla mahdollisimman reaaliaikaisesti erilaisten asiointilojen muutokseen parantamalla niitä tavalla tai toisella käytännön tekojen avulla. Samalla voitaisiin saada vastauksia Honkosen (1999) kysymyksiin urheilupuheen pinttyneistä myyteistä, joihin ei ole saatu vastausta toiminnallisen aineiston vähyyden takia.

Laajassa mittakaavassa jatkotutkimuksen mahdollisuuksia on runsaasti. Ottamalla tutkimukseen kiinteämpänä osana mukaan pelaajat tai heidän vanhempansa, voitaisiin saada lapsi- ja perhelähtöinen ääni paremmin kuuluviin. Italialainen ex-jalkapalloilija ja sittemmin runoilijakirjailija Ezio Vendrame on sanonut, että valmentaja juniorijoukkueita, hän haaveili saavansa orpolapsista koostuvan joukkueen. Behavioristinen asenne, jossa oppija mielletään ”tyhjänä tauluna”, tuskin istuisi kovin hyvin tässäkin tutkimuksessa mainittuun kolmikantaan seuran-koulun-kodin toisiaan tukevasta rakentavasta yhteistyöstä.

Yhteiskunnan osallisuus liikunnan opetussuunnitelman ja liikunnan tukieurojen muodossa voisi myös tuoda kansallista perspektiiviä aiheeseen. Vuonna 2018 julkaistua historian ensimmäistä valtioneuvoston julkaisemaa liikuntapoliittista selontekoa voisi hyödyntää enemmän yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kiinnitin itsekkin huomiota selonteon julkistamiseen vasta tämän tutkimuksen loppuvaiheilla, joten yhteisen teoriataustan hyödyntäminen jäi melko vähäiseksi.

Liikunta- ja urheilumaailmassa on vielä paljon näkökulmia, joista tarkastella Ilvestä ja muita seuroja. Eri junioreikäluokat omine kehitysvaiheineen ja tyttö- ja naisjalkapalloilijoiden asema miesvaltaisella alalla lisäävät keskusteluun oman värinsä. Drop out –ilmiö, ammatillistuminen ja kaupallistuminen ovat aikamme ilmiöitä. Lisäksi tutkimusta jalkapallon ja futsalin keskinäisestä yhteistyöstä ja toisaalta yllättävän suuresta kilpailuasetelmasta olisi tärkeää tehdä, ainakin mikäli suomalainen futsal todella mielihyväisesti kehittyä ”isoveljensä” vauhdissa mukana

ja mahdollisesti vielä jokin päivä eriytyä omaksi lajiliitokseen pois Palloliiton alaisuudesta.

Futsal on nopeasti kasvava laji meillä ja muualla, mutta suurempi ikuisuuskyse on suomalaisen jalkapallokulttuurin kasvuvara. Suomen A-maajoukkueen ja seuratoiminnan nostaminen pohjoismaiselle saati muun Euroopan tasolle on hidas prosessi. On toki kiistanalaista, onko kyseessä edes ongelma, joka pitäisi ratkaista. Joka tapauksessa kulttuurin muutos ei synny taikaiskulla yhdessä yössä, vaan useiden pienten oikeiden ratkaisujen kautta päivittäisessä arkielämässä. Uskon, että jokainen voi lähteä liikkeelle korjaamalla mahdollista alemmuudentunnetta ja karsimalla vähättelevää puhetta kotimaista seurajalkapalloa kohtaan. Se on juuri niin hyvää, kuin siitä yhdessä teemme, toistemme *seurana*. Oikean arvottamisen jälkeen tulee aktiivinen toiminta, osallistuminen jalkapalloon. On se sitten kentällä pallon potkimista, yleisössä kannustamista, junioreiden valmentamista tai makkaroiden myymistä talkoissa, ”suomifutis” tarvitsee tekijänsä.

Samalla täytyy osata arvostaa tieteen tarjoamia työkaluja. Tutkitun tiedon hyödyntäminen missä tahansa kehitystyössä on tärkeää. Etenkin urheilussa, joka painottaa tunnepitoisuutta ja suoraa toimintaa, ei tiedettä aina haluta tai edes kyetä hyödyntämään. Eri seuroista ja koko jalkapalloyhteisöstä kaivataan lisää kotimaista tutkimusta. Henkilön, joka aukottomasti todentaisi suomalaisen jalkapallon tärkeimmät kehityskohdat ja vieläpä tarjoaisi teorian pohjalta toteuttamiskelpoiset käytännön keinot menestykseen, ei todennäköisesti enää tarvitsisi murehtia perustoimeentulostaan, kuten niin monen juniorivalmentajan tarvitsee.

8 LÄHTEET

Painetut tieteelliset lähteet

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä. 113–160.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Allardt, E. 1983. Sosiologia 1. Helsinki: WSOY.

Andreff, W. & Szymanski, S. 2006. Handbook on the economics of sport. Cheltenham & Northampton: Edward Elgar.

Berglund, A. 2005. Learning computer systems in a distributed project course: The what, why, how and where. Uppsala Dissertations from the Faculty of Science and Technology 62. Acta Universitatis Upsaliensis.

Birke, F. & Seeber, G. 2011. Heterogene Schülerkonzepte für ökonomische Phänomene: ihre Erfassung und Konsequenzen für den Unterricht (Students' Heterogeneous Concepts of Economic Phenomena: How to Ascertain These and Consequences in the Classroom). Journal of Social Science Education 10 (2). 56-66.

Dall'Alba, G. & Hasselgren, B. 1996. Reflections on phenomenography – Toward a Methodology? Göteborg studies in educational sciences 109. Göteborg: Kompendiet.

- Dewey, J. 1930 [1916]. *Democracy and Education. An Introduction to the Philosophy of Education.* New York: Macmillan.
- Embree, L. 1997. *Encyclopedia of Phenomenology.* Springer Science & Business Media.
- Engeström, Y. 1982. *Perustietoa opetuksesta.* Helsinki: Valtiovarainministeriö, Valtion painatuskeskus.
- Eskola, J. 1999. Ainahan on maksettava eikös juu – Raha ja (juniori)jääkiekkoilu. Teoksessa: R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) *Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta.* Tampere: Yliopistopaino. 36-85.
- Fielding, N. G. & Lee, R. M. 1992. *Using computers in qualitative research. Revised and updated edition.* London: Sage.
- Gadamer, H-G. 2004. *Truth and Method.* (2. painos) London: Sheed and Ward.
- Gallahue, D. & Ozmun, J. 1997. *Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults.* USA: McGraw-Hill Higher Education.
- Giorgi, A. 2005. The phenomenological movement and research in the human sciences. *Nursing Science Quarterly* 18 (1). 75-82.
- Heidegger, M. 1927/1962. *Being and Time.* J. Macquarrie and E. Robinson (transl.). New York: Harper & Row.
- Heikinaro-Johansson, P. & Telama, R. 2004. *Physical education in Finland.* Teoksessa: U. Pühse & M. Gerber (toim.) *International comparison of physical education.* Oxford: Meyer & Meyer Sport.

- Hentilä, S. 1993. Urheilu kansanliikkeenä. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Urheiluseura: Juuret mullassa - tukka tuulessa. Jyväskylän yliopisto: Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia no.58. 24-32.
- Hirsjärvi, S. 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Helsinki: Otava.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Honkonen, R. 1999. Joukkueurheilun nuorisotoiminnan myytit ja todellisuus. Teoksessa: R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Yliopistopaino. 17-35.
- Honkonen, R. & Suoranta, J. 1999. Junioriurheilun monet totuudet. Teoksessa: R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Yliopistopaino. 7-16.
- Husén, T. 1997. Research paradigms in education. Teoksessa J.P. Keeves (Ed.) Educational research methodology and measurement: an international handbook. Oxford: Pergamon. 16-21.
- Husserl, E. 1973. Cartesianische Meditationen und Pariser Vorträge. Husserliana. Den Haag: Martinus Nijhoff.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Kasvatus 37 (2). 162–173.
- IImanen, K. 2017. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa: T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) 2017. Liikuntapedagogiikka. Toinen

uudistettu painos (1. painos 2013). Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura. 40-56.

Itkonen, H. & Kortelainen, J. 1999. Rantakentältä maailmalle – Kiteen pesäpallo, lajikulttuuri ja yhteiskunta. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 146.

Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2017. Liikuntapedagogiikka. Toinen uudistettu painos (1. painos 2013). Jyväskylä: PS-kustannus.

Kahila, S. & Telama, R. 1994. Liikuntakasvatus koulussa ja nuorisourheilussa. Teoksessa: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäatiö (toim.). Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu – Tieteellinen katsaus. Jyväskylä: Kopi-Jyvä. 149-180.

Kakkori, L. & Huttunen, R. 2014. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Teoksessa A. Saari, O.J. Jokisaari & V-M. Värri (toim.) Ajan kasvatus: kasvatustieteiden aikalaismetodiikkina. Tampere University Press. 367-400.

Kivinen, O. & Ristelä, P. 2001. Totuus, kieli ja käytäntö. Pragmatistisia näkökulmia toimintaan ja osaamiseen. Helsinki: WSOY.

Koivula, J. 1993. Jännitteitä – Urheiluseuran puheenjohtajan näkökulma. Teoksessa: H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Urheiluseura: Juuret mullassa – tukka tuulella. Jyväskylän yliopisto: Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia no.58. 33-45.

Kokko, S. 2017. Liikuntakasvatus organisoidussa urheilussa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen, & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Toinen uudistettu painos (1. painos 2013). Jyväskylä: PS-kustannus. 114-128.

- Koski, P. & Tähtinen, J. 2005. Liikunnan merkitykset nuoruudessa. Teoksessa: Nuorisotutkimusseura ry (toim.). Nuorisotutkimus-lehti 1/2005 – Liikunta. Helsinki: Hakapaino Oy. 3-21.
- Kroksmark, T. 1987. Fenomenografisk Didaktik. Göteborg Studies in Educational Sciences 63. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Laakso, L. 2007. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa: P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY. 15-21.
- Marton, F. 1970. Structural dynamics of learning. Göteborg Studies in Educational Sciences 5. Tukholma: Almqvist & Wiksell.
- Marton, F. 1986. Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality. Journal of Thought 21 (3). 28-49.
- Marton, F., & Booth, S. 1997. Learning and awareness. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Merton, R. K., Fiske, M. & Kendall, P. L. 1990. The focused interview. A manual of problems and procedures. Toinen painos. Glencoe, IL: Free Press.
- Miettinen, P. 1990. Jalkapallo. Teoksessa Mero, A., Vuorimaa, T. & Häkkinen, K. 1990. Lasten ja nuorten harjoittelu. Jyväskylä: Mero. 369–370.
- Moustakas, C. 1994. Phenomenological research methods. Thousand Oaks: Sage.
- Murmann, L. 2008. Phänomenographie und Didaktik. Zeitschrift für Erziehungswissenschaft, sonderheft 9. 187–199.
- Nevala, A. 2012. Mitään jalkapalloa miehekkäämpää ei voi ollakaan - Viisi vaihetta kylätappelusta viihdetuotteeksi. Teoksessa: Liikunnan areenat.

Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Yliopistopaino. 240-259.

Niikko, Anneli. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 85.

Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 410-429.

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. 2009. Johdatus kasvatustieteisiin. Helsinki: WSOY.

Robson, C. 1995. Real world research. A resource for social scientists and practioner-researchers. Oxford: Blackwell.

Schwandt, T. 2001. Hermeneutic circle. Dictionary of qualitative inquiry. Thousand Oaks: Sage. 112-118.

Siljander, P. 1988. Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 55.

Siljander, P. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset. Tampere: Vastapaino.

Suoranta, J. 1999. Jääkiekossa kaikki elämä. Teoksessa: R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Yliopistopaino. 167-192.

Säljö, R. 1996. Minding action – Conceiving of the world versus participating in cultural practices. Teoksessa: G. Dall’Alba & B. Hasselgren (toim.) Reflections on phenomenography – Toward a Methodology? Göteborg studies in educational sciences 109. Göteborg: Kompendiet. 19-33.

Säljö, R. 1997. Talk as data and practice - a critical look at phenomenographic inquiry and the appeal to experience. *Higher Education Research & Development* 16 (2). 173-190.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Uljens, M. 1989. *Fenomenografi - forskning on uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Van Manen, M. 1990. *Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy*. New York: State University of New York Press.

Åkerlind, G. 2005. Variation and commonality in phenomenographic research methods. *Higher Education Research & Development* 24 (4).

Elektroniset lähteet

Fifa 1994. History of Football – The Origins. <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/index.html>. Viitattu 28.4.2017.

Fifa 2017. Fifa Marketing research. <http://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2010/m=12/news=fifa-marketing-research-1354721.html>. Viitattu 10.1.2017.

Fifa 2019. Men's World Ranking. <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/>. Viitattu 22.5.2019.

Hakola, T. 2014. Helsingin Sanomat 27.2.2014. Valta vaihtui urheilussa: Suomalaiset arvostavat nyt enemmän futista kuin jääkiekkoa. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000002712991.html>. Viitattu 2.2.2018.

- Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R., Niglas, K. & Tynjälä, P. 2005. Kartta kasvatustieteen maastosta. Kasvatus - Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 36 (5). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. 340-354. Saatavilla:
<https://peda.net/jyu/okl/ko/klt/tjo/d5e/ap/kkm:file/download/35b2f097137ab09b0acb151aaa1c6c7474ce72c1/karttaka.pdf>. Viitattu 5.4.2019.
- HJK 2018. HJK seurojen laatu järjestelmän korkeimmalle tasolle. <https://www.hjk.fi/uutiset/Miehet-4077>. Viitattu 1.3.2018.
- Hämäläinen, K. 2008. Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18557/9789513930981.pdf?sequence=1>. Viitattu 12.1.2017.
- Hämäläinen, K. 2014. Valmennusosaamisen malli urheilijan polulla. Teoksessa: K. Hämäläinen (toim.) Valmennusosaamisen käsikirja 2014. Suomen Olympiakomitea. 15. Saatavilla:
http://www.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2014_blo_koulutukse_sel62_70364.pdf. Viitattu 28.12.2016.
- Ilvesedustus 2018 (1). Ilveksen toiminnalle korkein laatuluokitus Suomessa. <https://ilvesedustus.fi/ilveksen-toiminnalle-korkein-laatuluokitus-suomessa/>. Viitattu 28.4.2018.
- Ilvesedustus 2018 (2). Ilves on tehnyt yhteistyöseurasopimukset JJK:n ja HJS:n kanssa. <https://ilvesedustus.fi/ilves-tehnyt-yhteistyöseurasopimukset-jjkn-ja-hjsn-kanssa>. Viitattu 3.3.2018.
- Ilvesfs 2017. Historiaa. <http://www.ilvesfs.fi/historiaa>. Viitattu 10.1.2017.
- Ilvesfutisliiga 2019. Futis-Liiga 2019. <https://www.ilvesfutisliiga.fi>. Viitattu 16.1.2019.

Ilvesjalkapallo 2017 (1). Tampereen Ilves ja Ylöjärven Ilves ovat tehneet yhteistyöseurasopimuksen.

<https://www.ilvesjalkapallo.fi/uutiset.html?a100=112660>. Viitattu 20.4.2018.

Ilvesjalkapallo 2017 (2). Ilveksen laatutyö jatkuu.

<http://www.ilvesjalkapallo.fi/uutiset.html?a100=82915>. Viitattu 28.4.2017.

Ilvesjalkapallo 2018. Strategiset painopisteet ja mittarit 2017-2020. Ilveksen sisäinen verkkojulkaisu, sähköinen tiedonanto 28.5.2018.

Ilves ry 2019. Seuran esittely. <https://www.ilvesry.fi/70>. Viitattu 12.5.2019.

Kielitoimisto 2017. Tavoite. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/tavoite>. Viitattu 1.4.2017.

Lawn, C. 2006. *Gadamer: A Guide for the Perplexed*. London & New York: Continuum. Saatavilla: https://the-eye.eu/public/concen.org/Nonfiction.Ebook.Pack.Apr.2016PHC/9780826484611.Continuum.Gadamer_%20A%20Guide%20for%20the%20Perplexed.Chris%20Lawn.Jun%2C%202006.pdf. Viitattu 28.4.2019.

Luukkonen, P. 2017. *Peda: Ihmisen evoluutio*. https://peda.net/p/paivi.luukkonen/ihminen/ihmisen_evoluutio. Viitattu 24.4.2017.

Marton, F. 1981. *Phenomenography: Describing conceptions of the world around us*. *Instructional Science* 10. 177-200. Saatavilla: https://www.ida.liu.se/divisions/hcs/seminars/cogsciseminars/Papers/marton__phenomenography.pdf. Viitattu 27.4.2019.

Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2016. *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Nuorisotutkimusverkosto. Saatavilla:

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf. Viitattu 22.5.2019.

McMahon, B. 2017. Forbes: El Clásico Is A Must-See Game, But Is Its Global Audience Overstated?
<https://www.forbes.com/sites/bobbymcmahon/2017/12/21/el-clasico-is-a-not-to-be-missed-game-but-dont-believe-the-viewing-figures-youre-told/#1b82ed22b9a8>. Viitattu 27.2.2018.

Oksanen, R. 2015. An evaluation of the application of ISO 10668 brand valuation for Finnish football clubs. University of Wales Trinity Saint David. Saatavilla:
https://www.dropbox.com/sh/lm0ds3tvbxgyzaq/AAAjoPwXiZBAubyYxUB0LO7-a/Mediainfo/2015/Risto_Oksanen_Dissertation-Brand_valuation_of_Veikkausliiga_clubs.pdf?dl=0. Viitattu 14.3.2018.

Olympiakomitea 2017. Tietoa sinettiseuroista.
<https://www.olympiakomitea.fi/seuratoiminta/laatuseurat/sinettiseurat/tietoa-sinettiseuroista>. Viitattu 28.4.2017.

Olympiakomitea 2019 (1). Strategia ja toimintasuunnitelma.
<https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/suomen-olympiakomitea-ry/strategia-ja-toimintasuunnitelma/>. Viitattu 1.2.2019.

Olympiakomitea 2019 (2). Strategian päivitys 2019.
<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/05/87a4c510-olympiakomitean-strategiakyselyn-graafinen-yhteenveto-22.5.2019.pdf>. Viitattu 25.5.2019.

Ozanian, M. 2017. Forbes: The World's Most Valuable Soccer Teams 2017.
<https://www.forbes.com/sites/mikeozanian/2017/06/06/the-worlds-most-valuable-soccer-teams-2017/#1cac9d6877ea>. Viitattu 27.2.2018.

Palloliitto 2016. Jalkapallon harrastajamäärä murskaa ennatyksiä.
<https://www.palloliitto.fi/uutiset/suomen-palloliitto/jalkapallon-harrastajamaara-murskaa-ennatyksia>. Viitattu 10.1.2017.

Palloliitto 2017 (1). Vuosikertomus 2016.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/spl_vuosikertomus_2016.pdf. Viitattu 4.3.2018.

Palloliitto 2017 (2). Toimintastrategia.
<https://www.palloliitto.fi/palloliitto/yhteystiedot/toimintastrategia>. Viitattu 13.1.2017.

Palloliitto 2019. Palloliiton valmennuslinja.
<https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/palvelut-valmentajille/palloliiton-valmennuslinja>. Viitattu 1.5.2019.

Richardson, J.T.E. 1999. The concepts and methods of phenomenographic research. *Review of Educational Research* 69 (1). 53-82. Saatavilla:
<https://www.cedu.niu.edu/~walker/research/Phenomenology.pdf>. Viitattu 28.4.2019.

Seuraohjelma 2018 (1). Suomen Palloliitto: Jalkapalloseurojen laatujärjestelmä – Työkalu seuran kehittämiseen.
<http://www.seuraohjelma.fi/seuranhallinto/seurajohtaminen/laatujarjestelma/getfile.php?file=382>. Viitattu 1.3.2018.

Seuraohjelma 2018 (2). Suomen Palloliitto: Seurojen laatujärjestelmä.
<http://www.seuraohjelma.fi/seuranhallinto/seurajohtaminen/laatujarjestelma/>. Viitattu 1.3.2018.

Seuraohjelma 2019. Seura kasvu ympäristönä.
<https://www.seuraohjelma.fi/seuranhallinto/jalkapalloelamankouluna/respect/seurakasvuympraistona>. Viitattu 11.5.2019.

- Sport 2017. Valo ja Olympiakomitea yhdistyivät.
<http://www.sport.fi/uutiset/uutinen/valo-ja-olympiakomitea-yhdistyivat>.
 Viitattu 12.5.2017.
- Sivonen, S. 2017. Tamperelainen-kaupunkilehti 4.1.2017. s.22. Tampereen menestys futsalissa on toistuvaa. Näköislehti:
http://www.lehtiluukku.fi/lehti/tamperelainen/_read/4.1.2017/134949.html.
 Viitattu 10.1.2017.
- TENK 2009. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi.
<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>. Viitattu 22.5.2019.
- Uefa 2013. What is futsal?. The Union of European Football Associations.
http://www.uefa.com/trainingground/spotlight/video/videoid=1954761.html?autoplay=true#tg_futsal. Viitattu 26.1.2016.
- Uefa 2016. The European Club Footballing Landscape. Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2016.
https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Clublicensing/02/53/00/22/2530022_DOWNLOAD.pdf. Viitattu 12.12.2017.
- Uefa 2019. Club coefficients.
<https://www.uefa.com/memberassociations/uefarankings/club/#/yr/2019>.
 Viitattu 23.5.2019.
- Van der Bijl, A. 2012. Mentoring and Coaching Teams. Teoksessa Herholdt, J. (toim.) Mentoring and Coaching – Articles from Human Capital Review. Randburg, South Africa: Knowres. Saatavilla:
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=3544678>. Viitattu 24.4.2017.

Valtioneuvosto 2018. Valtioneuvoston selontekoliikuntapolitiikasta.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf. Viitattu 23.5.2019.

Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia.
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf. Viitattu 28.3.2019.

WHO 2018. World Health Organization – Physical activity.
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs385/en/>. Viitattu 26.2.2018.

Muut painetut lähteet

Bisanz, G., Köppel, H., Osieck, H. & Vogts, B. 1985/2005 Jalkapallo – Nuorten Valmennus 7. Suom. Rainio, S. Hämeenlinna: Karisto.

Fifa 2012–2013. Futsal – Laws of the game. Zürich: The Fédération Internationale de Football Association.

Foer, F. 2004. Jalkapallon maailmanselitys. Suom. Stenman, P. Jyväskylä: Gummerus. (2. painos 2006)

Kennedy, D. & Kennedy, P. 2016. Football in Neo-Liberal Times: A Marxist Perspective on the European Football Industry. New York: Routledge.

McNeill, D. 1999. Urban Change and the European Left: Tales from the New Barcelona. London: Routledge.

Radnedge, K. 2017. The World of Football. London: Carlton.

Raiskio, K. 2012. Henkilöstön johtaminen Valkeakosken tehdasyhteisössä Rudolf ja Juuso Waldenin aikakaudella 1924-1969. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Somppi, H. 2007. Hyvässä seurassa: Muistikuvia MyPan 60-vuotiselta taipaleelta. Anjalankoski: Myllykosken Pallo -47.

OPS 2014. Opetushallitus – Määräykset ja ohjeet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Neljäs painos. Helsinki: Next Print.

Vasarainen, J. & Hara, A. 2005. Nuorten valmentaminen joukkuelajeissa – jalkapallo, jääkiekko, salibandy. Helsinki: Edita.

Wein, H. 2007. Developing youth football players – Tap the full potential of your young footballers. Champaign, IL: Human Kinetics.

Wilson, R. 2012. Inside the Divide: One City, Two Teams ... the Old Firm. Edinburgh: Canongate Books.

Haastattelurunko

Lajikohtaisuus

1. Kerro valmentajataustastasi
 - valmentajakoulutus
 - valmennushistoria
 - nykyinen tehtävä
2. Mitä jalkapallo- tai futsalvalmennus sinulle tarkoittaa?

Kasvatuksellisuus

3. Millaisena kasvattajana näet juniorivalmentajan?
 - kasvatuksen tarkoitus
4. Mitkä arvot ovat sinulle tehtävässäsi tärkeitä?
5. Mitä tavoitteita sinulla on tehtävässäsi?
6. Miten käsitykset näkyvät toiminnassasi ja käytännön työssä?

Reflektio

7. Miten em. näkemyksesi ovat linjassa Ilveksen arvoihin ja tavoitteisiin?
8. Eroavatko kollegoidesi näkemykset?
9. Eroavatko koulun tai kodin näkemykset?